

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Krakowie

ul. Piastowska 32, 30-070 Kraków

tel./fax: +48 12 422 06 36

e-mail: biuro@rops.krakow.pl

www.rops.krakow.pl

Małopolski Ośrodek Koordynacji Ekonomii Społecznej

Monitoring kondycji jednostek reintegracyjnych, zakładów pracy chronionej oraz spółdzielni inwalidów i niewidomych

RAPORT Z BADANIA 2019

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

ul. Piastowska 32

30-070 Kraków

www.rops.krakow.pl

1

Opracowanie:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie – Dział Ekonomii Społecznej

Anna Rychły-Mierzwa

Monitoring kondycji jednostek reintegracyjnych, zakładów pracy chronionej oraz spółdzielni inwalidów i niewidomych

jest elementem projektu

„Małopolski Ośrodek Koordynacji Ekonomii Społecznej – etap II”

realizowanego przez

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

w ramach

Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego
na lata 2014-2020

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonane z podaniem źródła

Kraków 2020

SPIS TREŚCI

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	4
ZESTAWIENIE MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH	5
<i>Akty prawne</i>	5
<i>Witryny internetowe:</i>	5
<i>Dane przekazane przez instytucje administracji publicznej:</i>	7
NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA RAPORTU	9
WPROWADZENIE	11
<i>Zakres podmiotowy badania</i>	11
<i>Cel i odbiorcy badania</i>	11
<i>Techniki badawcze</i>	12
JEDNOSTKI REINTEGRACYJNE, ZPCH ORAZ SIN W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2019 R. –	
CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA	15
<i>Podstawowe informacje o podmiotach badania</i>	15
<i>Liczebność i lokalizacja w skali regionu</i>	17
WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ	19
<i>Dostępność wsparcia WTZ w regionie</i>	19
<i>Organizacje prowadzące WTZ</i>	21
<i>Finansowanie działalności WTZ</i>	21
<i>Reintegracja społeczno-zawodowa w WTZ</i>	22
<i>Efekty reintegracji społeczno-zawodowej w WTZ</i>	23
<i>Działalność ekonomiczna WTZ</i>	24
ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ	26
<i>Dostępność wsparcia ZAZ w 2019 r.</i>	26
<i>Organizacje prowadzące ZAZ</i>	27
<i>Działalność wytwórczo-usługowa ZAZ</i>	27
<i>Finansowanie działalności ZAZ</i>	28
KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	31
<i>Dostępność wsparcia KIS w regionie</i>	31
<i>Organizacje prowadzące KIS</i>	32
<i>Aspekty finansowe działalności KIS</i>	32
<i>Działalność KIS w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej</i>	34
<i>Efekty reintegracji społeczno-zawodowej w KIS</i>	36
CENTRA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	40
<i>Dostępność wsparcia CIS w regionie</i>	40
<i>Organizacje prowadzące CIS</i>	40
<i>Aspekty finansowe działalności CIS</i>	41
<i>Działalność CIS w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej</i>	44
<i>Efekty reintegracji społeczno-zawodowej w CIS</i>	47
ZAKŁADY PRACY CHRONIONEJ	50
<i>Liczebność, lokalizacja, forma prawna ZPCh</i>	50

Działalność ekonomiczna ZPCh 51

SPÓŁDZIELNIE INWALIDÓW I NIEWIDOMYCH 54

Liczebność i lokalizacja SIN w regionie 54

Działalność ekonomiczna SIN 55

ZASOBY LUDZKIE W JEDNOSTKACH REINTEGRACYJNYCH 56

Zasoby ludzkie w WTZ 56

Zasoby ludzkie w ZAZ 57

Zasoby ludzkie w KIS 58

Zasoby ludzkie w CIS 58

Wolontariat w jednostkach reintegracyjnych 59

Doskonalenie kadr w jednostkach reintegracyjnych 61

Bariery rozwoju zasobów ludzkich w jednostkach reintegracyjnych 62

ZASOBY LUDZKIE W ZPCH I SIN 64

WSPÓŁPRACA W ŚRODOWISKU LOKALNYM 65

Współpraca z rodzinami beneficjentów 65

Współpraca z innymi podmiotami ekonomii społecznej 65

Współpraca międzysektorowa 69

Wsparcie samorządu dla reintegracji społeczno-zawodowej realizowanej w JR, ZPCh i SIN 70

Współpraca z OWES 72

REKOMENDACJE 73

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

<i>BPRON</i>	– <i>Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych</i>
<i>CAS</i>	– <i>Centralna Aplikacja Statystyczna</i>
<i>CIS</i>	– <i>centrum integracji społecznej</i>
<i>DPS</i>	– <i>dom pomocy społecznej</i>
<i>JST</i>	– <i>jednostka samorządu terytorialnego</i>
<i>KIS</i>	– <i>klub integracji społecznej</i>
<i>KOM</i>	– <i>Krakowski Obszar Metropolitalny</i>
<i>MS-KRS</i>	– <i>Ministerstwo Sprawiedliwości - Krajowy Rejestr Sądowy</i>
<i>MRPIPS</i>	– <i>Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej</i>
<i>MUW</i>	– <i>Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie</i>
<i>NGO</i>	– <i>organizacja pozarządowa</i>
<i>OPS</i>	– <i>ośrodek pomocy społecznej</i>
<i>OWES</i>	– <i>ośrodek wsparcia ekonomii społecznej</i>
<i>PES</i>	– <i>podmiot ekonomii społecznej</i>
<i>PESR</i>	– <i>podmiot ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym</i>
<i>PFRON</i>	– <i>Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych</i>
<i>PCPR</i>	– <i>powiatowe centrum pomocy rodzinie</i>
<i>PUP/GUP</i>	– <i>powiatowy/grodzki urząd pracy</i>
<i>ROPS</i>	– <i>Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie</i>
<i>SIN</i>	– <i>spółdzielnia inwalidów i niewidomych</i>
<i>UMWM</i>	– <i>Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego</i>
<i>WTZ</i>	– <i>warsztat terapii zajęciowej</i>
<i>ZAZ</i>	– <i>zakład aktywności zawodowej</i>
<i>ZPCh</i>	– <i>zakład pracy chronionej</i>

ZESTAWIENIE MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

Akty prawne

1. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 r. Ekonomia Solidarności Społecznej, Monitor Polski z 2019 r. poz. 214.
https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/download/files/EKONOMIA_SPOLECZNA/KPRES.pdf
2. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, Dz.U z 2020, poz. 176.
3. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Dz. U. z 2020, poz. 426.
4. Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze, Dz. U. z 2020 r. poz. 275.
5. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lipca 2012 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej, Dz.U. z 2012 poz. 850.
6. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 6 sierpnia 2004r. w sprawie określenia zadań samorządu województwa, które mogą być dofinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Dz.U. z 2015 poz. 937.

Witryny internetowe:

1. Portal Funduszy Europejskich

- Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020,
https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/77159/Wytyczne_wlaczenia_spolecznego_v_5.doc

2. Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych

- Sprawozdania wojewodów INF - ZPCh -ZAZ za II półrocze 2017 r.
 - ZPCh

<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/zpch/ZPCH-II%20polr%202017.xls>

- ZAZ

<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/zpch/ZPCH-II%20polr%202017.xls>

- Sprawozdania wojewodów INF - ZPCh -ZAZ za II półrocze 2018 r.
 - ZPCh

<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/zpch/2018/Kopia%20ZPCH-II%20polr%202018-na%20strone%20akt.xls>

- ZAZ

<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/zaz/2018/Kopia%20ZAZ%202%20pol.%202018%20na%20strone.xlsx>

- Sprawozdania wojewodów INF - ZPCh -ZAZ za II półrocze 2019 r.

- ZPCh

<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/zpch/2019/ZPCH%202000-II%20pol%202019%20na%20str.xlsx>

- ZAZ

<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/zaz/2019/na%20str%20II%202019.xlsx>

- Dane pochodzące z Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji (SODiR) PFRON (stan na 04.03.2020 r.)

<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/sodir-pfron/2019/dane%20SODiR%20PFRON%20do%20grudnia2019.xls>

- Kwartalne i roczne dane z BAEL GUS 1993-IV kw. aktualizacja 25.03.2020

[http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/bael/2019/Kopia%20Dane%20z%20BAEL%20GUS%201993-IV%20kw%202019-NA%20STRONE-1\(22\).xlsx](http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/bael/2019/Kopia%20Dane%20z%20BAEL%20GUS%201993-IV%20kw%202019-NA%20STRONE-1(22).xlsx)

- Baza adresowa WTZ (aktualizacja 21.02.2018)

<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/index.php?c=getfile&id=24>

3. Biuletyn Informacji Publicznej - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

- Zestawienia wydatkowanych środków PFRON w 2019 roku przez samorządy powiatowe

http://bip.pfron.org.pl/fileadmin/Samorzady/2019/wykorzystanie_srodkow/SprPow2019Tab.xlsx?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=download

- Rok 2019 - Tabela 39. Dofinansowanie kosztów organizowania i działania warsztatów terapii zajęciowej art. 35 ust.1 pkt 8.

- Zestawienia wydatkowanych środków PFRON w 2019 roku przez samorządy wojewódzkie

http://bip.pfron.org.pl/fileadmin/Samorzady/2019/wykorzystanie_srodkow/SprWoj2019Tab.xlsx?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=download

- Rok 2019 - Tabela 6. Dofinansowanie kosztów działania zakładów aktywności zawodowej art.35 ust.1 pkt 6.

- Zestawienia wydatkowanych środków PFRON w 2018 roku przez samorządy powiatowe

http://bip.pfron.org.pl/fileadmin/Samorzady/2019/SprPow2018Tab.xlsx?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=download

- Rok 2018 - Tabela 39. Dofinansowanie kosztów organizowania i działania warsztatów terapii zajęciowej art. 35 ust.1 pkt 8.

- Zestawienia wydatkowanych środków PFRON w 2018 roku przez samorzady wojewódzkie

http://bip.pfron.org.pl/fileadmin/Samorzady/2019/SprWoj2018Tab.xlsx?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=download

- Rok 2018 - Tabela 6. Dofinansowanie kosztów działania zakładów aktywności zawodowej art.35 ust.1 pkt 6.

- Zestawienia wydatkowanych środków PFRON w 2017 roku przez samorzady powiatowe

http://bip.pfron.org.pl/fileadmin/Samorzady/2017/SprPow2017Tab.xlsx?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=download

- Rok 2017 - Tabela 39. Dofinansowanie kosztów organizowania i działania warsztatów terapii zajęciowej art. 35 ust.1 pkt 8.

- Zestawienia wydatkowanych środków PFRON w 2017 roku przez samorzady wojewódzkie

http://bip.pfron.org.pl/fileadmin/Samorzady/2017/SprWoj2017Tab.xlsx?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=download

- Rok 2017 - Tabela 6. Dofinansowanie kosztów działania zakładów aktywności zawodowej art.35 ust.1 pkt 6.

4. Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie

- Wyciąg z Rejestru Centrów Integracji Społecznej działających na obszarze województwa małopolskiego

https://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/Rejestr_CIS.doc

- Rejestr Klubów Integracji Społecznej prowadzony przez Wojewodę Małopolskiego

http://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/Rejestr_KIS_2020.xlsx

- Wykaz zakładów aktywności zawodowej działających na terenie województwa małopolskiego

http://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/wykaz_zaz.xls

- Wykaz zakładów pracy chronionej, działających na terenie województwa małopolskiego

http://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/wykaz_zpch.xls

Dane przekazane przez instytucje administracji publicznej:

1. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej - Centralna Aplikacja Statystyczna

- Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej za rok 2017
- Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej za rok 2018
- Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej za rok 2019.
- Działalność KIS w 2017 r.

- Działalność KIS w 2018 r.
- Działalność KIS w 2019 r.

2. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

- Zestawienia wydatkowanych środków PFRON przez samorzady powiatowe i wojewódzkie w latach 2005-2016
- Dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej art.35a ust.1 pkt 8 - rok 2019
- Kwota wydatkowana ogółem na działanie, wysokość dofinansowania PFRON
- Migracja uczestników warsztatów terapii zajęciowej według stanu na koniec 2019 roku
- Zbiorcza informacja dotycząca wybranych kosztów działalności WTZ w 2019 roku - województwo małopolskie
- Program „Zajęcia klubowe w WTZ” - realizacja zajęć klubowych od dnia 1 lutego 2019 r. do dnia 31 stycznia 2020 r. w województwie małopolskim

3. Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie

- Zestawienie ZPCh działających w województwie małopolskim w 2019 r.
- Zestawienie ZPCh działających w województwie małopolskim w 2019 r.(stan na 31.12.2019 r.)

4. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego w Krakowie

- Zakłady Aktywności Zawodowej w Małopolsce w 2019 r.

NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA RAPORTU

1. W skali województwa system reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oparty na jednostkach reintegracyjnych (JR) oraz zakładach pracy umożliwiających zatrudnienie w warunkach chronionych charakteryzuje się różnorodnym stopniem kompleksowości. Największa dynamika zmian liczebności badanych jednostek w woj. małopolskim w ciągu roku 2019 dotyczyła zakładów pracy chronionej (ZPCh), spółdzielni inwalidów i niewidomych (SIN) oraz klubów integracji społecznej (KIS).
2. Wśród organizacji prowadzących jednostki reintegracyjne przeważają organizacje III sektora (wyjątkiem w tej grupie są KIS, które w większości prowadzone są przez jednostki organizacyjne samorządu lokalnego).
3. Kwota dofinansowania reintegracji społeczno-zawodowej w jednostkach reintegracyjnych w liczbach bezwzględnych systematycznie wzrasta. W kontekście liczby beneficjentów jednostek reintegracyjnych, którzy podjęli zatrudnienie i uzyskali samodzielność ekonomiczną, ciężko jednak mówić o efektywności kosztowej działalności JR. Najważniejsze źródła finansowania podmiotów zatrudnienia socjalnego to budżet samorządu lokalnego i środki unijne oraz środki Funduszu Pracy, a w przypadku warsztatów terapii zajęciowej (WTZ) i zakładów aktywności zawodowej (ZAZ) środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).
4. Działalność ekonomiczna jednostek reintegracyjnych (prowadzona głównie w formie działalności odpłatnej pożytku publicznego), nie stanowi ani istotnego instrumentu finansowania działalności, ani narzędzia reintegracji społeczno-zawodowej (z wyjątkiem ZAZ), aczkolwiek jej wpływ na działalność statutową oceniany jest raczej pozytywnie. Dochód z działalności gospodarczej stanowi, rzecz jasna, podstawę finansowania ZPCh i SIN.
5. Dostępność wsparcia WTZ w skali regionu ocenić można jako relatywnie dobrą. WTZ (68) działały we wszystkich powiatach woj. małopolskiego, realizując działania integracyjne w sumie dla 2 685 osób. Liczba osób korzystających ze wsparcia WTZ w Małopolsce systematycznie wzrasta. Inaczej wygląda ta kwestia w przypadku zakładów aktywności zawodowej (ZAZ). Choć Małopolska znajduje się na 3. miejscu w Polsce pod względem liczebności ZAZ, wsparcie tych podmiotów było dostępne zaledwie w 9 z 22 jednostek powiatowych. Pozytywną obserwacją jest to, że w ciągu ostatnich lat liczba niepełnosprawnych pracowników ZAZ w Małopolsce zwiększa się (w 2019 r. pracowały w nich w sumie 402 osoby z niepełnosprawnością). Jeśli chodzi o chronione miejsca pracy w Małopolsce, należy dodać że w 2019 r. działało tu 50 zakładów pracy, posiadających status ZPCh, zatrudniających blisko 9 tys. osób z niepełnosprawnościami. Stopniowo kurczą się natomiast możliwości zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w spółdzielniach inwalidów, gdyż liczba SIN w woj. małopolskich w skali ostatnich lat stopniowo maleje (w 2019 r. 21 spółdzielni inwalidów, z czego 7 posiadało status zakładu pracy chronionej, w 2015 r. działały 23 SIN, a w 2010 r. było ich 30).
6. Wsparcie klubów integracji społecznej (31) dostępne było we wszystkich subregionach woj. małopolskiego, aczkolwiek w bardzo zróżnicowanym stopniu, natomiast wsparcie centrów integracji społecznej (CIS, 14) zaledwie w 10 powiatach. Najczęściej deklarowaną przestanką do uczestnictwa w CIS lub KIS było bezrobocie, a następnie niepełnosprawność. W 2019 r. udział we

wsparciu podmiotów zatrudnienia socjalnego rozpoczęło w sumie 1288 osób, niemniej liczba uczestników CIS i KIS w ciągu ostatnich 3 lat spada.

7. Mimo korzystnej sytuacji na rynku pracy w Małopolsce maleje odsetek osób, które po zakończeniu udziału we wsparciu CIS, KIS lub WTZ osiągnęły samodzielność ekonomiczną. O efekcie zatrudnieniowym działań reintegracji społeczno-zawodowej można mówić w przypadku zaledwie 19,53% osób, którzy w 2019 r. zakończyli uczestnictwo w KIS. Spośród 204 osób, które zakończyły w 2019 r. udział we wsparciu CIS w 2019 r. samodzielność ekonomiczną osiągnęło 76 osób. W 2019 r. zaledwie 19,51% absolwentów WTZ wkroczyło na rynek pracy (w tym maleje liczba absolwentów WTZ, którzy znajdują zatrudnienie w ZPCh). Jednocześnie zaznaczyć trzeba, że w 2019 r. w porównaniu do roku 2018 zwiększyła się liczba osób zatrudnionych w ZAZ.
8. Jednostki reintegracyjne w 2019 r. stanowiły miejsce pracy w sumie dla 1452 osób. Skala wzrostu wynagrodzeń pracowników JR w ostatnich 3 latach, w szczególności w odniesieniu do kadry bezpośrednio zaangażowanej w proces rehabilitacji społeczno-zawodowej, wydaje się niewystarczająca w porównaniu ze wzrostem płac w innych sektorach gospodarki. Najczęściej wskazywanymi przez ankietowanych obszarami wymagającymi wsparcia w kontekście doskonalenia zawodowego kadr JR było pozyskiwanie środków zewnętrznych, przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu oraz podnoszenie kwalifikacji w obszarze działalności reintegracyjnej. Wśród obszarów wymagających doskonalenia pracowników ankietowanych ZPCh wskazano przede wszystkim miękkie umiejętności współpracy z partnerami w środowisku lokalnym, finanse i księgowość, pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych. W kontekście barier rozwoju organizacji wynik obecnej ankiety wskazuje na utrzymywanie się znaczenia niskiego poziomu wynagrodzeń w sektorze jako głównej bariery rozwojowej jednostek reintegracyjnych i SIN w kontekście zasobów ludzkich.
9. W świetle wyników ankiety można wskazać na wzrost aktywności jednostek reintegracyjnych w ich środowiskach lokalnych. W największym stopniu zaangażowane na polu lokalnym były WTZ, a w najmniejszym podmioty zatrudnienia socjalnego. ZPCh stanowiły w 2019 r. środowisko mało otwarte na współpracę w swym środowisku lokalnym, zakres współpracy wewnątrzsektorowej ZPCh i SIN jest mocno ograniczony. Najczęściej deklarowanym przez ankietowanych partnerem jednostek reintegracyjnych w obrębie sektora ekonomii społecznej pozostają niezmiennie stowarzyszenia i fundacje. Nieznacznie wzrosło znaczenie spółdzielni socjalnych jako partnerów JR. Najczęściej deklarowani partnerzy podmiotów reintegracyjnych i ZPCh spoza środowiska ekonomii społecznej to urząd gminy, lokalni pracodawcy oraz lokalny ośrodek pomocy społecznej. Najistotniejszą barierą współpracy dla JR pozostaje obciążenie bieżącą działalnością statutową, a najmniej dotkliwą przeszkodą braki kadrowe. ZPCh wskazują na brak potrzeby współpracy i brak odczuwalnych korzyści ze współpracy na niwie lokalnej.
10. Poziom wsparcia samorządu lokalnego dla jednostek reintegracyjnych w ciągu ostatnich lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Najbardziej upowszechnione formy wsparcia JR przez samorządy lokalne to dotacja na realizację zadania publicznego) oraz wsparcie rzeczowe. Ankietowane ZPCh zasadniczo nie korzystały ze wsparcia lokalnego samorządu.
11. Podmioty reintegracyjne w niewielkim stopniu są beneficjentami ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (objęto je głównie wsparcie szkoleniowo-doradcze), ankietowane ZPCh nie korzystały ze wsparcia OWES.

Zakres podmiotowy badania

Zmiana Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej dokonana w 2019 r. wpłynęła na modyfikację dotychczasowego zakresu podmiotowego monitoringu sektora ekonomii społecznej w Małopolsce, realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Ze względu na redefiniowanie przez KPRES grupy podmiotów ekonomii społecznej i wprowadzenie doń kategorii podmiotów ekonomii solidarnej, mając na uwadze spójność koncepcji badawczej z ramami programowymi funkcjonowania sektora ekonomii społecznej, zdecydowano o objęciu tegorocznym badaniem również zakładów pracy chronionej (ZPCh) oraz spółdzielni inwalidów i niewidomych (SIN). Odrębne badanie dedykowane zostało spółdzielniom socjalnym i przedsiębiorstwom społecznym, przy jednoczesnym wyłączeniu z badania spółdzielni pracy i organizacji pozarządowych¹. W ten sposób diagnoza małopolskiego sektora ekonomii społecznej za rok 2019 obejmuje wszystkie podmioty, które zaliczane są obecnie do grupy podmiotów ekonomii solidarnej, zgodnie z KPRES stanowiącej część *ekonomii społecznej, której podstawowym celem jest aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych*². Komplementarny charakter do dwóch powyższych miało badanie relacji sektora ekonomii społecznej i samorządów lokalnych, stanowiące trzeci element diagnozy.

Cel i odbiorcy badania

Badanie, stanowiące podstawę niniejszego raportu, jest elementem diagnozy kondycji sektora ekonomii społecznej w województwie małopolskim za rok 2019 w części dotyczącej jednostek reintegracyjnych oraz zakładów pracy chronionej i spółdzielni inwalidów i niewidomych³. Celem ogólnym badania było zapewnienie empirycznych danych dla diagnozy kondycji podmiotów ekonomii solidarnej z wyłączeniem spółdzielni socjalnych i przedsiębiorstw społecznych, w obszarach działalności statutowej (społecznej), ekonomicznej, rozwoju zasobów ludzkich oraz współpracy z otoczeniem, w tym z samorządem lokalnym. Cele szczegółowe badania to:

- diagnoza barier rozwojowych i potrzeb w zakresie prowadzenia działalności statutowej;
- diagnoza barier rozwojowych i potrzeb w zakresie współpracy z partnerami lokalnymi;
- diagnoza stanu działalności ekonomicznej i jej barier rozwojowych.

Raport kierowany jest do szerokiego grona odbiorców, zarówno instytucjonalnych, jak i indywidualnych, zainteresowanych problematyką ekonomii społecznej, w tym w szczególności do

¹ Tj. stowarzyszeń i fundacji. Badaniem nie zostały objęte również koła gospodyń wiejskich – zgodnie nową definicją PES, również włączone do sektora ekonomii społecznej na mocy KPRES. Por. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej* (dalej: KPRES), Monitor Polski, 2019, poz. 214, s. 10.

² Ibidem.

³ O włączeniu do dotychczasowego badania jednostek reintegracyjnych ZPCh oraz spółdzielni inwalidów i niewidomych zdecydował fakt, że podmioty te zatrudniają osoby z niepełnosprawnościami, stanowią naturalny zasób miejsc pracy dla beneficjentów WTZ i ZAZ oraz prowadzą działalność w zakresie reintegracji społecznej swych pracowników.

środowiska podmiotów ekonomii społecznej oraz podmiotów odpowiedzialnych za planowanie i realizację wsparcia dla sektora ekonomii społecznej w Polsce.

Techniki badawcze

Badanie realizowane było za pomocą dwóch podstawowych technik badawczych: analizy danych zastanych (*desk research*) oraz badania ankietowego. Uzupełniający, marginalny, charakter miały wywiady bezpośrednie.

Pierwszym etapem badania była analiza danych zastanych. Badaniem *desk research* objęte zostały wszystkie jednostki reintegracyjne, ZPCh i SIN działające w 2019 r. w województwie małopolskim dłużej niż 2 miesiące, obecne w bazach danych i rejestrach właściwych instytucji publicznych według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.⁴ Zakres przedmiotowy badania objął dane udostępnione przez Ministerstwo Sprawiedliwości – Krajowy Rejestr Sądowy (MS-KRS), Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (BPRON), Ministerstwo Rozwoju – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej (CEIDG), Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie (MUW), Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego (UMWM)⁵.

Pytania badawcze w ramach analizy danych zastanych dotyczyły w szczególności:

- liczby jednostek reintegracyjnych w województwie małopolskim oraz w skali kraju,
- liczby ZPCh i SIN w 2019 r. w województwie małopolskim oraz w skali kraju,
- liczby beneficjentów wsparcia jednostek reintegracyjnych,
- liczby zatrudnionych osób z niepełnosprawnościami w ZAZ, ZPCh i SIN,
- struktury i liczebności poszczególnych grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wśród korzystających ze wsparcia małopolskich CIS i KIS w 2019 r.,
- liczebności i struktury kadry jednostek reintegracyjnych w województwie małopolskim,
- efektywności zatrudnieniowej jednostek reintegracyjnych,
- dostępnych form wsparcia w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej,
- źródeł finansowania działalności i kosztów reintegracji społeczno-zawodowej.

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone z wykorzystaniem metodologii CAWI, tj. wspomaganego komputerowo wywiadu za pomocą dedykowanego dla poszczególnych typów jednostek reintegracyjnych kwestionariusza ankiety on-line. Kwestionariusz zawierał zarówno pytania

⁴ BPRON, Baza adresowa WTZ, <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/art,10,warsztaty-terapii-zajeciowej>; MUW, Wyciąg z rejestru jednostek organizacyjnych, którym Wojewoda Małopolski nadał status centrum integracji społecznej, https://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/Rejestr_CIS.doc, Rejestr Klubów Integracji Społecznej prowadzony przez Wojewodę Małopolskiego, http://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/Rejestr_KIS_2019.xlsx, Wykaz zakładów aktywności zawodowej działających na terenie województwa małopolskiego, http://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/wykaz_zaz.xls, Wykaz zakładów pracy chronionej działających w województwie małopolskim, http://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/wykaz_zpch.xls [dostęp: 08.01.2020], KRS-MS, Rejestr przedsiębiorców [dostęp: 23-27.03.2020].

⁵ Por. Zestawienie materiałów źródłowych.

o charakterze zamkniętym, w tym pytania wielokrotnego wyboru, jak i otwartym. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety dotyczyły w szczególności:

- form działalności statutowej w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej, w tym efektywności zatrudnieniowej,
- źródeł finansowania działalności,
- obszarów współpracy z najbliższym otoczeniem beneficjentów/pracowników,
- działań na rzecz społeczności lokalnej,
- partnerów współpracy,
- przedsięwzięć zrealizowanych we współpracy z innymi podmiotami,
- barier rozwoju współpracy wewnątrzsektorowej,
- obszarów współpracy istotnych ze względu na realizację zadań w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej,
- barier rozwoju działalności w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej,
- kluczowych aspektów działalności ekonomicznej.

Strategia dotarcia do respondentów badania ankietowego zakładała:

- dostosowanie narzędzia badawczego do potrzeb objęcia badaniem zakładów pracy chronionej oraz spółdzielni inwalidów i niewidomych (aktualizacja kwestionariusza).
- stworzenie bazy adresów mailowych wszystkich zakładów pracy chronionej oraz spółdzielni inwalidów i niewidomych działających w 2019 r. w województwie małopolskim oraz wprowadzenie ich do bazy danych w aplikacji badawczej.
- aktualizację bazy adresów mailowych wszystkich jednostek reintegracyjnych, które prowadziły działalność w 2019 r. na terenie województwa małopolskiego.
- przekazanie informacji o realizowanym badaniu wraz z linkiem do indywidualnego kwestionariusza drogą elektroniczną za pośrednictwem aplikacji internetowej na adresy mailowe jednostek reintegracyjnych, zakładów pracy chronionej oraz spółdzielni inwalidów i niewidomych uwzględnionych w zaktualizowanej bazie adresowej.
- równoległe do informacji generowanej przez aplikację internetową przekazanie informacji o realizowanym badaniu i jego celach na adresy mailowe do wszystkich jednostek reintegracyjnych, zakładów pracy chronionej oraz spółdzielni inwalidów i niewidomych uwzględnionych w zaktualizowanej bazie adresowej z adresu poczty elektronicznej pracownika ROPS w Krakowie, odpowiedzialnego za realizację badania.
- w wyznaczonym terminie realizacji badania prowadzenie stałego monitoringu aktywności uczestników badania w ramach aplikacji internetowej z kwestionariuszem ankiety (założono minimum dwukrotne przekazanie drogą mailową przypomnień o terminie zakończenia ankiety do podmiotów, które rozpoczęły uzupełnianie kwestionariusza, ale go nie zakończyły, oraz do podmiotów, które nie podjęły aktywności w aplikacji internetowej z kwestionariuszem ankiety).

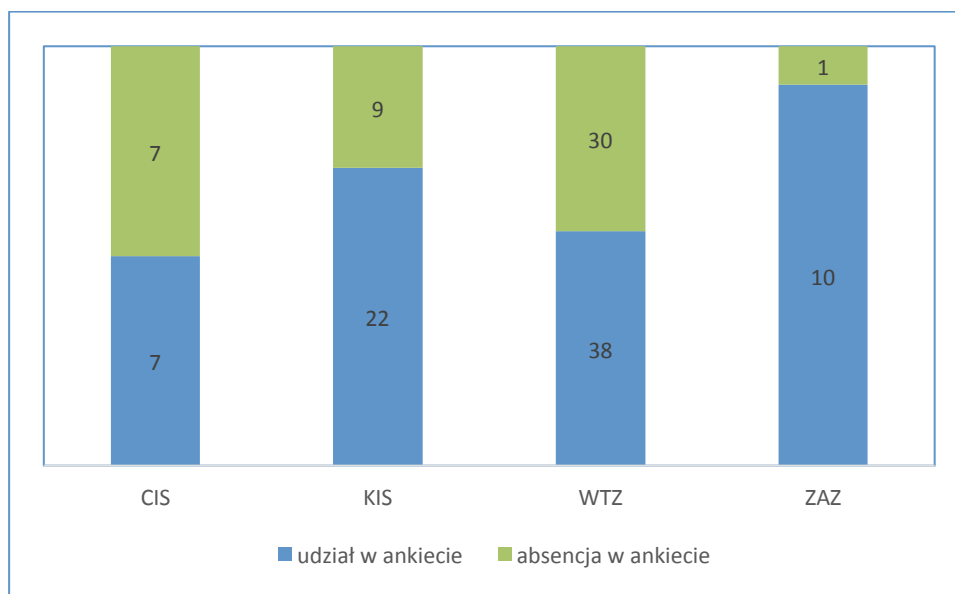

Badanie ankietowe jednostek reintegracyjnych zostało przeprowadzone w okresie 13-30 kwietnia 2020 r. Ostatecznie, po wykluczeniu z badania podmiotów, które zalogowały się do kwestionariusza on-line, ale nie udzieliły odpowiedzi na żadne z pytań w kwestionariuszu (8 podmiotów), w raporcie z badania uwzględniono dane przekazane przez 77 podmiotów (62,10%), spośród 124 JR działających w województwie małopolskim (stan na 31.12.2019 r.). Nie wszystkie badane podmioty wypełniły ankietę w całości, stąd przy charakterystyce wyników poszczególnych problemów badawczych pod wykresem umieszczono liczbę podmiotów, które udzieliły odpowiedzi na dane pytanie (N).

W badaniu ankietowym uczestniczyły:

- 7 z 14 centrów integracji społecznej;
- 22 z 31 klubów integracji społecznej;
- 38 z 68 warsztatów terapii zajęciowej;
- 10 z 11 zakładów aktywności zawodowej.

Wykres nr 1. Reprezentatywność badania ankietowego jednostek reintegracyjnych - rok 2019. Źródło: Opracowanie własne.

N=124.

Badanie ankietowe zakładów pracy chronionej i spółdzielni inwalidów realizowane było w dniach 4-25 maja 2020 r. Niezależnie od monitów telefonicznych i mailowych oraz wydłużenia pierwotnego terminu realizacji ankiety, w badaniu udział wzięło zaledwie 13 zakładów pracy chronionej, w tym 6 spółdzielni inwalidów posiadających status ZPCh. W związku z tym wyników badania w tej grupie docelowej nie można uznać za reprezentatywne dla całej populacji, można je traktować wyłącznie poglądowo.

Podstawowe informacje o podmiotach badania

Do jednostek reintegracyjnych zaliczamy centra integracji społecznej (CIS), kluby Integracji społecznej (KIS), warsztaty terapii zajęciowej (WTZ) oraz zakłady aktywności zawodowej (ZAZ). Zadaniem jednostek reintegracyjnych jest aktywizacja zawodowa i integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, przez co rozumieć należy działania na rzecz odbudowy i podtrzymania umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu oraz do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy⁶.

Katalog odbiorców wsparcia centrów oraz klubów integracji społecznej, czyli podmiotów zatrudnienia socjalnego, jest enumeratywnie zdefiniowany w art. 1 ust 2. Ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Są to:

- osoby bezdomne realizujące indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- osoby uzależnione od alkoholu,
- osoby uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających,
- osoby chore psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
- osoby długotrwale bezrobotne w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby zwalniane z zakładów karnych, mające trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- uchodźcy realizujący indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- osoby niepełnosprawne, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Centrum integracji społecznej realizuje reintegrację zawodową i społeczną przez takie usługi jak: kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych, nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych, naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą oraz naukę umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi. Określony w ustawie katalog usług klubów integracji społecznej obejmuje natomiast działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy, przygotowanie do podjęcia zatrudnienia lub podjęcia działalności

⁶ Por. Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, s. 15, https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/77159/Wytyczne_wlaczzenia_spolecznego_v5.doc [dostęp: 27.03.2020]

w formie spółdzielni socjalnej, prace społecznie użyteczne, roboty publiczne, poradnictwo prawne, działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych, czy staże, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.⁷

Aktem prawnym stanowiącym fundament działalności warsztatów terapii zajęciowej, zakładów aktywności zawodowej oraz zakładów pracy chronionej jest Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. WTZ zdefiniowany został tutaj jako podmiot stwarzający *osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia*. Zadania WTZ realizowane są z zastosowaniem technik terapii zajęciowej, zmierzających do rozwijania umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej oraz psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym lub podjęcie pracy. Odbiorcą wsparcia WTZ są osoby niepełnosprawne posiadające ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, zawierające wskazanie do uczestnictwa w terapii zajęciowej. ZAZ realizuje funkcje reintegracji społeczno-zawodowej poprzez zatrudnienie beneficjentów w ramach prowadzonej przez siebie działalności wytwórczej lub usługowej.

Odbiorcą wsparcia ZAZ są osoby niepełnosprawne, zaliczone do znacznego stopnia niepełnosprawności lub zaliczone do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną (co najmniej 70% ogółu osób zatrudnionych w ZAZ stanowić powinny osoby niepełnosprawne zaliczone do znacznego stopnia niepełnosprawności, z tego w tej grupie nie więcej niż 35% stanowić mogą osoby zaliczone do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, oraz byli uczestnicy WTZ, którym rada programowa warsztatu zarekomendowała podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej).⁸

W świetle ustawy zakład pracy chronionej to status, który uzyskuje w formie decyzji administracyjnej podmiot gospodarczy od właściwego terytorialnie wojewody, po spełnieniu określonych warunków organizacyjnych oraz dotyczących poziomu zatrudnienia osób z niepełnosprawnością. Do tych warunków należą m.in. przystosowanie stanowisk pracy i pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz zapewnienie pracownikom z niepełnosprawnościami doraźnej i specjalistycznej opieki medycznej oraz usług rehabilitacyjnych. W przypadku ZPCh wymagany wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami jest mniej rygorystyczny niż w przypadku ZAZ i wynosi co najmniej 50%, z tym, że co najmniej 20% ogółu zatrudnionych stanowić powinny osoby zaliczone do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, lub co najmniej 30% zatrudnionych stanowić powinni niewidomi lub dotknięci przez choroby psychiczne, albo upośledzeni umysłowo zaliczeni do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności.⁹

⁷ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: Dz.U.) 2020, poz. 176.

⁸ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dz.U. z 2020, poz. 426.

⁹ Ibidem.

Spółdzielnie inwalidów i niewidomych, w odróżnieniu od pozostałych kategorii PES objętych niniejszym badaniem, należą do sfery tzw. starej ekonomii społecznej, sięgającej swymi korzeniami XIX w. Podstawą prawną funkcjonowania spółdzielni inwalidów i niewidomych jest ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze¹⁰. Przedmiotem działalności spółdzielni inwalidów i niewidomych jest zawodowa i społeczna rehabilitacja osób z niepełnosprawnościami przez pracę w prowadzonym wspólnie przedsiębiorstwie.

Liczebność i lokalizacja w skali regionu

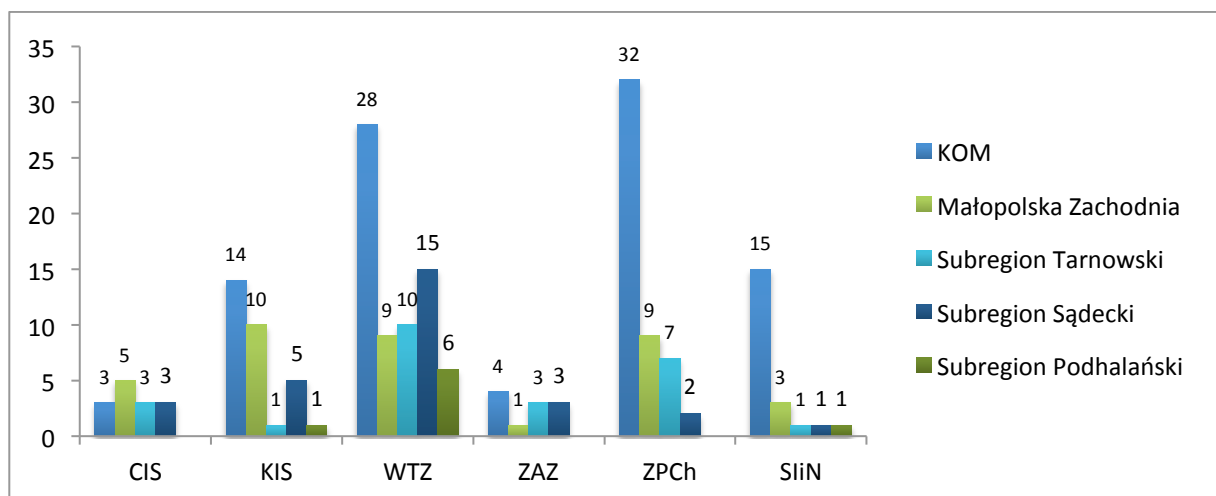
W ciągu całego roku 2019 r. w Małopolsce funkcjonowało:

- 14 centrów integracji społecznej,
- 31 klubów integracji społecznej,
- 68 warsztatów terapii zajęciowej,
- 11 zakładów aktywności zawodowej,
- 50 zakładów pracy chronionej,
- 21 spółdzielni inwalidów i niewidomych (w tym 7 posiadających status ZPCh).

W ciągu roku objętego badaniem ta wskazana powyżej liczba jednostek ulegała zmianom w związku z tworzeniem bądź likwidacją podmiotów lub też utratą statusu. Największa dynamika zmian liczebności badanych jednostek w woj. małopolskim w ciągu roku 2019 dotyczyła ZPCh i SIN oraz KIS.

System reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oparty na jednostkach reintegracyjnych oraz zakładach pracy umożliwiających zatrudnienie w warunkach chronionych charakteryzuje się różnorodnym stopniem kompleksowości w skali województwa.

Wykres nr 2. System wsparcia w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej w subregionach woj. małopolskiego w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie MUW.

N=188. Liczba wskazań nie sumują się do N, ponieważ wykres uwzględnia odrębnie 50 ZPCh oraz 21 SIN, spośród których 7 podmiotów posiada status ZPCh.

¹⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 275.

W 2019 r. 39,52% małopolskich jednostek reintegracyjnych (49 na 124) działało na obszarze Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Tak wysoki wskaźnik wynika ze specyfiki tego subregionu, którego siedzibą jest stolica województwa o charakterze metropolii. W KOM obecne były wszystkie typy PES reintegracyjnych (3 CIS, 14 KIS, 28 WTZ i 4 ZAZ). W samej stolicy województwa działało w sumie 20 jednostek reintegracyjnych, tj. (16,13% wszystkich JR w regionie). Stolica województwa była też miejscem, gdzie zarejestrowanych było najwięcej przedsiębiorstw o statusie ZPCh (27 z 50) oraz gdzie działało najwięcej spółdzielni inwalidów (13 z 21). **W sumie w KOM działało 15 SIN i zarejestrowane były 32 ZPCh.**

Blisko połowa mniej JR w porównaniu z KOM działało **w Małopolsce Zachodniej (25 organizacji,** w tym 5 CIS, 10 KIS, 9 WTZ, 1 ZAZ). Funkcjonowały tu ponadto 3 SIN oraz zarejestrowane było 9 ZPCh.

Na **subregion tarnowski** przypadało **13,71%** wszystkich małopolskich jednostek reintegracyjnych (17 podmiotów, w tym 3 CIS, 1 KIS, 10 WTZ oraz 3 ZAZ). Na tym obszarze zarejestrowanych było 7 ZPCh a 1 SIN miała swą siedzibę.

W subregionie sądeckim w 2019 r. dostępne było wsparcie **26 JR:** 3 CIS, 5 KIS, 15 WTZ i 3 ZAZ (w 2018 r. działały tu 2 CIS, 5 KIS, 15 WTZ oraz 2 ZAZ). Dodatkowo, na tym obszarze notujemy działalność 1 SIN oraz 2 ZPCh.

Podobnie jak w latach ubiegłych **najmniej rozwinięty system wsparcia JR działał w subregionie podhalańskim,** na obszarze którego obecnych było **zaledwie 7 PES (5,65%):** 1 KIS i 6 WTZ. Na tym obszarze działała ponadto 1 spółdzielnia inwalidów.

Jeśli chodzi o dostępność usług reintegracyjnych w skali powiatów, to sytuacja w tym względzie w 2019 r. uległa niewielkim zmianom w porównaniu z poprzednim rokiem objętym badaniem. **W 5 z 22 powiatów województwa małopolskiego (dąbrowski, limanowski, nowotarski, wielicki, tatrzański) funkcjonował tylko jeden typ podmiotu reintegracyjnego** (w 2018 r. sytuacja ta dotyczyła 3 powiatów). W każdym przypadku był to WTZ. **Z 4 do 5 wzrosła liczba powiatów, w których reprezentowane były wszystkie typy jednostek reintegracyjnych.** Sytuacja ta w 2019 r. dotyczyła dwóch miast na prawach powiatu, tj. Krakowa i Tarnowa oraz powiatów ziemskich: gorlickiego, nowosądeckiego i olkuskiego. **Obecność CIS, KIS, WTZ, ZAZ, SIN i ZPCh odnotować można było w 4 jednostkach powiatowych: w Krakowie, Tarnowie oraz w powiecie krakowskim i nowosądeckim.**

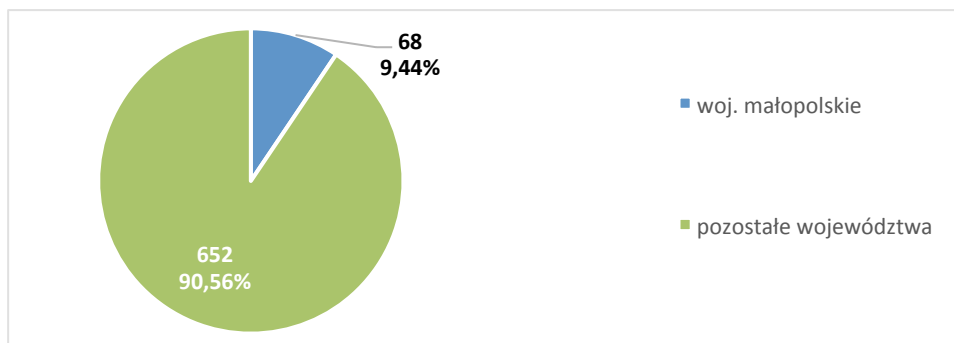

WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ

Dostępność wsparcia WTZ w regionie

W 2019 r. w Małopolsce działało 68 warsztatów terapii zajęciowej, co stanowi 9,44% WTZ działających w Polsce. (w 2018 r. - 9,33 %) ¹¹. W 2019 r. na obszarze Małopolski powstał 1 warsztat terapii zajęciowej, żaden podmiot tego typu nie uległ likwidacji.

Wykres nr 3. Liczebność WTZ w Małopolsce na tle kraju w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

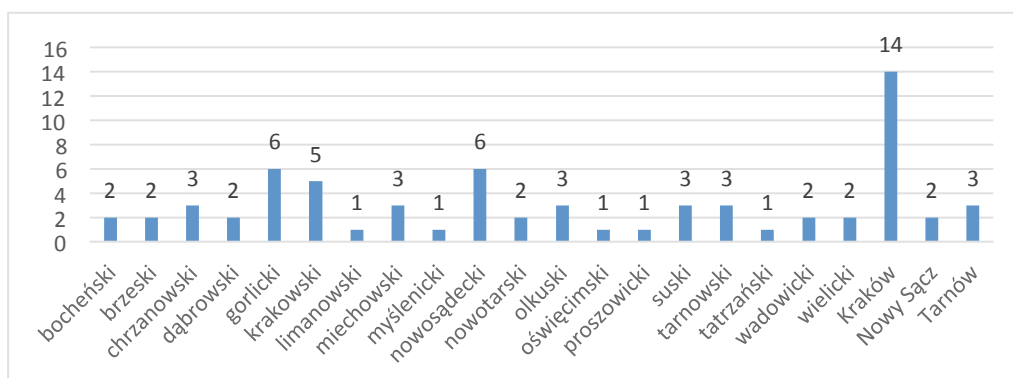

N=720

W skali subregionów największą dostępność wsparcia warsztatów terapii zajęciowej obserwujemy w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym (28) oraz w Subregionie Sądeckim (15). Najmniejsza była ona w Subregionie Podhalańskim (6). **Warsztaty terapii zajęciowej działały we wszystkich powiatach województwa małopolskiego, wobec czego dostępność wsparcia WTZ w skali regionu ocenić można jako relatywnie dobrą.** Najwięcej WTZ obecnych było w powiecie grodzkim krakowskim (14), nowosądeckim oraz gorlickim (po 6). W pięciu powiatach (limanowski, myślenicki, oświęcimski, proszowicki, tatrzański) funkcjonował tylko jeden WTZ.

Wykres nr 4. Dostępność wsparcia WTZ w powiatach woj. małopolskiego w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

N=68

¹¹ Na podstawie PFRON, Rok 2019 - Tabela 39. Dofinansowanie kosztów organizowania i działania warsztatów terapii zajęciowej art. 35 ust.1 pkt 8, http://bip.pfron.org.pl/fileadmin/Samorzady/2019/wykorzystanie_srodkow/SprPow2019Tab.xlsx?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=download [dostęp: 02.05.2020]

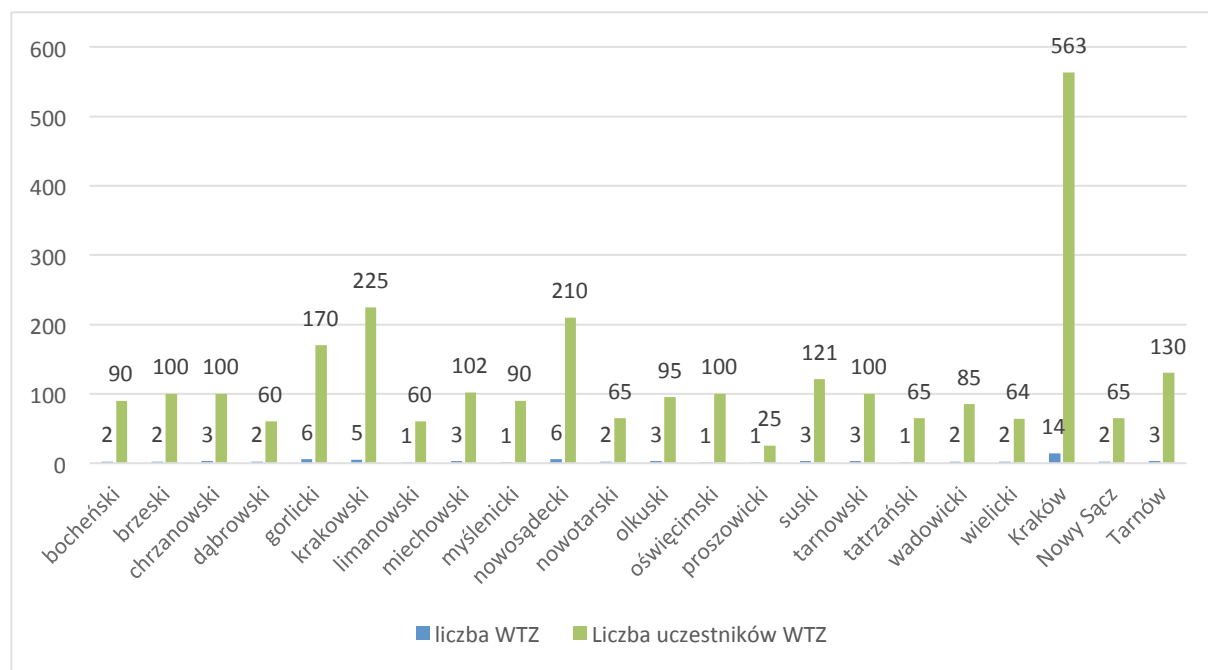
Tabela nr 1. Liczba WTZ i beneficjentów wsparcia WTZ w Małopolsce w latach 2015-2019.
Źródło Opracowanie własne na podstawie PFRON.

Rok	Liczba WTZ	Liczba uczestników WTZ
2015	64	2496
2016	67	2595
2017	67	2612
2018	67	2654
2019	68	2685

Liczba osób korzystających ze wsparcia WTZ w woj. małopolskim co roku nieznacznie wzrasta. Średnio, liczba uczestników w 1 warsztacie terapii zajęciowej w 2019 r. to ok. 40 uczestników (39,48). Średnią tę zawiżają przypadki WTZ w powiecie oświęcimskim oraz w powiecie myślenickim. Pierwszy z nich posiada poza placówką macierzystą 3 filie i obejmuje wsparcie w sumie 100 osób, a drugi posiada 2 filie, w sumie aktywizujące odpowiednio 90 osób. Niezależnie od tego, porównując liczbę uczestników wsparcia WTZ w poszczególnych powiatach woj. małopolskiego, można zauważyć, że w niektórych przypadkach liczba placówek WTZ w danym powiecie nie jest czynnikiem determinującym dostępność wsparcia WTZ w skali powiatu (np. w powiecie tatrzańskim działa 1 WTZ aktywizujący w 2019 r. 65 osób, tj. więcej niż w przypadku 2 WTZ w powiecie dąbrowskim, czy w Nowym Sączu).

Wykres nr 5. Liczba uczestników WTZ w 2019 r. w powiatach województwa małopolskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

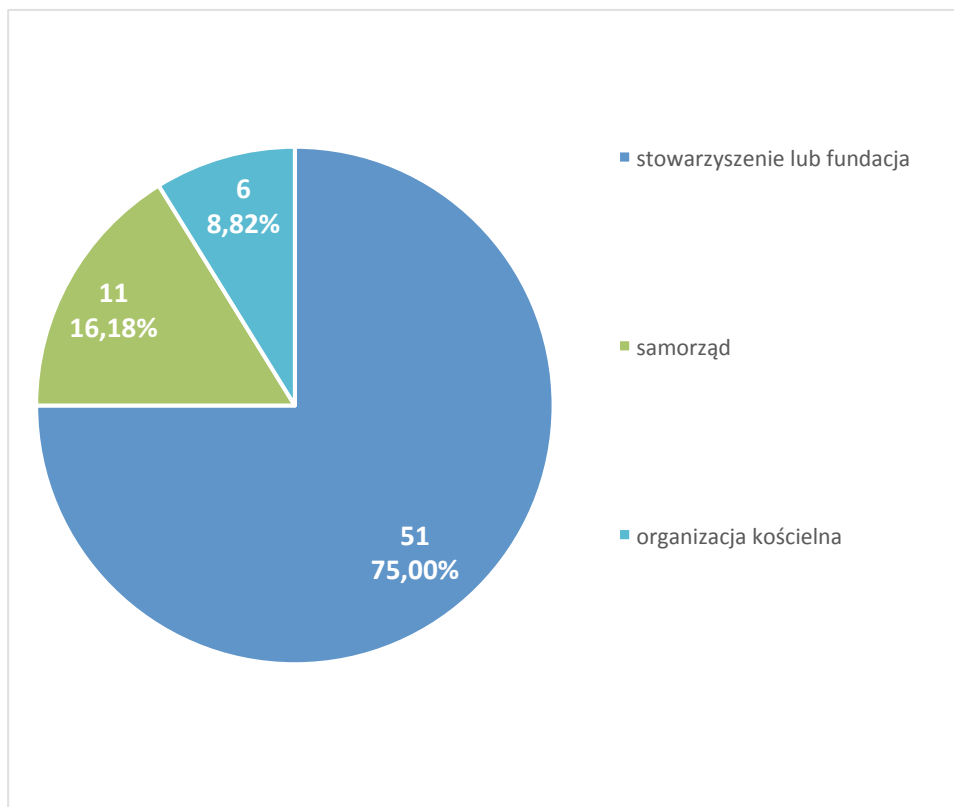

N dla WTZ=68; N dla uczestników WTZ=2 685.

Organizacje prowadzące WTZ

Wśród organizacji prowadzących warsztaty nadal przeważają organizacje III sektora, w tym kościelne osoby prawne i jednostki organizacyjne (83,82%). Podobnie jak w 2017 i 2018 r. 11 WTZ (16,18%) prowadzonych było przez samorzady - gminę (3) lub jednostkę organizacyjną samorządu gminy: dom pomocy społecznej (4), urząd gminy (1), jednostkę organizacyjną samorządu powiatowego - specjalistyczny ośrodek szkolno-wychowawczy (1), jednostkę organizacyjną samorządu województwa - specjalistycznych zespół opieki zdrowotnej (1).¹²

Wykres nr 6. Organizacje prowadzące WTZ w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie BPON.

N=68.

Finansowanie działalności WTZ

Środki na działanie małopolskich warsztatów terapii zajęciowej w 2019 r. to kwota 55 027 067 zł (w tym dofinansowanie PFRON to 48 565 487 zł). Średnio wysokość dofinansowania przypadającego na 1 WTZ w woj. małopolskim wyniosła: 809 221, 57 zł., a dofinansowanie aktywizacji społeczno-zawodowej 1 uczestnika w skali roku to średnio kwota: 20 494,25 zł. Analizując analogiczne dane z lat poprzednich, należy stwierdzić, że kwota dofinansowania reintegracji społeczno-zawodowej w WTZ w liczbach bezwzględnych systematycznie wzrasta.¹³

¹² Baza adresowa WTZ, BPON, <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/index.php?c=getfile&id=24> dostęp:

¹³ Zestawienia wydatkowanych środków PFRON przez samorzady powiatowe w latach 2015-2019.

Tabela nr 2. Dofinansowanie reintegracji społeczno-zawodowej w WTZ w woj. małopolskim w latach 2015-2019. Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

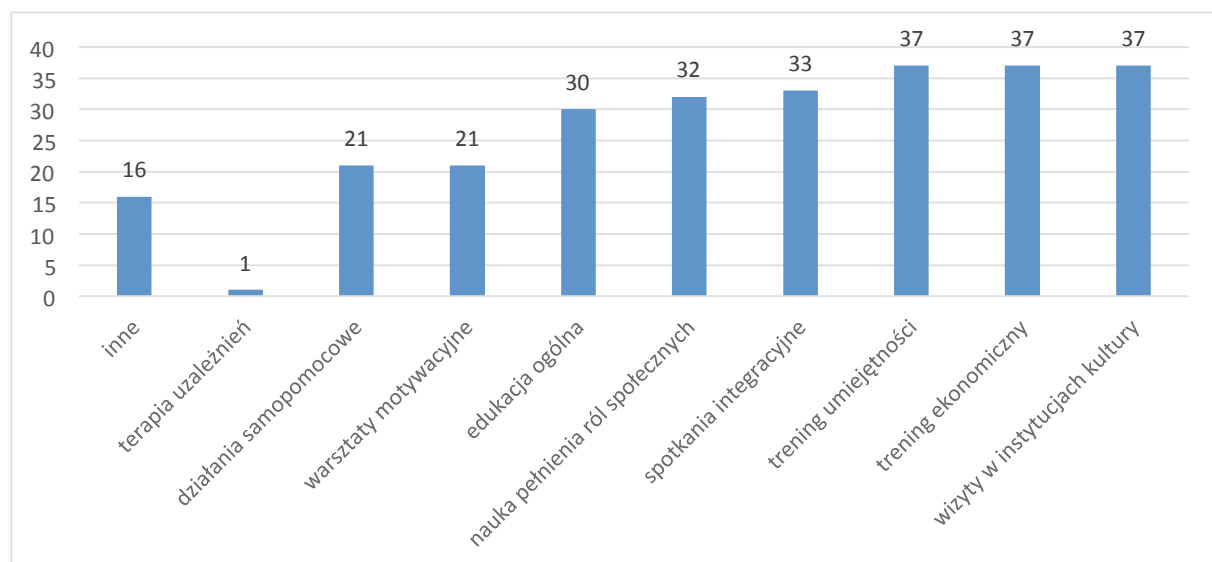
Rok	Kwota dofinansowania WTZ w skali regionu w zł	Średnia kwota dofinansowania na 1 uczestnika WTZ w zł
rok 2015	42 262 786	16 932, 20
rok 2016	46 044 151	17 743, 41
rok 2017	46 510 473	17 806, 46
rok 2018	49 155 649	18 521, 34
rok 2019	55 027 067	20 494, 25

Reintegracja społeczno-zawodowa w WTZ

Na podstawie analizy zawartości stron internetowych małopolskich warsztatów terapii zajęciowej oraz badania ankietowego stwierdzić możemy, że WTZ stosują szerokie spectrum instrumentów w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej uczestników.

Powszechnymi formami reintegracji społecznej w WTZ, które odpowiedziały w ankiecie na pytanie tego dotyczące, były wizyty w instytucjach kultury, trening ekonomiczny oraz trening umiejętności społecznych – dostępne we wszystkich tych podmiotach (37 wskazań). W nieco mniejszym stopniu jako narzędzie integracji społecznej stosowane było organizacja spotkań integracyjnych (33 wskazania), nauka pełnienia ról społecznych (32) oraz edukacja ogólna (30).

Wykres nr 7. Reintegracja społeczna w WTZ w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne.

N=37

Reintegracja zawodowa w WTZ realizowana jest w pracowniach zawodowych. Najliczniej reprezentowane są pracownie działające w szeroko pojętej branży rękodzieła artystycznego (np. plastyczna, ceramiczna, witrażu), pracownie krawieckie, kulinarne i gospodarstwa domowego. Identyfikujemy ponadto pracownie ogrodnicze, obróbki drewna, poligraficzne, czy introligatorskie. Wśród dobrych praktyk można wskazać pracownię muzealną działającą w jednym z krakowskich

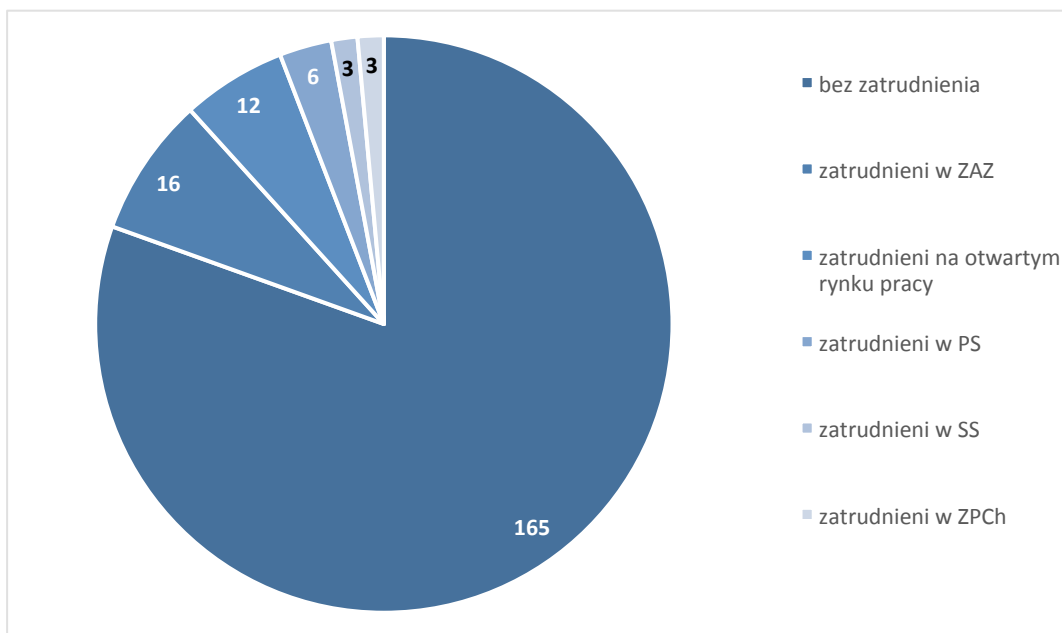
WTZ, umożliwiającą swym uczestnikom aktywizację zawodową w placówce muzealnej prowadzonej przez partnerską organizację pozarządową. W przypadku jednego z tarnowskich WTZ aktywizacja zawodowa prowadzona była z kolei w ramach kawiarni, której obsługę stanowią uczestnicy terapii zajęciowej.

W 2019 r. 5 warsztatów terapii zajęciowej prowadziło zajęcia klubowe. Zajęcia klubowe, stanowiące dodatkowy, nieobligatoryjny, instrument wsparcia pozostający do dyspozycji WTZ na podstawie odrębnej umowy z PCPR, a dedykowany dla absolwentów WTZ oraz osób pozostających na tzw. liście oczekujących na przyjęcie do warsztatu, dostępne były w 2 WTZ na obszarze m. Krakowa, a ponadto w powiecie oświęcimski, gorlickim oraz dąbrowskim. Tą formą wsparcia objętych było 29 osób z niepełnosprawnością, z tego tylko 3 absolwentów WTZ, którzy opuścili WTZ w związku z podjęciem zatrudnienia.¹⁴

Efekty reintegracji społeczno-zawodowej w WTZ

W 2019 r. w woj. małopolskim udział we wsparciu w WTZ zakończyło 205 osób, z tego 40 osób podjęło zatrudnienie. Oznacza to, że zaledwie 19,51% absolwentów WTZ wkroczyło na rynek pracy.

Wykres nr 8. Losy beneficjentów małopolskich WTZ po zakończeniu udziału we wsparciu w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

N=205.

Porównanie danych dotyczących zatrudnienia byłych uczestników wsparcia WTZ z trzech ostatnich lat przynosi negatywną w wymowie konstatację, że z roku na rok, **pomimo korzystnej sytuacji na rynku pracy, liczba absolwentów WTZ podejmujących zatrudnienie maleje.**

¹⁴ Na podstawie danych przekazanych przez PFRON: Program „Zajęcia klubowe w WTZ” - realizacja zajęć klubowych od dnia 1 lutego 2019 r. do dnia 31 stycznia 2020 r. w województwie małopolskim.

Tabela nr 3. Losy absolwentów małopolskich WTZ w latach 2017-2019. Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

	2017		2018		2019	
liczba absolwentów WTZ	196	100%	184	100%	205	100%
zatrudnienie	50	25,51%	49	26,63%	40	19,51%
bez zatrudnienia	146	74,49%	135	73,37%	165	80,49%

Możemy ponadto stwierdzić, że w 2019 r.:

- z roku na rok maleje liczba absolwentów WTZ, którzy znajdują zatrudnienie w ZPCh;
- w 2019 r. w porównaniu do roku 2018 zwiększyła się liczba osób zatrudnionych w ZAZ;
- w 2019 r. w porównaniu do roku 2018 zmniejszyła się liczba absolwentów WTZ zatrudnionych na otwartym rynku pracy.¹⁵

Tabela nr 4. Losy absolwentów małopolskich WTZ w latach 2017-2019 – miejsce zatrudnienia. Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

	2017	2018	2019
zatrudnieni w ZAZ	22	8	16
zatrudnieni na otwartym rynku pracy	19	36	12
zatrudnieni w PS	brak danych	brak danych	6
zatrudnieni w SS	brak danych	brak danych	3
zatrudnieni w ZPCh	9	5	3

Działalność ekonomiczna WTZ

Spośród 38 ankietowanych podmiotów, 29 zadeklarowało brak działalności ekonomicznej w 2019 r., 7 – prowadzenie działalności odpłatnej pożytku publicznego.

Dla WTZ deklarujących działalność odpłatną pożytku publicznego najważniejszym klientem były osoby fizyczne (5 wskazań), w tym beneficjenci usług. 1 ankietowany podmiot wskazał w odpowiedzi na pytanie tego dotyczące spółdzielnię socjalną, kolejny przedsiębiorstwa prywatne.

¹⁵ PFRON, Migracja uczestników warsztatów terapii zajęciowej według stanu na koniec 2017, 2018 i 2019 roku.

W odróżnieniu od ZAZ, ankietowane WTZ deklarują brak lub niewielki pozytywny wpływ działalności ekonomicznej na realizację zadań w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej (po 3 wskazania).

Podobnie jak ZAZ, WTZ jako bariery rozwoju działalności ekonomicznej wskazały przede wszystkim na niskie kwalifikacje zawodowe i brak zaangażowania w pracę ze strony beneficjentów (w sumie 4 wskazania), brak dostatecznej liczby zleceń oraz brak osoby odpowiedzialnej za rozwój działalności ekonomicznej (po 2 wskazania).

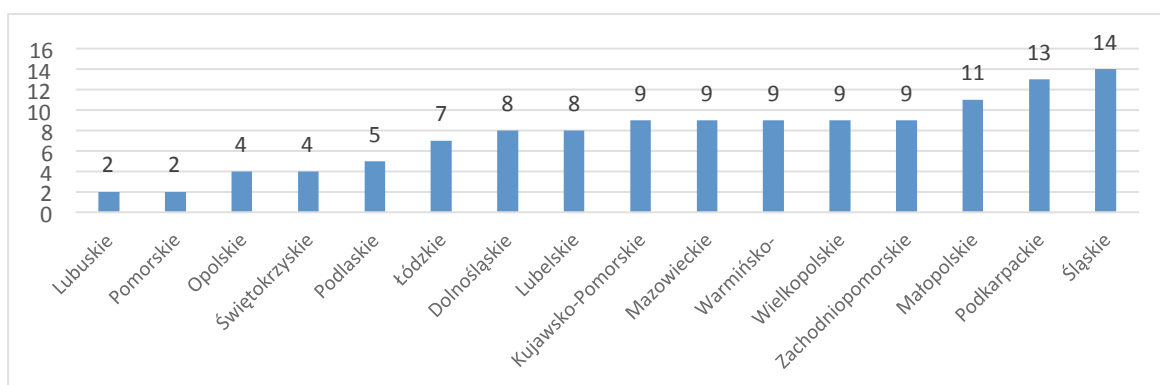

ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

Dostępność wsparcia ZAZ w 2019 r.

Według danych PFRON w 2019 r. województwo małopolskie było jednym z trzech regionów w Polsce, w których powołano zakład aktywności zawodowej (poza Małopolską nowe ZAZ powołano woj. dolnośląskim i podkarpackim). Ostatecznie w roku objętym badaniem na terenie Małopolski działało **11 zakładów aktywności zawodowej**. Na dzień 31 grudnia 2019 r. ZAZ zarejestrowane w tym województwie stanowiły 8,94% (w 2018 r. - 8,62%) tego typu podmiotów reintegracyjnych w kraju (123), co - mimo wzrostu generalnej liczby ZAZ (116 w 2018 r.) - niezmiennie plasuje nasz region na **3 miejscu w Polsce** (po województwie podkarpackim i śląskim).¹⁶

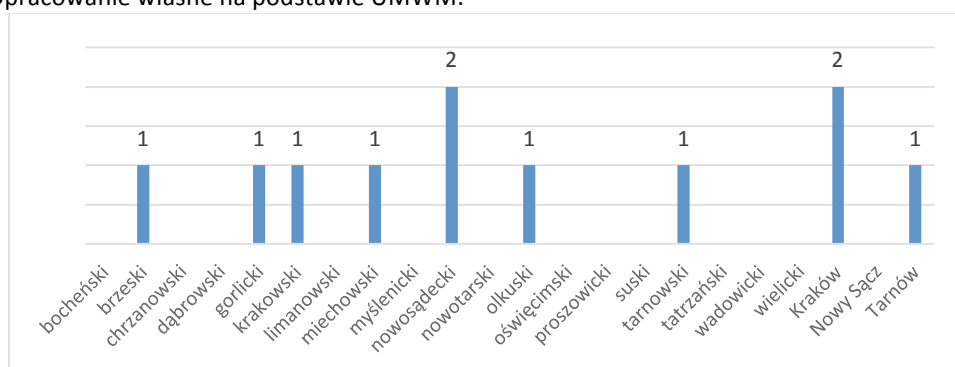
Wykres nr 9. ZAZ w woj. małopolskim na tle kraju w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

N=123.

W Małopolsce w 2019 r. wsparcie ZAZ było dostępne zaledwie w 9 z 22 jednostek powiatowych (w 2018 – ZAZ działały w 8 powiatach woj. małopolskiego). 8 z 11 ZAZ działało na obszarze gmin wiejskich, a 3 w miastach na prawach powiatu (w tym 2 w Krakowie).

Wykres nr 10. Dostępność wsparcia ZAZ w powiatach woj. małopolskiego w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie UMWM.

N=11.

¹⁶ PFRON, Rok 2019 - Tabela 6. Dofinansowanie kosztów działania zakładów aktywności zawodowej art.35 ust.1 pkt 6. Dane BPON pokazują liczbę ZAZ w Polsce w 2019 r. na poziomie 124. Rozbieżność dotyczy woj. mazowieckiego. Sprawozdania wojewodów INF-ZPCh ZAZ w II półroczu 2019 r., <http://www.niepelnospawni.gov.pl/container/niepelnospawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/zaz/2019/na%20str%20II%202019.xlsx>, [dostęp: 03.04.2020].

Organizacje prowadzące ZAZ

Małopolskie ZAZ działają głównie jako jednostki prowadzone przez organizacje III sektora: dla 7 ZAZ jednostką organizacyjną jest stowarzyszenie lub fundacja, 1 ZAZ prowadzony jest przy spółdzielni socjalnej. Dla trzech podmiotów organizatorem jest samorząd (w dwóch przypadkach powiatowy, a w jednym miasto na prawach powiatu).

Działalność wytwórczo-usługowa ZAZ

W Małopolsce bez zmian dominują zakłady o charakterze wytwórczo-usługowym (9 z 11), 2 ZAZ w regionie mają charakter wyłącznie usługowy (gastronomiczno-hotelarski). Profil działalności małopolskich ZAZ jest zróżnicowany; dotyczy to również działalności w obrębie poszczególnych podmiotów – 8 z 11 ZAZ wykazało więcej niż 1 obszar działalności wytwórczo-usługowej¹⁷.

Tabela nr 5.: Zestawienie typów produktów i usług oferowanych przez ZAZ w 2019 r.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie UMWM.

Typ produkcji/usługi	Liczba ZAZ
Usługi gastronomiczne	4
Usługi hodowlane	4
Usługi ogrodnicze/zagospodarowanie terenów zielonych	3
Usługi porządkowo-remontowe	3
Usługi hotelarskie	3
Usługi poligraficzne/marketingowe	2
Usługi pralnicze/obsługowo-rehabilitacyjne	2
Produkcja rękodzieła artystycznego	2
Pszczelarstwo/Produkcja wyrobów pszczelarskich	2
Produkcja osprzętu elektroinstalacyjnego, folii kablowej	1
Produkcja wyrobów z drewna	1
Produkcja zniczy	1
Usługi konfekcjonowania	1

N= 11. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, ponieważ istniała możliwość wskazania więcej niż 1 odpowiedzi.

Zapytane o realizowaną formułę działalności ekonomicznej, 4 podmioty spośród 10 ZAZ, które wzięły udział w ankiecie, zadeklarowały działalność odpłatną w sferze pożytku publicznego, 3 prowadzenie wyłącznie działalności gospodarczej, a 2 prowadzenie jednocześnie działalności gospodarczej i odpłatnej.¹⁸

¹⁷ Do niniejszych ustaleń wykorzystano dane dotyczące działalności zakładów aktywności zawodowej przekazane przez Departament Rodziny, Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego (dalej: UMWM).

¹⁸ 2 podmioty zadeklarowały brak działalności ekonomicznej, co w świetle specyfiki działalności ZAZ należy uznać za pomyłkę.

Z wyników badania ankietowego wynika, że najważniejszym odbiorcą towarów i usług ZAZ w 2019 r. były osoby fizyczne (6 na 10 wskazań). 2 ZAZ w odpowiedzi na pytanie tego dotyczące wskazały na przedsiębiorstwa prywatne.

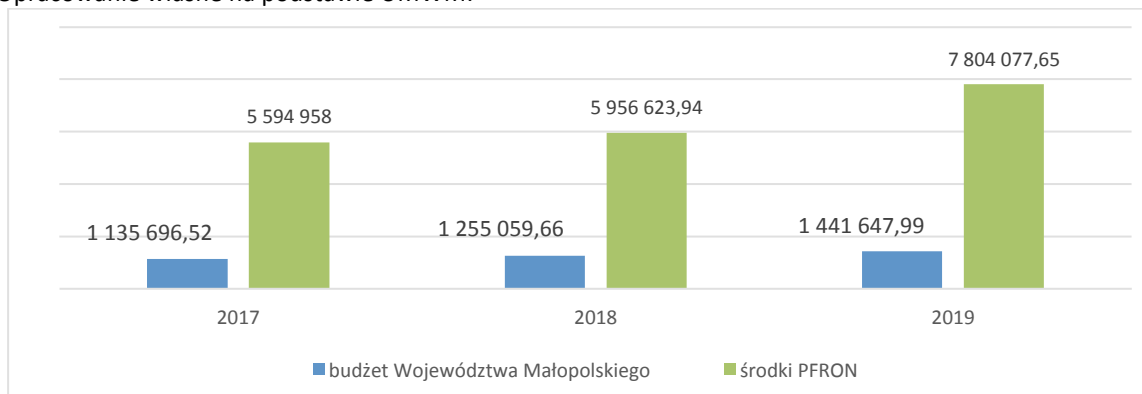
Ankietowane ZAZ pozytywnie oceniły wpływ działalności ekonomicznej na stopień realizacji swych zadań statutowych (6 wskazań – wpływ w dużym stopniu pozytywny, wpływ pozytywny – 2 wskazania).

W świetle ankiety największą barierą rozwoju działalności ekonomicznej ZAZ stanowi brak dostatecznej liczby zleceń (7 wskazań na 10 badanych), a w dalszej kolejności - deficyty zakorzenione w obszarze zasobów ludzkich, tj. brak odpowiednich kwalifikacji wśród pracowników (3 wskazania) i niski poziom ich zaangażowania w pracy (2 wskazania). Brak stabilności finansowej organizacji prowadzącej ZAZ postrzegany jest jako bariera przez 2 ZAZ, a brak menedżera działalności ekonomicznej tylko przez jeden.

Finansowanie działalności ZAZ

Koszty działania małopolskich ZAZ w 2019 r. wyniosły w sumie 19 262 197 zł (w 2018 r. - 15 671 286 zł), co oznacza, że średni koszt funkcjonowania jednego ZAZ to 1 751 108,82 zł (w 2018 r. - 1 567 128,60 zł). Kwota dofinansowania funkcjonowania zakładów aktywności zawodowej w Małopolsce ze środków PFRON to 7 804 077,65 zł (w tym 528 465,00 na utworzenie 1 ZAZ), a z budżetu Województwa Małopolskiego - 1 441 647,99 zł (w sumie 9 245 725, 64 zł)

Wykres nr 11. Dofinansowanie funkcjonowania zakładów aktywności zawodowej w latach 2017-2019. Źródło: Opracowanie własne na podstawie UMWM.

N dla 2017=10, N dla 2018=10, N dla 2019=11.

Region małopolski pod względem liczby osób korzystających ze wsparcia ZAZ sytuował się w skali kraju na 5. pozycji (w 2018 r. zajmował pozycję 6.). Według danych PFRON i UMWM małopolskie ZAZ w 2019 r. zatrudniały **402 osoby z niepełnosprawnością** (spełniających wymogi określone w art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych), co stanowiło 7,61% ogółu zatrudnionych w kraju w ZAZ pracowników niepełnosprawnych¹⁹. W świetle tych danych średnio 1 ZAZ w Małopolsce zatrudniał 36,5 osób, a więc jest to wartość niższa niż w przypadku średniej dla wszystkich ZAZ w Polsce (42). Należy tutaj

¹⁹ Dane BPON podają dane dotyczące zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w ZAZ na poziomie 436. Ibidem.

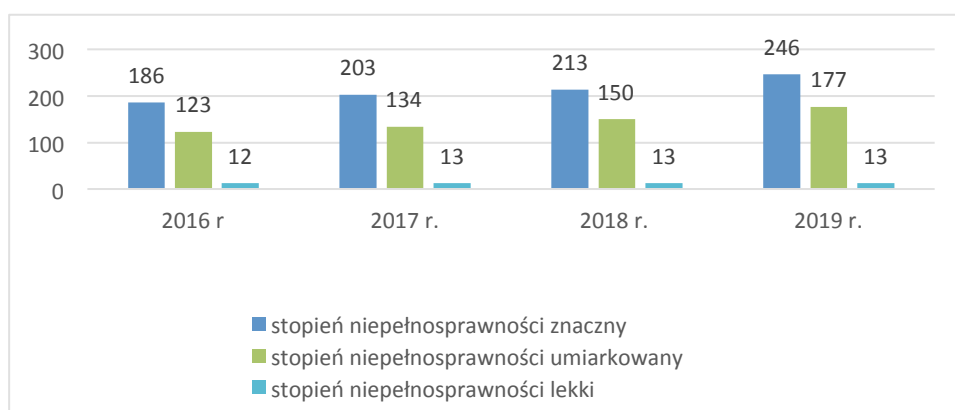
zaznaczyć, że według danych przekazanych przez UMWM liczba pracowników z niepełnosprawnościami w poszczególnych ZAZ w Małopolsce wahała się od 20 do 92.

Tabela nr 6. Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w małopolskich ZAZ na tle kraju. Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

Województwo	Liczba pracowników ZAZ - ON	Liczba ZAZ
Lubuskie	42	2
Pomorskie	115	2
Opolskie	153	4
Podlaskie	169	5
Świętokrzyskie	186	4
Łódzkie	226	7
Lubelskie	286	8
Mazowieckie	290	9
Warmińsko-Mazurskie	305	9
Dolnośląskie	339	8
Kujawsko-Pomorskie	397	9
Małopolskie	402	11
Wielkopolskie	447	9
Podkarpackie	611	13
Zachodniopomorskie	639	9
Śląskie	673	14
SUMA	5 280	123²⁰

W ciągu ostatnich lat liczba niepełnosprawnych pracowników ZAZ w Małopolsce stale **wzrasta**. Warto zauważyć, że według danych BPON małopolskie ZAZ niezmiennie wyróżnia najwyższa w skali kraju liczba pracowników z lekkim stopniem niepełnosprawności (w 2019 r., tak samo jak w roku poprzednim, było to 13 na 35 osób z tego typu stopniem niepełnosprawności w sumie we wszystkich ZAZ w Polsce²¹).

Wykres nr 12. Stan zatrudnienia osób niepełnosprawnych w małopolskich ZAZ w latach 2016-2019 wg kryterium stopnia niepełnosprawności. Źródło: Opracowanie własne na podstawie BPRON.

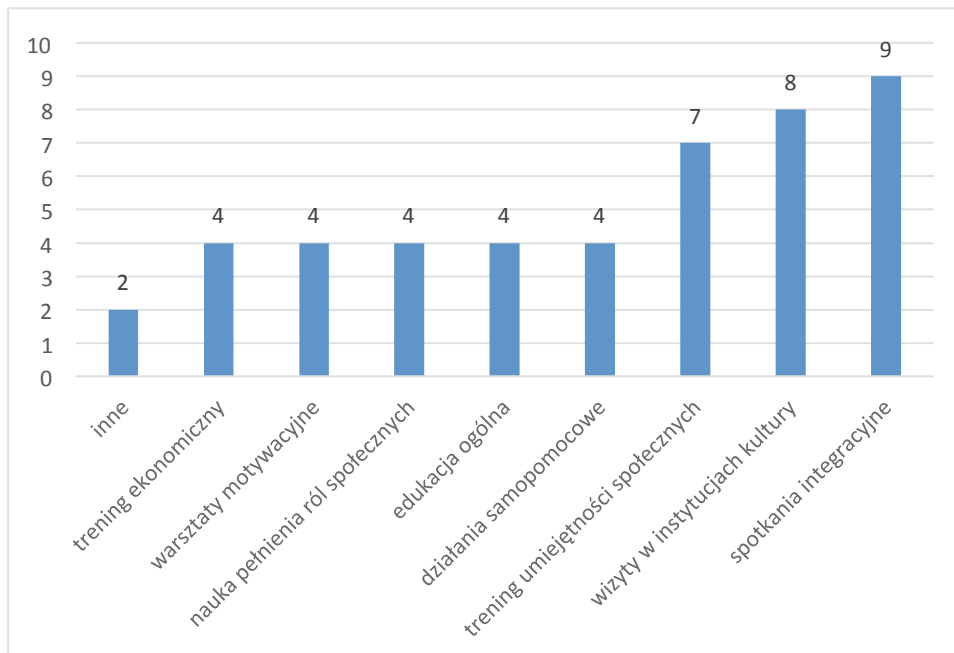

²⁰ Dane BPON pokazują liczbę ZAZ w Polsce w 2019 r. na poziomie 124. Rozbieżność dotyczy woj. mazowieckiego (10). Ibidem.

²¹ Dane obejmują wszystkich pracowników ZAZ, posiadających orzeczenie o niepełnosprawności. Ibidem.

Według wyników badania ankietowego reintegracja społeczna w ZAZ realizowana była w największym stopniu poprzez spotkania integracyjne (wskazane przez 9 na 10 ZAZ), wizyty w instytucjach kultury takich jak teatr, czy kino (8 wskazań) oraz trening umiejętności społecznych (7 wskazań).

Wykres nr 13. Reintegracja społeczna w ZAZ w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne.

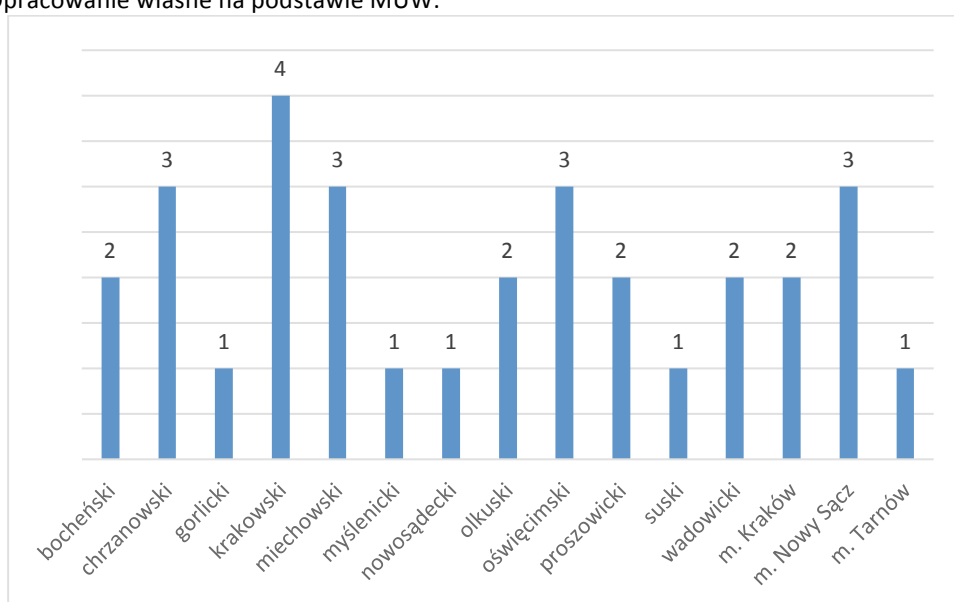
N=10. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, ponieważ możliwe było wskazanie więcej niż jednej odpowiedzi.

Dostępność wsparcia KIS w regionie

W roku objętym badaniem w Małopolsce możliwe było skorzystanie ze wsparcia **31 klubów integracji społecznej**. W 2019 r. zarejestrowano co prawda 4 nowe kluby integracji społecznej, jednak tylko jeden z nich rozpoczął w tym roku czynną działalność (w powiecie krakowskim). Inny z wówczas zarejestrowanych został zlikwidowany jeszcze w tym samym roku (w m. Nowy Sącz) i nie był aktywny. Pozostałe dwa podmioty (w powiecie limanowskim oraz w powiecie suskim) rozpoczęły działalność dopiero z początkiem 2020 r.²² Poza wspomnianym, w 2019 r. zamknięty został jeszcze jeden KIS (w powiecie oświęcimskim). 1 KIS z obszaru powiatu ziemskiego nowosądeckiego zmienił swą lokalizację (m. Nowy Sącz)²³.

Wykres nr 14. Dostępność wsparcia KIS w powiatach województwa małopolskiego w 2019 r.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie MUW.

N=31.

Wsparcie KIS dostępne było we wszystkich subregionach woj. małopolskiego, aczkolwiek w bardzo zróżnicowanym stopniu (14 KIS w KOM, 10 KIS w Małopolsce Zachodniej, 5 KIS w Subregionie Sądeckim, 1 KIS w Subregionie Podhalańskim, 1 KIS w Subregionie Tarnowskim). Kluby integracji społecznej zlokalizowane były w 16 z 22 jednostek powiatowych (w 2018 r. – w 15). Wsparcia KIS zabrakło na obszarze 6 powiatów: brzeskiego, dąbrowskiego, nowotarskiego, tarnowskiego (ziemskiego), tatrzańskiego oraz wielickiego. Tyle samo KIS prowadziło działalność na terenie gmin wiejskich, co na obszarze gmin miejskich (po 9). 6 KIS aktywnych było w miastach na

²² Odnutowano rozbieżności dotyczące daty rozpoczęcia działalności KIS w Mszanie Górnej. Data podana w poz. 31 w rejestrze KIS na stronie internetowej MUW to 17.10.2019 r. (http://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/Rejestr_KIS_2020.xlsx), natomiast w sprawozdaniu KIS 2019 poz. 22 widnieje data: 02.01.2020 r. KIS w Zawoi zgodnie z danymi w rejestrze KIS rozpoczął działalność 30.12.2019 r., a wpis w rejestrze uzyskał w dniu 08.01.2020 r.

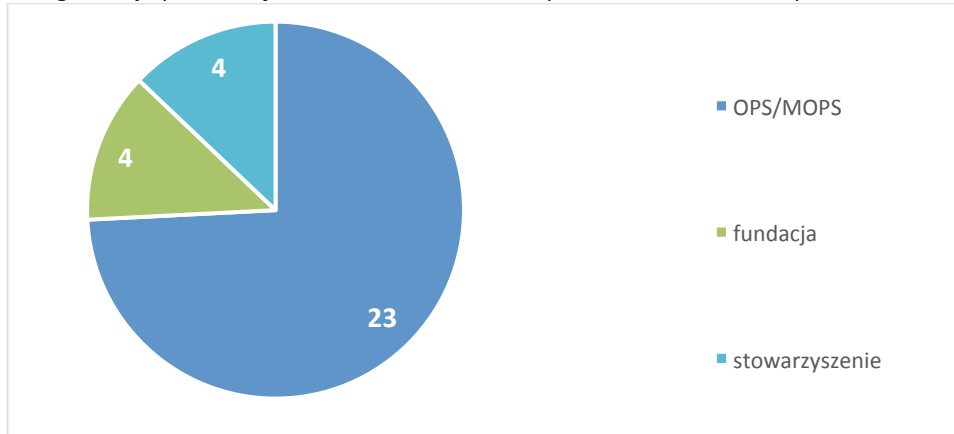
²³ Poniżej przytoczone dane dotyczą ostatecznie 31 podmiotów, obecnych w sprawozdaniu CAS, Działalność KIS w I-XII 2019 r. pozyskanych za pośrednictwem MUW, które prowadziły czynną działalność w roku objętym badaniem. Niemniej zaznaczyć należy, że w dniu 31 grudnia 2019 r. rejestr KIS woj. małopolskiego obejmował 32 pozycje.

prawach powiatu: 2 w Krakowie, 3 w Nowym Sączu oraz 1 w Tarnowie). Na obszarze gmin miejsko-wiejskich działało 13 KIS.

Organizacje prowadzące KIS

23 z 31 działających w 2019 r. KIS to podmioty prowadzone przez JST. Dla 8 KIS organizacją był podmiot III sektora: dla 4 KIS fundacja, dla 4 - stowarzyszenie (w tym 1 stowarzyszenie - lokalna grupa działań).

Wykres nr 15. Organizacje prowadzące KIS w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

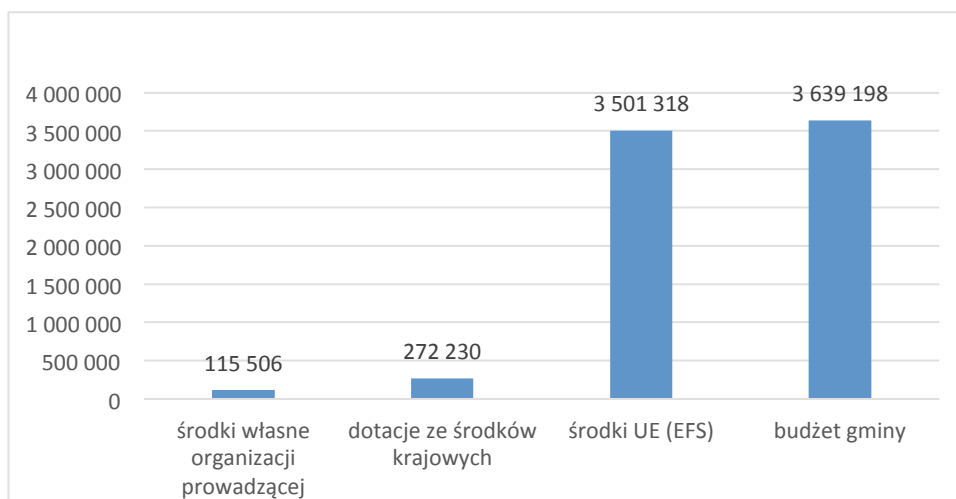

N=31.

Aspekty finansowe działalności KIS

Koszty funkcjonowania KIS w 2019 r. wyniosły 7 mln 528 tys. 252 zł, a więc były niższe niż w roku poprzedzającym (w 2018 r. - 9 663 442 zł). Średni koszt funkcjonowania jednego małopolskiego KIS wyniósł 268 866,14 zł (w 2018 r. - 311 723,93 zł)²⁴.

Wykres nr 16. Źródła finansowania KIS w 2019 r. wg kryterium podmiotowego. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

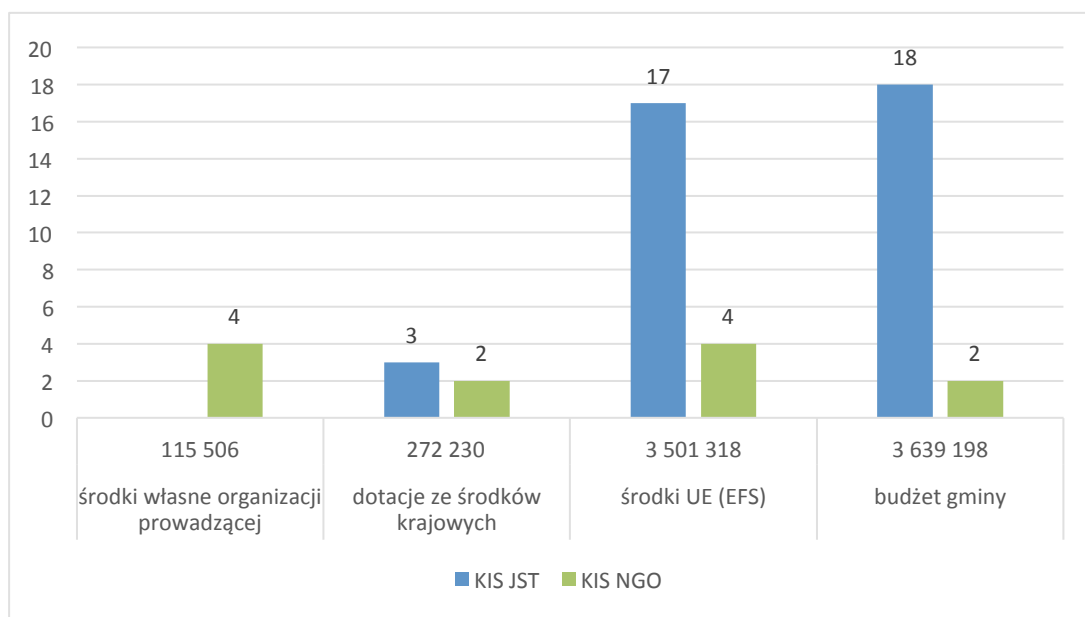

N=28.

²⁴ W związku z tym, że w przypadku 3 z 31 podmiotów obecnych w Sprawozdaniu KIS za rok 2019 nie podano żadnego źródła finansowania swej działalności, wartość ta obliczona została w oparciu o dane dla 28 podmiotów.

- Największa część KIS - 19 - posiadała dwa źródła finansowania: w 12 przypadkach były to środki gminy i EFS, w 3 przypadkach środki EFS i środki własne organizacji, w 3 przypadkach środki z budżetu gminy i inne środki krajowe, w 1 przypadku – środki EFS i dotacje krajowe. 8 KIS finansowane było z jednego źródła: w 4 przypadkach były to środki EFS, a 4 przypadkach - środki z budżetu gminy. 1 KIS korzystał z 4 źródeł finansowania: budżetu gminy, EFS, środków własnych organizacji prowadzącej oraz z dotacji krajowych.
- Najważniejszym źródłem finansowania działalności KIS w 2019 r. był budżet gminy (w przeciwieństwie do lat poprzednich gdy był niż Europejski Fundusz Społeczny) – skorzystało z niego 20 podmiotów, a więc o 6 więcej niż w roku poprzednim, w tym 2 KIS prowadzone przez NGO. Dla 4 KIS było to jedyne źródło finansowania działalności.
- Ze środków EFS skorzystały w 2019 r. 21 KIS, dla 4 z nich stanowiły one jedyne źródło finansowania.
- Połowa, tj. 4 z 8, KIS prowadzonych przez organizacji pozarządowe współfinansowanych było ze środków własnych organizacji tworzącej podmiot.
- 3 z 23 KIS prowadzonych przez samorządy w finansowaniu swej działalności korzystały wyłącznie z budżetu gminy.
- Z dotacji krajowych (głównie środki MRPiPS w ramach programu „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Nowy wymiar 2020” - edycja 2019) skorzystało 5 podmiotów: 3 KIS prowadzone przez JST i 2 KIS prowadzone przez NGO.
- Darowizny (w tym 1% podatku) oraz działalność odpłatna organizacji pozarządowej w sferze pożytku publicznego, podobnie jak w roku poprzednim, nie stanowiły w 2019 r. źródła finansowania żadnego klubu integracji społecznej.

Wykres nr 17. Źródła finansowania KIS w 2019 r. wg kryterium organizacji prowadzącej. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

N=28. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

Działalność KIS w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej

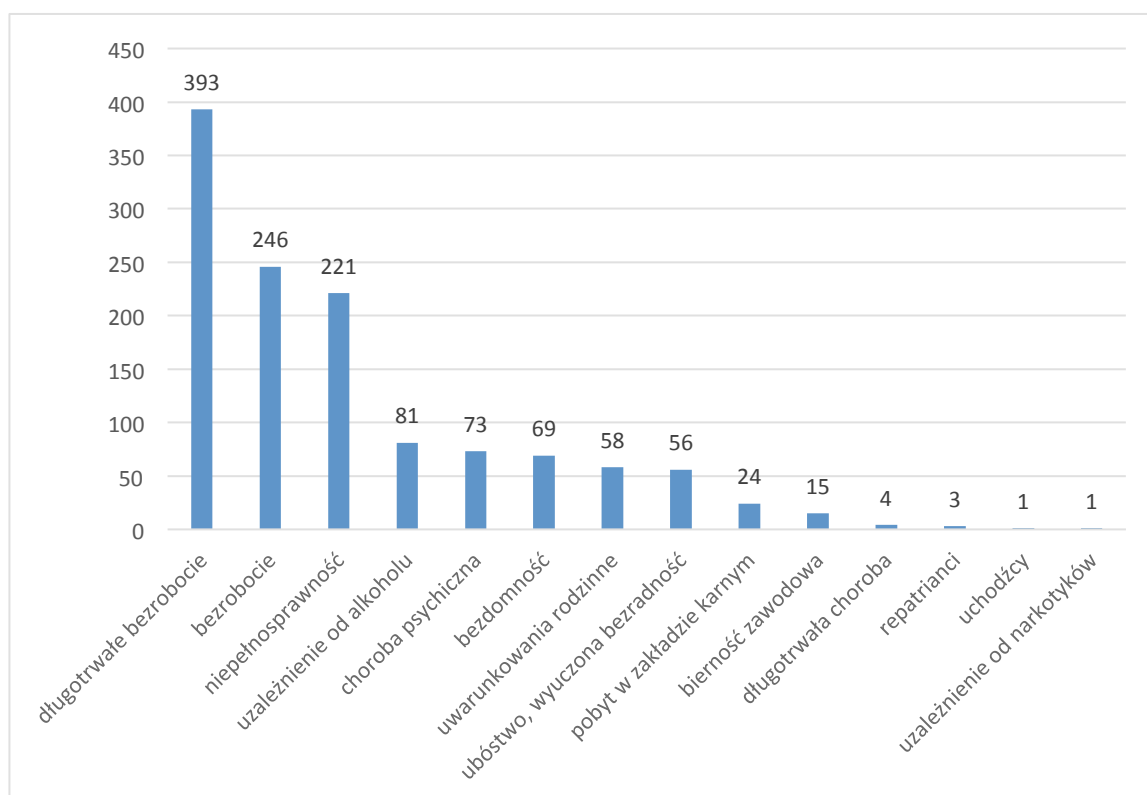
Liczba uczestników KIS w ciągu ostatnich 3 lat spada. W 2019 r. zajęcia w KIS rozpoczęło 1 050 osób (557 kobiet i 493 mężczyzn), a więc o 25% mniej niż w roku poprzednim (1402 osoby) i o blisko 35% mniej niż w roku 2017.

Tabela nr 7. Uczestnicy KIS w latach 2017-2019, Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

Rok	Liczba czynnych KIS	Rozpoczęli uczestnictwo w KIS	Zakończyli uczestnictwo w KIS
2017	30	1610	1456
2018	31	1402	1649
2019	31	1050	1014

Do najważniejszych przesłanek kwalifikujących do uczestnictwa w KIS niezmiennie należy bezrobocie (639 wskazań), w tym głównie długotrwałe (393), oraz niepełnosprawność (221). Marginalne znaczenie dla zbiorowego profilu uczestnika KIS miały takie przesłanki wykluczenia społecznego jak długotrwała choroba (4 wskazania), czy uzależnienie od narkotyków (1 wskazanie). Po raz pierwszy od momentu realizacji badania (tj. od 2017 r.) w gronie beneficjentów KIS znalazła się osoba o statusie uchodźcy realizującego indywidualny program integracji (1) oraz repatrianci (3).

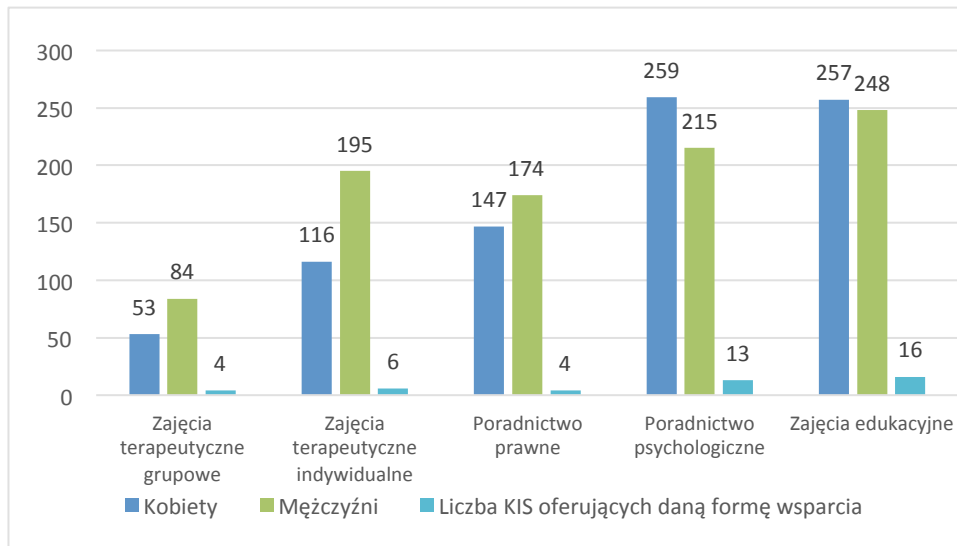
Wykres nr 18. Przesłanki kwalifikujące do uczestnictwa w KIS. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS, Działalność KIS w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

N=1 050. Odpowiedzi nie sumują się do N, z tego względu, że w przypadku jednej osoby możliwe było wskazanie więcej niż jednej przesłanki uczestnictwa w KIS.

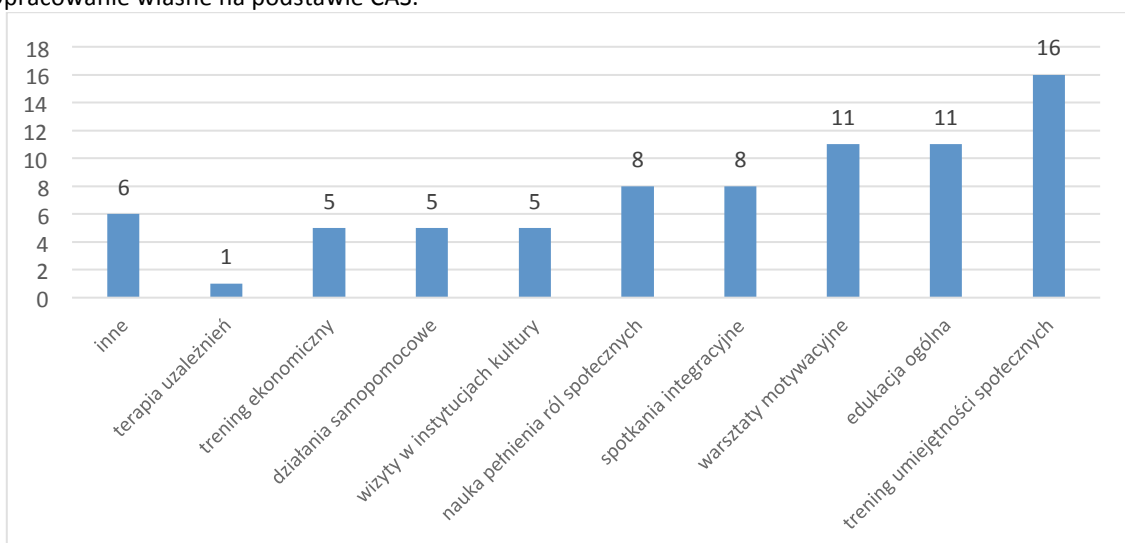
Najbardziej powszechną formą wsparcia w KIS w ramach reintegracji społecznej były zajęcia edukacyjne²⁵, z których skorzystało 505 beneficjentów 16 klubów integracji społecznej, oraz poradnictwo psychologiczne zrealizowane w 13 podmiotach dla 474 osób. 6 KIS objęło swych uczestników (311 osób) indywidualnym wsparciem terapeutycznym, terapeutyczne zajęcia grupowe zrealizowano natomiast w 4 podmiotach dla 137 osób. Poradnictwo prawne zorganizowało 4 KIS. Z tej formy wsparcia skorzystały 321 osób.

Wykres nr 19. Formy wsparcia w KIS w ramach reintegracji społecznej i ich beneficjenci. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

Poniższy wykres pokazuje dostępność poszczególnych form wsparcia w zakresie reintegracji społecznej w KIS w 2019 r. zgodnie z wynikami badania ankietowego ROPS. Pokazały one, że najwięcej, bo 16 podmiotów na 22 biorące udział w ankiecie, proponowało swym beneficjentom trening umiejętności społecznych, a połowa z nich (po 11 KIS) zadeklarowała wykorzystanie w swych działaniach warsztatów motywacyjnych oraz edukacji o charakterze ogólnym.

Wykres nr 20. Formy wsparcia w KIS w ramach reintegracji społecznej według badania ankietowego. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

N=22. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

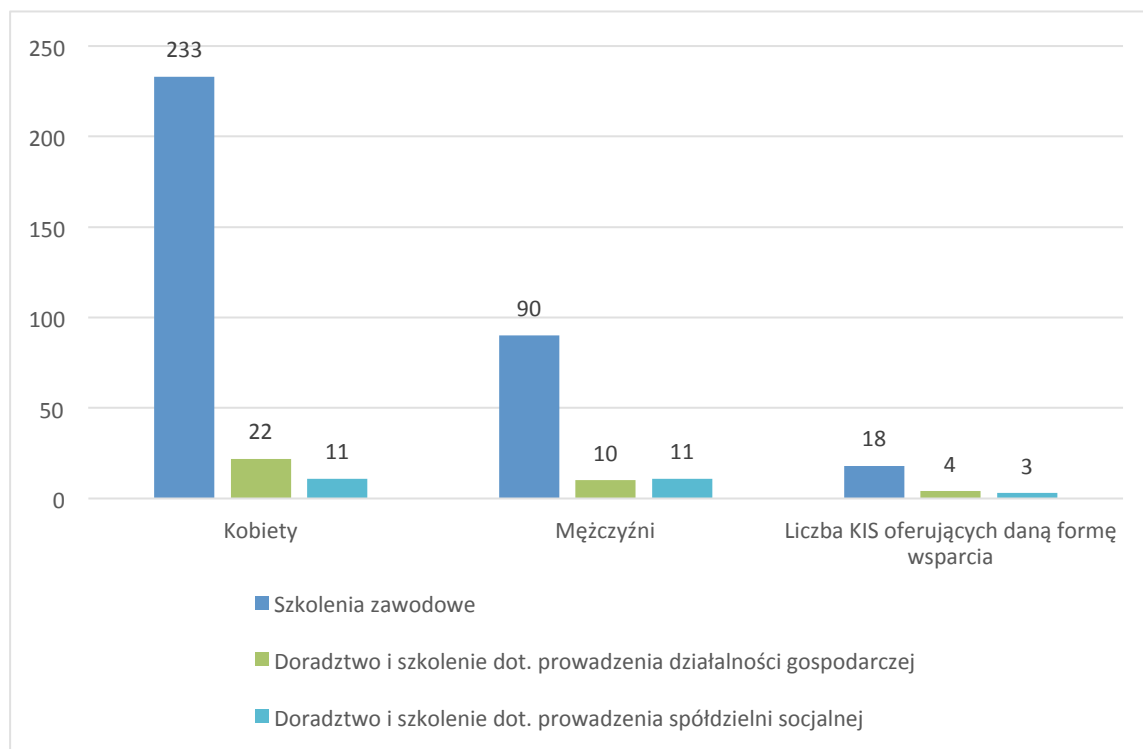
²⁵ W 2018 r. było to poradnictwo psychologiczne.

Usługi skierowane do beneficjentów KIS ramach reintegracji zawodowej objęły działania doradcze i szkoleniowe.

- szkolenia zawodowe zrealizowane zostały dla 323 beneficjentów 18 KIS,
- doradztwo i szkolenia w zakresie prowadzenia własnej działalności gospodarczej objęły 32 uczestników wsparcia w 4 podmiotach,
- doradztwo i szkolenia na temat spółdzielni socjalnych zrealizowano zaledwie dla 22 osób w 3 KIS.

Wykres nr 21. Formy wsparcia w KIS w ramach reintegracji zawodowej i ich beneficjenci.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

Niepokój może budzić fakt, że 5 z 28 klubów integracji społecznej nie zadeklarowało żadnych beneficjentów wsparcia ani w ramach reintegracji społecznej ani zawodowej, 6 KIS nie zadeklarowało ani jednego beneficjenta wsparcia w ramach reintegracji społecznej, a jeszcze więcej – 10 KIS – żadnych beneficjentów wsparcia w ramach reintegracji zawodowej.

Ze względu na specyfikę działalności klubów integracji społecznej w przypadku tej grupy jednostek reintegracyjnych działalność ekonomiczna nie stanowi instrumentu wsparcia reintegracyjnego.

Efekty reintegracji społeczno-zawodowej w KIS

Udział w KIS w 2019 r. zakończyło 1014 osób, z czego tylko 459 uzyskało status absolwenta (blisko 43% mniej niż w 2018 r. w liczbach bezwzględnych). Jak jednak pokazuje poniższa tabela, procentowy udział absolwentów w grupie beneficjentów KIS, którzy zakończyli udział we wsparciu w 2019 r. zmniejszył się w porównaniu do roku wcześniejszego nieznacznie.

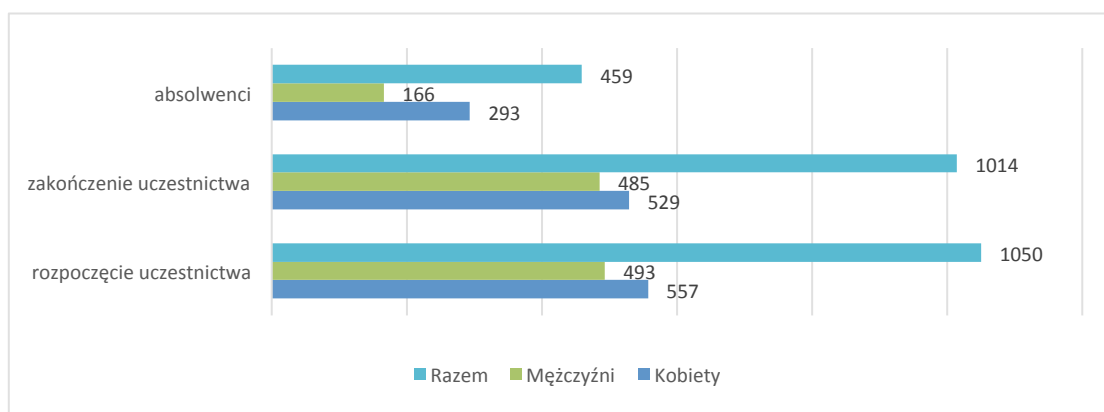
Tabela nr 8. Absolwenci KIS w latach 2017-2019. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

Rok	Liczba czynnych KIS	Zakończyli uczestnictwo w KIS	Absolwenci	Procentowy udział absolwentów w grupie beneficjentów KIS , którzy zakończyli udział we wsparciu
2017	30	1456	617	42,38
2018	31	1649	802	48,62
2019	31	1014	459	45,27

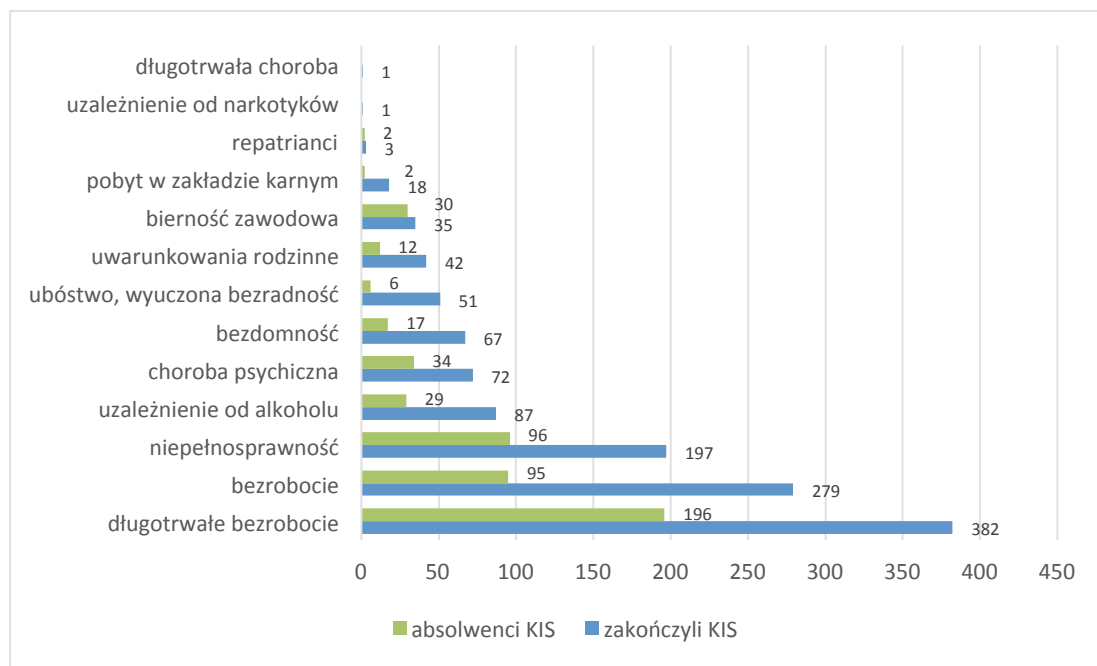
Wśród absolwentów KIS, podobnie jak w latach poprzednich relatywnie więcej było kobiet (293) niż mężczyzn (166). Wartość procentowa absolwentek w grupie kobiet, które zakończyły udział we wsparciu KIS w 2019 r. wynosiła 55,39%. W przypadku beneficjentów KIS płci męskiej odsetek ten wyniósł 34,23%.

Wykres nr 22. Beneficjenci - absolwenci KIS w 2019 r. wg kryterium płci.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

Wykres nr 23. Beneficjenci a absolwenci KIS w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

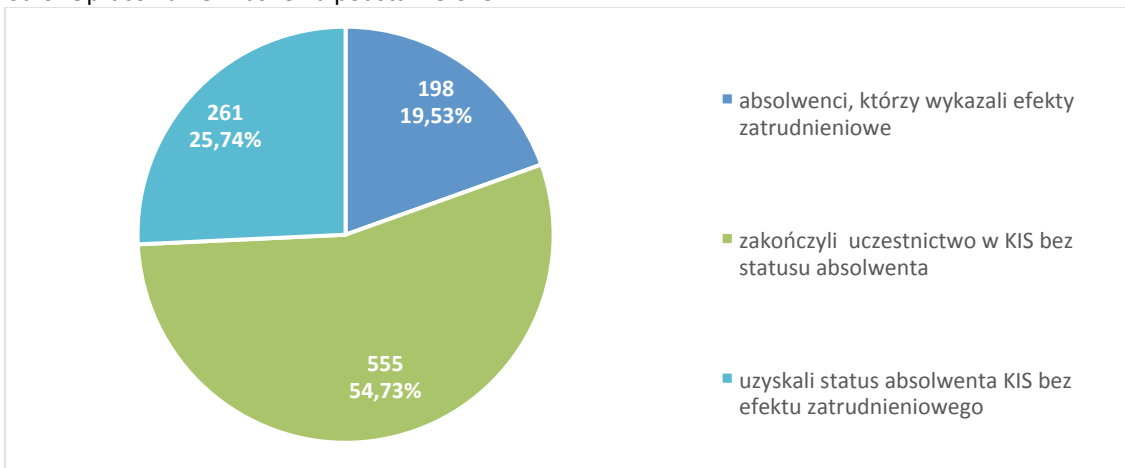

N dla kategorii absolwenci KIS=459; N dla kategorii zakończyli udział w KIS=1014. Odpowiedzi nie sumują się do N, z tego względu, że w przypadku jednej osoby możliwe było wskazanie więcej niż jednej przestanki uczestnictwa w KIS.

Relatywnie najwięcej absolwentów było wśród osób korzystających ze wsparcia KIS z tytułu bierności zawodowej (30 na 35 osób kończących KIS w 2019 r.). Wśród osób stanowiących największą beneficjentów wsparcia KIS, tj. osób dotkniętych bezrobociem, w tym długotrwałym, status absolwenta uzyskało 291 osób, tj. 44%.

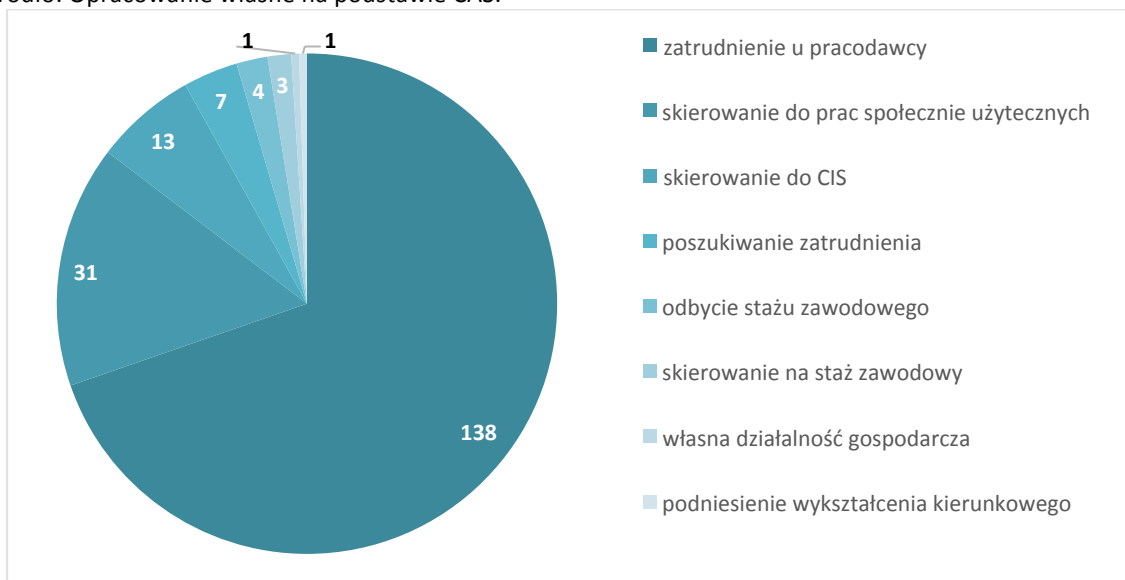
8 KIS na 31 nie zadeklarowało żadnych efektów w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej swych beneficjentów w 2019 r. **O efekcie zatrudnieniowym reintegracji społeczno-zawodowej można mówić w przypadku zaledwie 198 osób (19,53%)²⁶, którzy w 2019 r. zakończyli uczestnictwo w KIS. W przypadku absolwentów KIS odsetek ten wynosi 43,14%.**

Wykres nr 24. Rezultaty uczestnictwa w KIS w aspekcie efektów zatrudnieniowych w 2019 r.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

N=1014.

Wykres nr 25. Losy uczestników KIS w 2019 r. po zakończeniu udziału we wsparciu.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

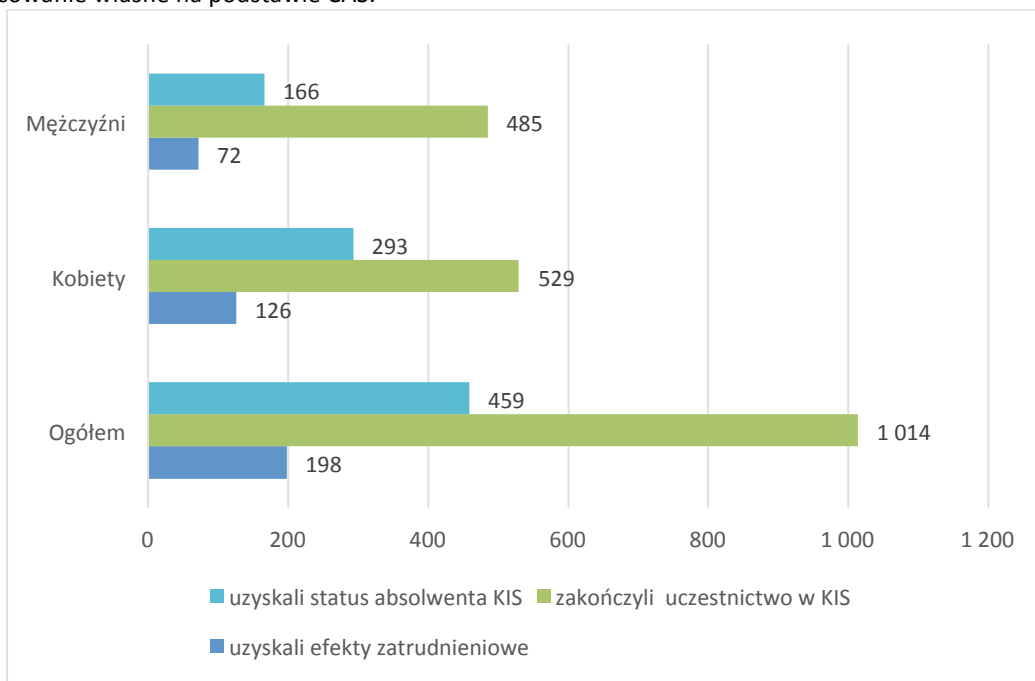
N=198.

²⁶ W sprawozdaniu KIS (Część 10) podana liczba osób ogółem, które po zakończeniu KIS podjęły aktywność na polu zawodowym to 192. W sumie ogólnej nie uwzględniono danych dotyczących KIS Precyzistów (w sumie 6 osób).

Działalność zarobkową podjęło w sumie 139 uczestników KIS (w 2018 r. - 260 osób), w tym jedna osoba w ramach własnej działalności gospodarczej. Zatrudnienie wspierane w formie prac społecznie użytecznych lub zatrudnienia socjalnego w CIS objęło 44 osoby (tyle samo, co w roku poprzednim). Status osoby poszukującej pracy uzyskało 7 osób. W przeciwieństwie do 2018 r. jako instrumenty reintegracji zawodowej absolwentów KIS w 2019 r. zaistniały staże zawodowe: odbycie stażu zawodowego dotyczyło 4 osób, 3 kolejne osoby zostały skierowane do odbycia stażu zawodowego. Podjęcie dalszej edukacji miało charakter marginalny – dotyczyło 1 uczestnika KIS. **Żadna z osób korzystających ze wsparcia KIS nie rozpoczęła w 2019 r. działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej ani nie została zatrudniona w ramach robót publicznych.**

Podobnie jak w latach ubiegłych, w 2019 r. w grupie beneficjentów KIS nieznacznie większa aktywność na rzecz usamodzielnienia ekonomicznego charakteryzowała kobiety. Stanowiły one 63,83% w grupie absolwentów KIS oraz 63,64% w grupie osób, których dotyczył efekt zatrudnieniowy.

Wykres nr 26. Rezultaty uczestnictwa w KIS w aspekcie efektów zatrudnieniowych wg kryterium płci. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

N=1014.

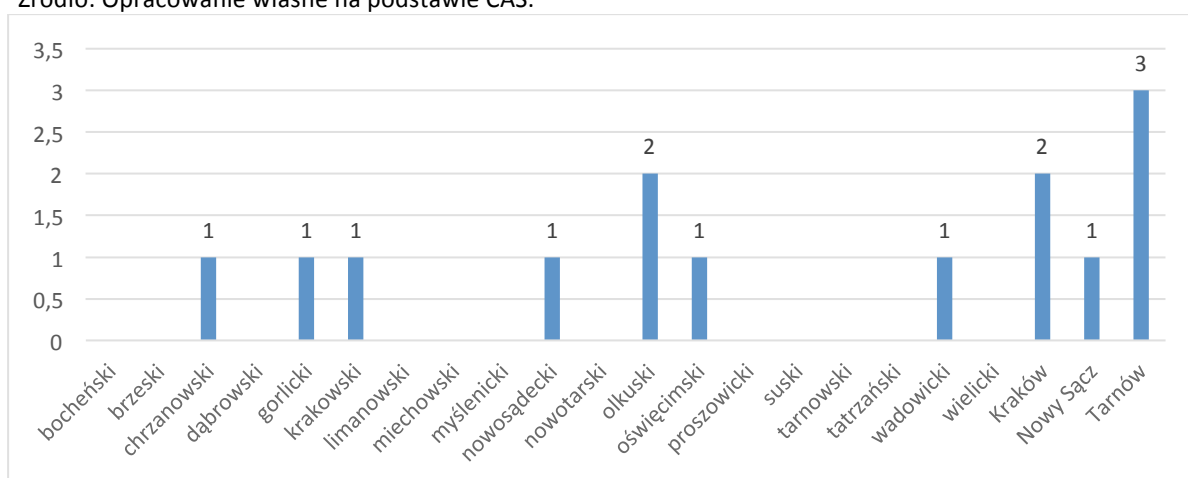
CENTRA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Dostępność wsparcia CIS w regionie

W ciągu 2019 r. w woj. małopolskim wsparcie **centrów integracji społecznej (14)**²⁷ dostępne było we wszystkich 3 miastach na prawach powiatu oraz w 7 powiatach ziemskich. Najwięcej centrów działało w Tarnowie (3), w Krakowie oraz w powiecie olkuskim (po 2 CIS). Wsparcia CIS zabrakło na obszarze 12 powiatów ziemskich. Jeśli chodzi o dostępność CIS w poszczególnych typach gmin, to możemy zauważyć, że 5 CIS działało na obszarze gmin miejskich, tyle samo na obszarze gmin wiejskich, a 4 dalsze na obszarze gmin wiejsko-miejskich. Jedno centrum integracji społecznej w ciągu roku objętego badaniem uległo likwidacji.

Wykres nr 27. Dostępność wsparcia CIS w powiatach woj. małopolskiego w 2019 r.

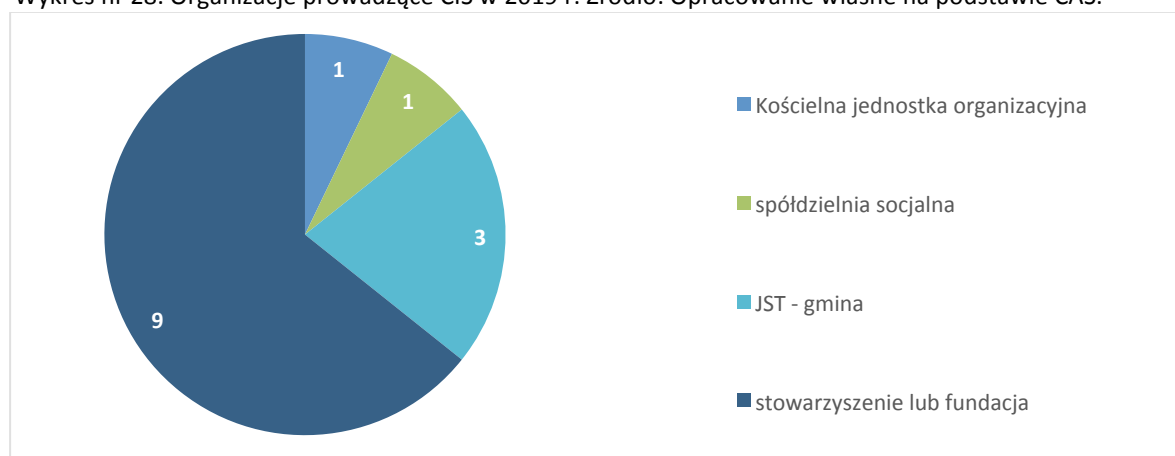
Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

N=14.

Organizacje prowadzące CIS

Wykres nr 28. Organizacje prowadzące CIS w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

N=14.

²⁷ Informacje dotyczące działalności CIS oparto na danych zamieszczonych w CAS, Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej za rok 2019 oraz w analogicznych sprawozdaniach za lata 2017-2018. Sprawozdanie CIS 2019 obejmuje 14 pozycji, jednak dla 1 z podmiotów nie zawiera żadnych danych. Z tego względu część poniższych szacunków, w przypadku których nie udało się ustalić danych z innych źródeł dla wszystkich 14 CIS, dotyczy 13 podmiotów.

Wśród organizacji prowadzących CIS bez zmian przeważają organizacje III sektora (10), dla 1 CIS podmiotem prowadzącym była spółdzielnia socjalna. Jednostka samorządu terytorialnego była organizacją prowadzącą w przypadku 3 małopolskich CIS.

Jeśli chodzi o czas prowadzenia działalności, przyjmując za punkt odniesienia 31 grudnia 2019 r., możemy stwierdzić, że w roku objętym badaniem w woj. małopolskim większość stanowiły CIS funkcjonujące nie więcej niż 5 lat (9 podmiotów). Więcej niż 10 lat działalności miały za sobą 3 centra.

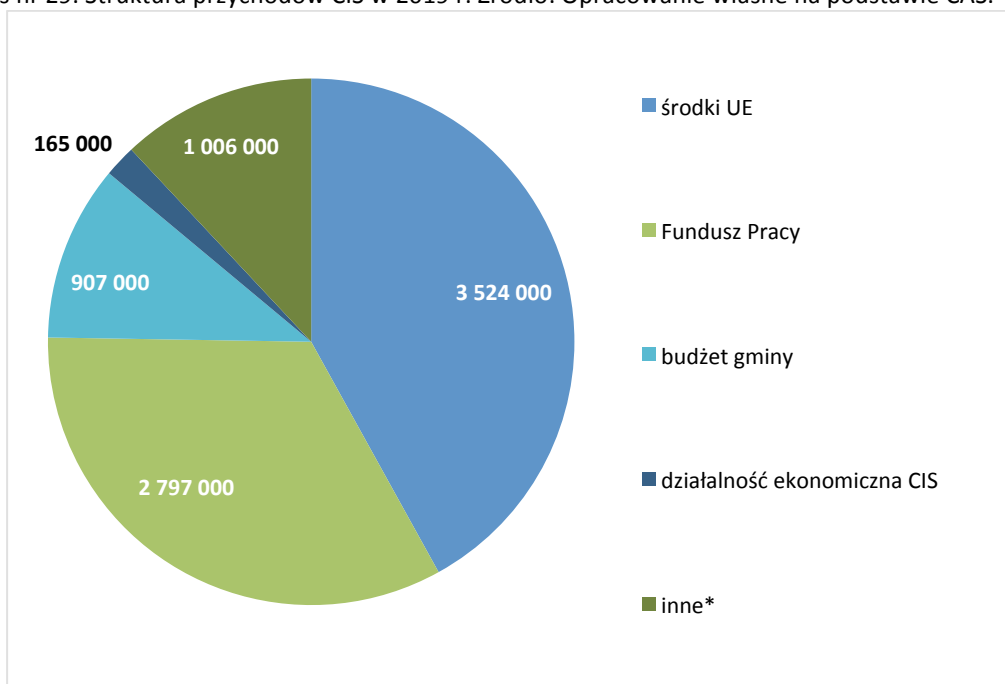
Tabela nr 9. Trwałość małopolskich CIS. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

Okres działania	Liczba CIS
więcej niż 10 lat	3
więcej niż 9 do 10 lat	1
więcej niż 5 do 9 lat	0
więcej niż 4 do 5 lat	3
więcej niż 3 do 4 lat	3
więcej niż 2 do 3 lat	0
więcej niż 1 rok do 2 lat	2
mniej niż 1 rok	1

N=14.

Aspekty finansowe działalności CIS

Wykres nr 29. Struktura przychodów CIS w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

N=13.

Suma przychodów małopolskich CIS w 2019 r. wyniosła 8 mln 399 tys. zł, co oznacza wzrost o 15,73% w porównaniu z poprzednim rokiem:

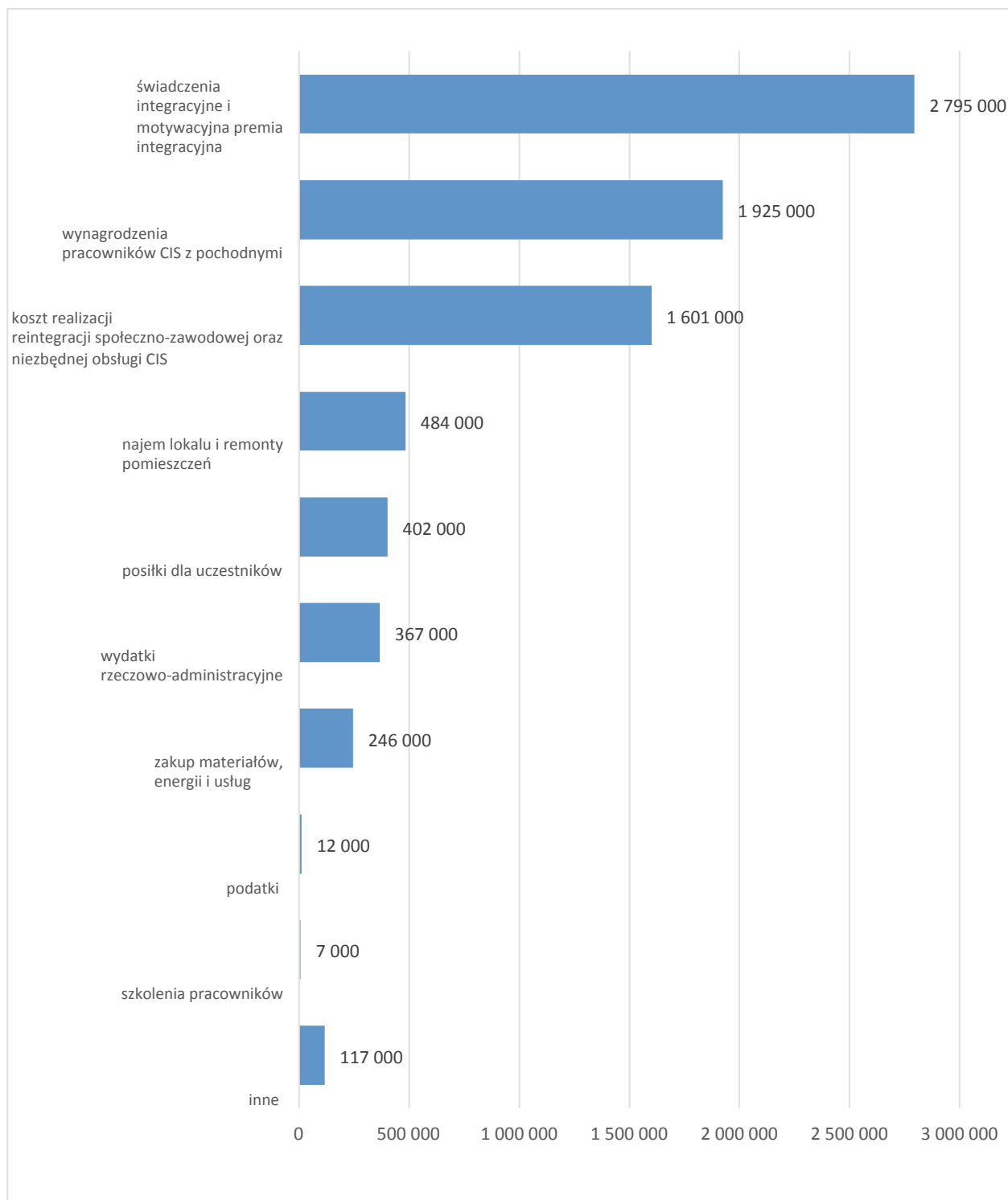
- źródła przychodów CIS nie uległy większym zmianom w porównaniu z poprzednimi latami objętymi badaniem.
- w porównaniu z 2018 r. wzrosło znaczenie środków europejskich jako źródła finansowania CIS. Stały się one w 2019 r. największym źródłem przychodów CIS (3 mln 524 tys. zł, w 2018 – 2 mln 449 tys. zł)
- środki z Funduszu Pracy przekazywane na świadczenia integracyjne uczestników (w 2018 r. najważniejsze źródło finansowania CIS) w 2019 r. wyniosły 2 mln 797 tys. zł i były nieznacznie większe niż w roku 2018 (2 mln 646 tys.);
- 4 z 13 CIS (o jeden CIS więcej niż w 2018 r.) zadeklarowały osiągnięcie w 2019 r. przychodu z własnej działalności ekonomicznej. Był on jednak mniejszy niż w 2018 r. i wyniósł 165 tys. zł (w 2018 r -261 tys. zł).
- z dotacji z budżetu gminy na ogólną sumę 907 tys. zł skorzystało 7 z 13 małopolskich CIS. Beneficjentem dotacji samorządu lokalnego w 2019 r. był o 1 CIS więcej niż w 2018 r., ale kwota dotacji była niższa (w 2018 r. z dotacji gminnej w wysokości 1 mln 008 tys. zł skorzystało 6 podmiotów).
- podobnie jak w 2018 r. żaden CIS nie otrzymał wsparcia finansowego z budżetu samorządu Województwa Małopolskiego.

Wydatki CIS w 2019 r. wyniosły w sumie 7 mln 956 tys. zł, co oznacza wzrost kosztów działania CIS o 14,91% w porównaniu z 2018 r.:

- struktura wydatków CIS w porównaniu z rokiem poprzednim nie uległa zmianom. Najważniejsze pozycje kosztowe stanowiły: świadczenia wypłacane przez CIS na rzecz beneficjentów (świadczenia integracyjne i motywacyjna premia integracyjna), wynagrodzenia pracowników CIS oraz koszty realizacji reintegracji zawodowej i społecznej oraz niezbędnej obsługi działalności CIS.
- w 2019 r. największy wzrost kosztów działania małopolskich CIS w porównaniu z rokiem poprzedzającym (o 32,85%) dotyczy kosztów realizacji reintegracji zawodowej i społecznej oraz niezbędnej obsługi działalności CIS. Znaczny wzrost objął też koszty posiłków regeneracyjnych dla beneficjentów CIS (o 32,84%) oraz kosztów zakupów materiałów, energii i usług (o 32,04%).
- w porównaniu z 2018 r. koszty wynagrodzeń pracowników CIS wzrosły o 5,17% .
- tylko 1 CIS zainwestował w szkolenia pracowników.
- w 2019 r, podobnie jak w 2018 r. żaden z małopolskich CIS nie poniósł wydatków inwestycyjnych czy też na zakup usług remontowych.

Wykres nr 30. Struktura wydatków CIS w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

N=13.

W świetle powyższych danych średni koszt funkcjonowania jednego centrum integracji społecznej w Małopolsce w 2019 r. wynosił 612 tys. zł. Oznacza to widoczny wzrost (o 7,82%) w porównaniu z poprzednim rokiem objętym badaniem.

Tabela nr 10. Koszty funkcjonowania CIS w latach 2017-2019. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

Rok	Liczba CIS	Koszty funkcjonowania CIS w zł	Średni koszt funkcjonowania 1 podmiotu w zł
2017	11	6 312 000	573 818,18
2018	12	6 770 000	564 166,67
2019	13	7 956 000	612 000,00

Działalność CIS w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej

Z oferty CIS w 2019 r. skorzystało w sumie 438 osób, a więc mniej niż w roku poprzednim (518). W tej liczbie mieści się 200 osób kontynuujących udział we wsparciu od 2018 r.). Liczba uczestników w poszczególnych CIS wahała się od 3 do 89. Malejącą w ciągu ostatnich lat liczbę beneficjentów wsparcia CIS uzasadnić można korzystną dla osób poszukujących pracy sytuacją na rynku zatrudnienia.

Tabela nr 11. Uczestnicy CIS w latach 2017-2019. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

Rok	Liczba CIS *	Liczba uczestników
2017	11	523
2018	13	518
2019	14	438

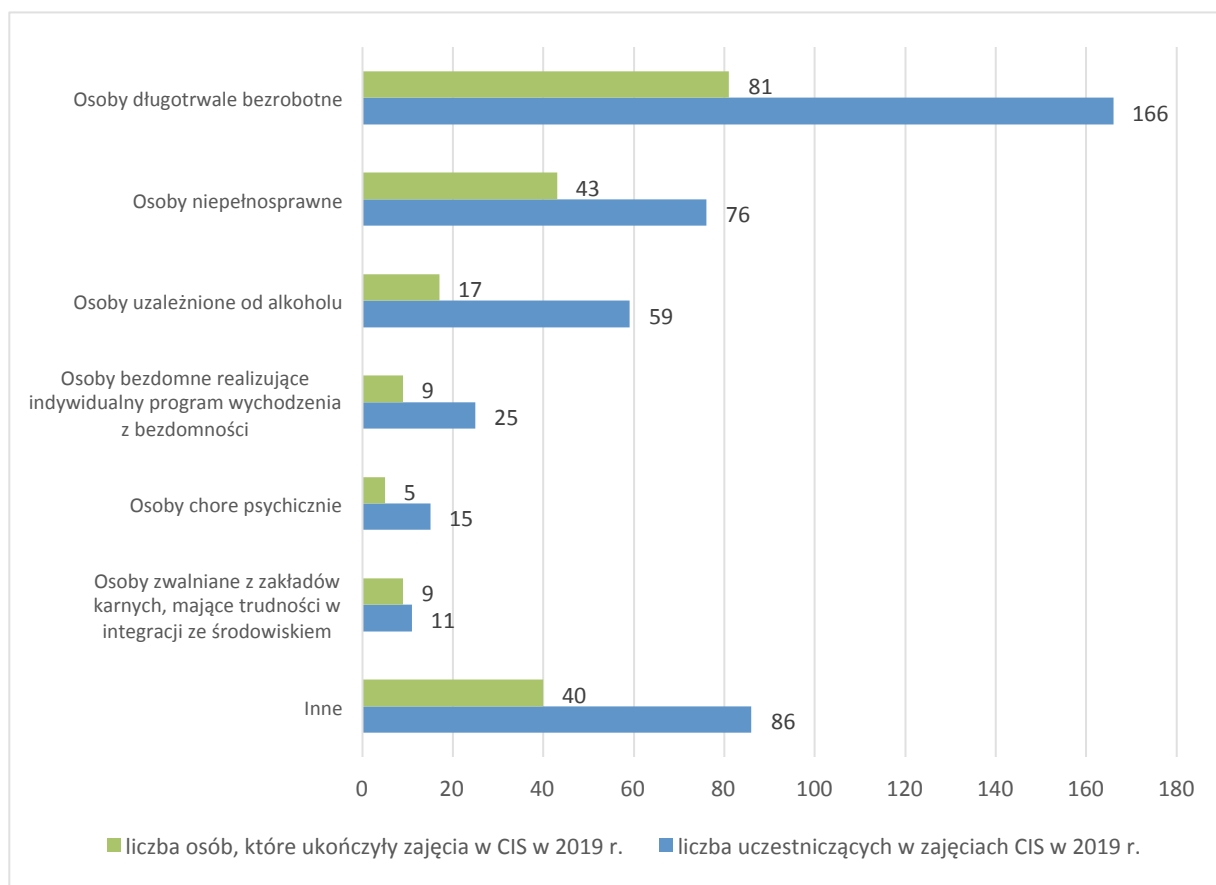
Podobnie jak w poprzednich latach, najczęściej deklarowaną przesłanką do uczestnictwa w CIS było długotrwałe bezrobocie, a następnie niepełnosprawność.

Trudno wyciągać miarodajne wnioski na temat ewentualnej specjalizacji wsparcia małopolskich CIS, ale możemy zauważyć, że:

- 11 z 13 CIS realizowało wsparcie dla osób długotrwałe bezrobotnych (166)
- 9 CIS (a więcej o 2 w porównaniu z rokiem 2018) realizowało wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami (76),
- W porównaniu z 2018 r. nieznacznie zmniejszyła się liczba byłych osadzonych w zakładzie karnym korzystających ze wsparcia CIS - 11 osób w 4 CIS (w 2018 r. – 14 osób w 3 CIS);
- podobnie jak w roku poprzedzającym z oferty CIS nie skorzystała żadna osoba z grupy uchodźców realizujących indywidualny program integracji. Wśród beneficjentów wsparcia CIS nie było również ani jednej osoby z grupy osób uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających;
- w odróżnieniu od sytuacji z 2018 r. w 2019 r. nie wystąpił żaden przypadek CIS realizującego wsparcie wyłącznie dla osób z jednej grupy zagrożonej wykluczeniem społecznym. Niemniej, w przypadku 2 CIS obserwujemy widoczną przewagę uczestników wsparcia z jedną określoną przesłanką wykluczenia społecznego: w przypadku pierwszego były to osoby w kryzysie bezdomności, a w przypadku drugiego – osoby dotknięte niepełnosprawnością.

Wykres nr 31. Uczestnicy CIS w 2019 r. wg kryterium przesłanek do uczestnictwa w CIS.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

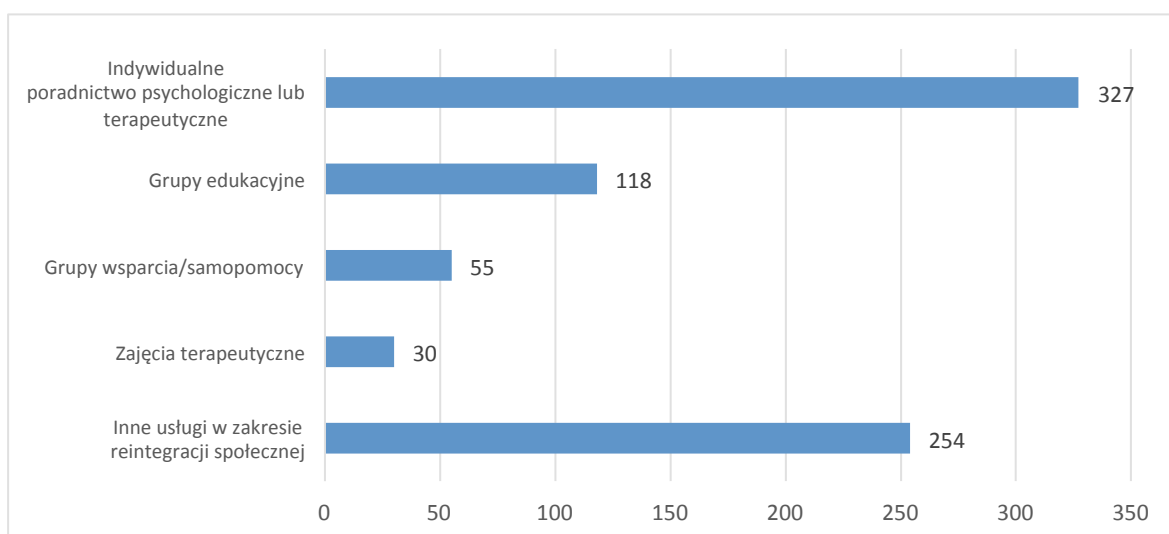
45

N dla absolwentów CIS=204; N dla uczestników CIS=438.

Najbardziej powszechną formą wsparcia w ramach reintegracji społecznej uczestników CIS w 2019 r. było indywidualne poradnictwo psychologiczne lub terapeutyczne, z którego skorzystało 74,66% uczestników CIS (327 osób). Ze grupowych form wsparcia realizowanych w formule grup edukacyjnych oraz grup wsparcia czy samopomocy uczestniczyło w sumie 173 beneficjentów CIS.

Wykres nr 32. Formy reintegracji społecznej w małopolskich CIS w 2019 r.

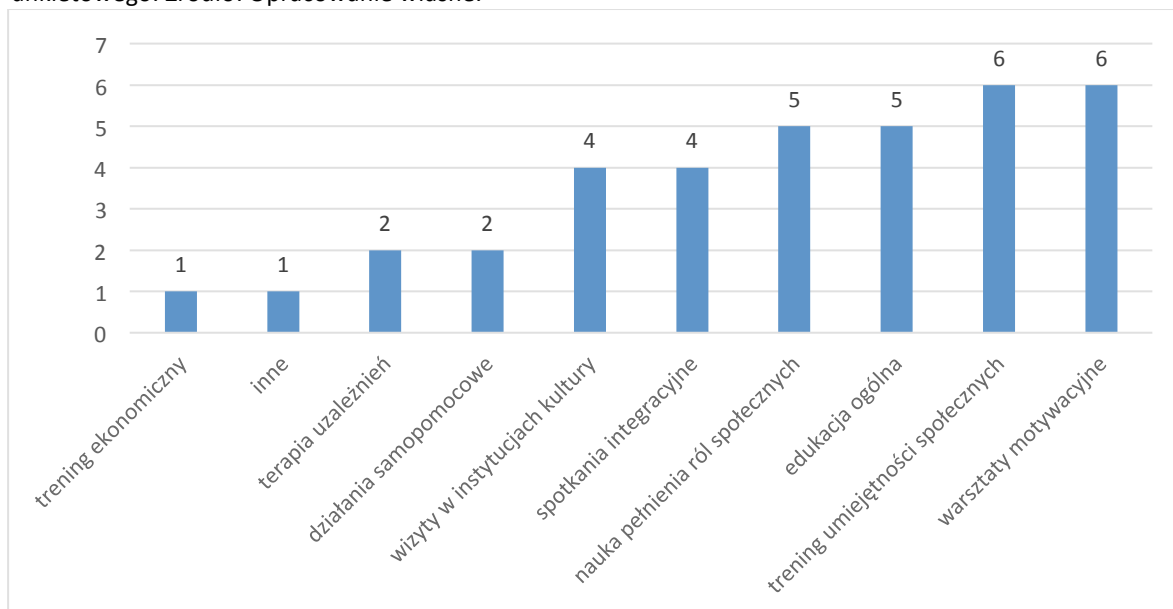
Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

N= 438. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

W uzupełnieniu do powyższych danych można przywołać wyniki badania ankietowego jednostek reintegracyjnych, które ilustrują dostępność poszczególnych form wsparcia w zakresie reintegracji społecznej w małopolskich CIS.

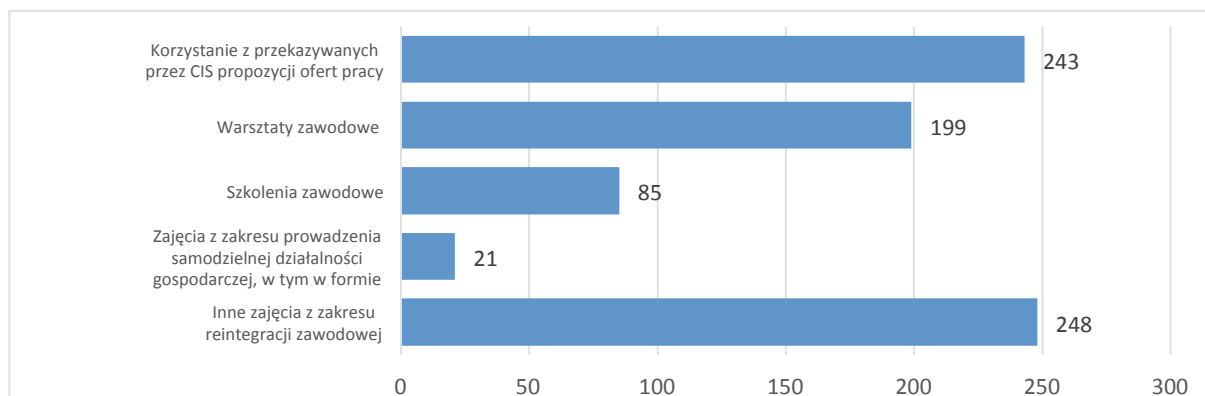
Wykres nr 33. Formy reintegracji społecznej w małopolskich CIS w 2019 r. na podstawie badania ankietowego. Źródło: Opracowanie własne.

N=8.

W zakresie reintegracji zawodowej uczestnicy CIS w największym stopniu czerpali z doradztwa zawodowego oraz przekazywanych przez centrum propozycji ofert pracy (243 osoby, tj. 55,48%, relatywnie mniej niż w 2018 r.). Wsparcie tego typu oferowane było w 9 z 14 CIS. 85 osób, a więc nieznacznie więcej niż w roku 2018 (79) wzięło udział w szkoleniach zawodowych organizowanych przez podmioty zewnętrzne dla 4 CIS. Podobnie więcej osób - 21 - niż w roku poprzednim (14) skorzystało ze szkoleń dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej, w tym spółdzielni socjalnej, organizowanych w 2019 r. przez 3 CIS.

Wykres nr 34. Formy reintegracji zawodowej w małopolskich CIS w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

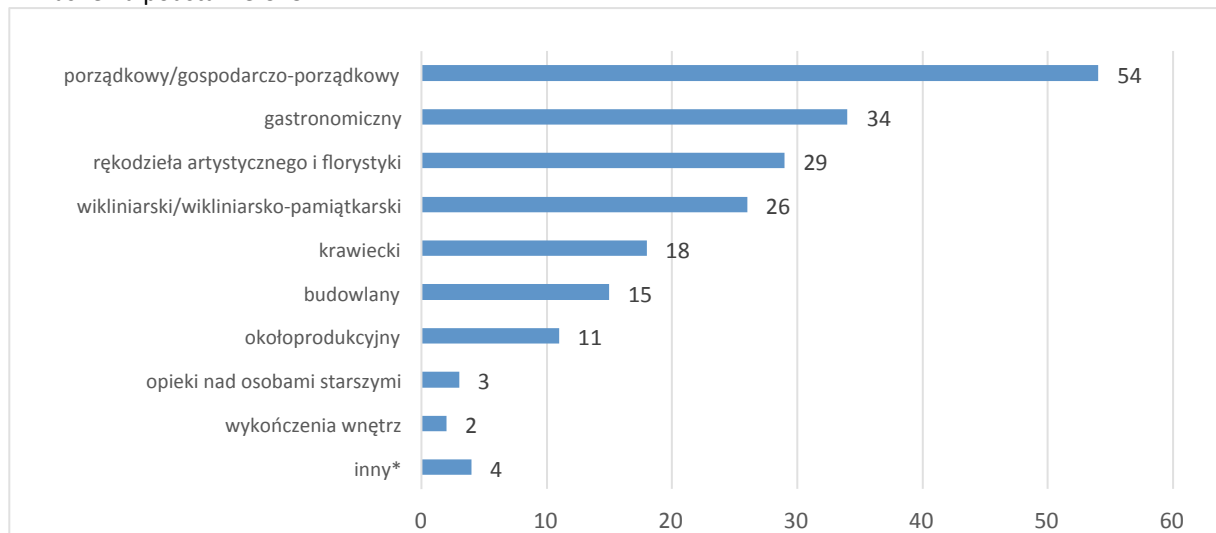

N= 438. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

W porównaniu z 2018 r. **zwiększyła się liczba warsztatów zawodowych prowadzonych w ramach działalności wytwórczej, handlowej lub usługowej CIS.** W 2019 r. funkcjonowały one w 9 CIS (w 2018 r. – w 6). Niezależnie od tego reintegrację zawodową w 2019 r. realizowało w nich

w sumie 199 osób²⁸, a więc mniej niż w roku 2018 r. (236). Biorąc pod uwagę procentowy udział uczestników CIS zaangażowanych w warsztatach (45,43%) należy jednak stwierdzić, że skala wykorzystania tego instrumentu wsparcia w 2019 r była podobna jak w roku poprzednim (45,56%). Najwięcej uczestników CIS wzięło udział w pracy w warsztatach o charakterze porządkowo-gospodarczym (54) oraz w gastronomicznych (34 osoby).

Wykres nr 35. Reintegracja w małopolskich CIS w warsztatach zawodowych - 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

*warsztaty: pomocy kuchennej, serwis urządzeń chłodniczych, handlowy, magazynowy po 1 uczestniku. N= 438. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

Tylko 1 z 7 ankietowanych CIS zadeklarowało prowadzenie działalności ekonomicznej: w obszarze usług, których odbiorcą były głównie przedsiębiorstwa prywatne. Wpływ aktywności ekonomicznej podmiotu na realizację zadań w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej w tym przypadku oceniony został bardzo pozytywnie. W odpowiedzi na pytanie o bariery rozwoju działalności ekonomicznej CIS wskazało na niskie kwalifikacje i niski poziom zaangażowania beneficjentów aktywnych w ramach działalności wytwórczo-usługowej centrum oraz na brak stabilności organizacji prowadzącej jednostkę.

Efekty reintegracji społeczno-zawodowej w CIS

Udział we wsparciu CIS w 2019 r. zakończyła mniej niż połowa jego uczestników (204 osoby, tj. 46,58%). Samodzielność ekonomiczną osiągnęło 76 osób korzystających w 2019 r. z CIS, z czego:

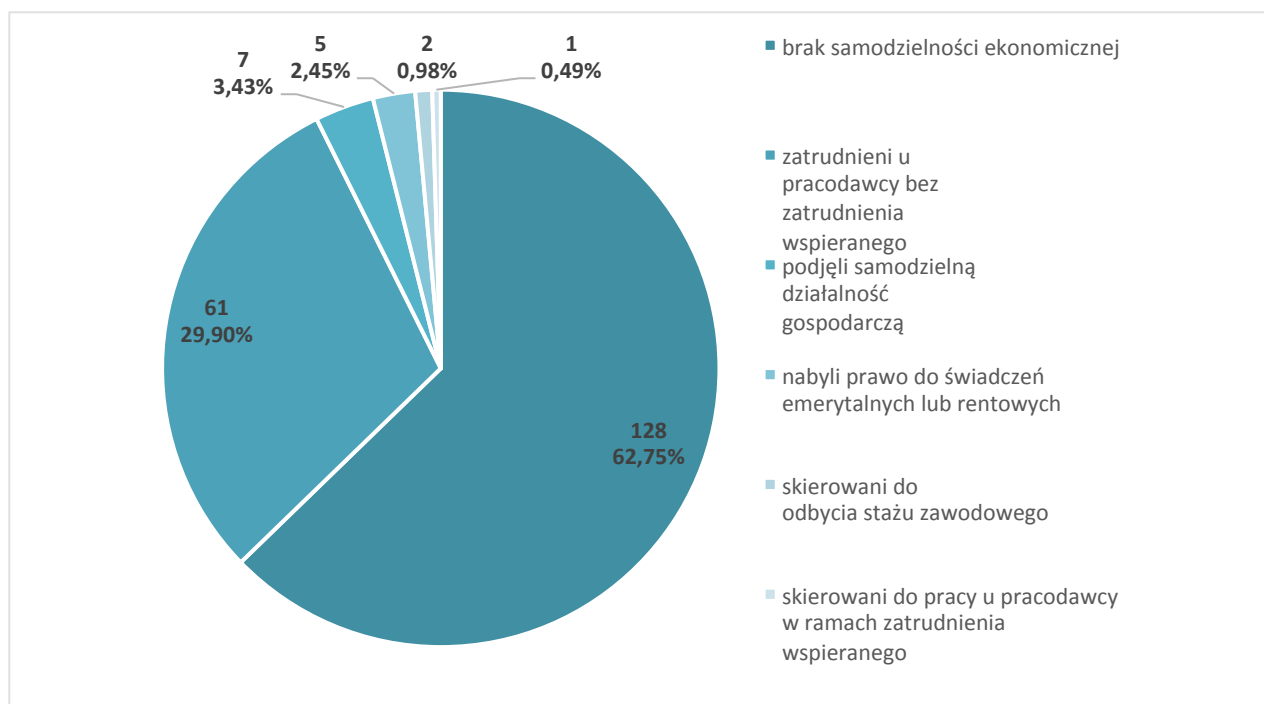
- 61 beneficjentów korzystających ze wsparcia 11 CIS znalazło zatrudnienie u pracodawcy zewnętrznego (warto przypomnieć, że w 2018 r. beneficjenci 9 CIS zostali zatrudnieni na otwartym rynku pracy)
- 7 absolwentów dwóch CIS (a więc o 3 osoby więcej niż w roku poprzednim) zdecydowało się na uruchomienie własnej działalności gospodarczej,
- 2 beneficjentów jednego CIS skierowano do odbycia stażu zawodowego,

²⁸ W Sprawozdaniu CIS 2019 (Część 6) podana liczba sumaryczna uczestników wsparcia w formie warsztatów zawodowych (pole M26: 199) jest wyższa niż suma indywidualnych wartości dotyczących osób zaangażowanych w poszczególnych typach warsztatów (196).

- 5 beneficjentów czterech CIS nabyło prawo do świadczeń emerytalnych lub rentowych.
- podobnie jak w 2018 r., tak i obecnie zatrudnienie wspierane było w nikłym stopniu wykorzystane jako instrument reintegracji zawodowej absolwentów CIS: skorzystała z niego zaledwie 1 osoba (w 2018 r. – 2).
- tak samo jak w roku poprzedzającym żaden z uczestników CIS w 2019 r. nie został skierowany do pracy w Centrum ani nie podjął działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej.

Wykres nr 36. Efekty reintegracji społeczno-zawodowej w małopolskich CIS w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

N=204.

Analiza danych dotyczących rezultatów wsparcia CIS w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej z ostatnich 3 lat może prowadzić do niepokojących wniosków dotyczących skuteczności i efektywności działań centrów: stopniowo **spada procentowy udział uczestników CIS usamodzielnionych ekonomicznie zarówno w pełnej grupie beneficjentów CIS, jak i w grupie beneficjentów CIS kończących udział we wsparciu.**

Tabela nr 12. Skala usamodzielnienia ekonomicznego beneficjentów CIS w latach 2017-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

Rok	Liczba kończących udział we wsparciu CIS	Liczba beneficjentów CIS usamodzielnionych ekonomicznie	Procentowy udział uczestników CIS usamodzielnionych ekonomicznie w grupie beneficjentów CIS	Procentowy udział uczestników CIS usamodzielnionych ekonomicznie w grupie beneficjentów CIS kończących udział we wsparciu
2017	272	114	21,8	41,91
2018	266	100	19,31	37,59
2019	204	76	17,35	37,25

Biorąc pod uwagę całkowitą kwotę wydatków CIS, która w 2019 r. wyniosła 7 mln 956 tys. zł, koszt usamodzielnia ekonomicznego jednego beneficjenta CIS wyniósł średnio: 104 tys. 684 zł, co oznacza znaczny wzrost w tym zakresie w porównaniu do lat ubiegłych.

Tabela nr 13. Koszty usamodzielnienia ekonomicznego beneficjentów CIS w latach 2017-2019.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

Rok	Koszty funkcjonowania CIS w zł	Liczba beneficjentów CIS	Średni koszt wsparcia 1 beneficjenta CIS w zł	Liczba beneficjentów CIS usamodzielnionych ekonomicznie	Średni koszt usamodzielnienia ekonomicznego 1 beneficjenta CIS w zł
2017	6 312 000	523	12 068,83	114	55 368,42
2018	6 770 000	518	13 069,50	100	67 700,00
2019	7 956 000	438	18 164,38	76	104 684,21

Powyższe dane należy interpretować w kontekście obserwowanej w 2019 r. sytuacji wzrostu kosztów pracy oraz kosztów utrzymania lokali. Nie możemy również abstrahować od panującej w 2019 r. sytuacji na rynku pracy. W efekcie niskiego poziomu bezrobocia oraz niezwykle chłonnego rynku zatrudnienia uczestnikami wsparcia CIS w 2019 r. były przede wszystkim osoby znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji zawodowej, obciążone największymi deficytami, a więc i wymagające większego zaangażowania pracy, czasu i środków, by proces ich reintegracji społeczno-zawodowej okazał się skuteczny.

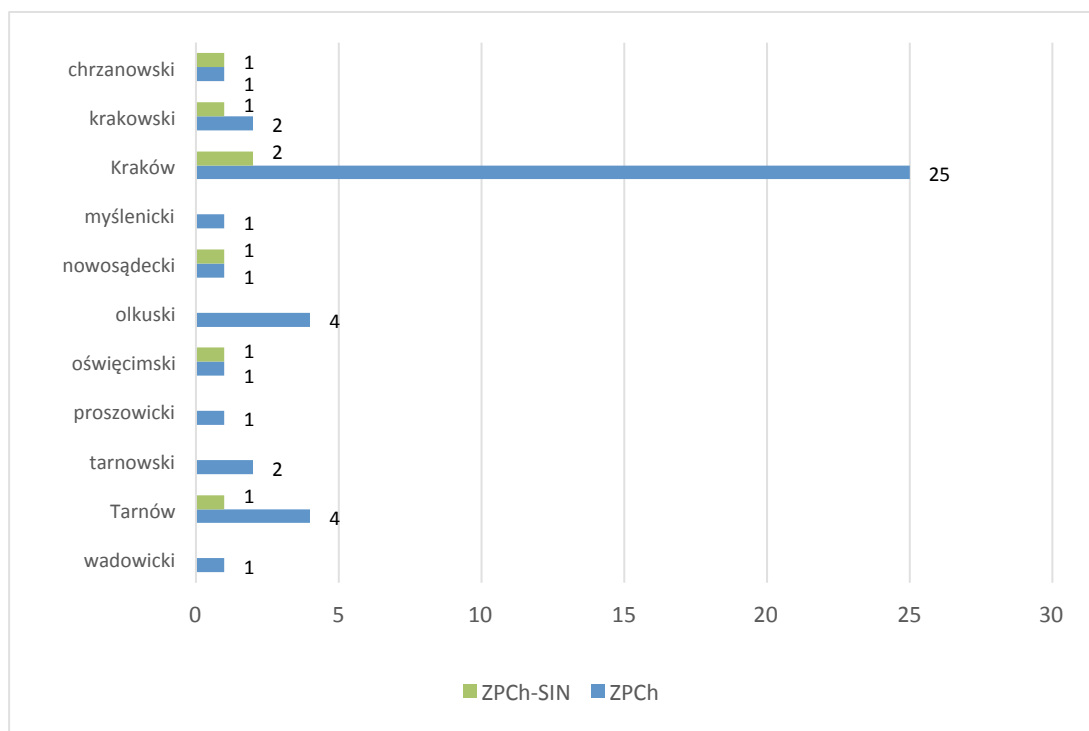
ZAKŁADY PRACY CHRONIONEJ

Liczebność, lokalizacja, forma prawna ZPCh

W 2019 r. w woj. małopolskim działało w sumie 50 zakładów pracy, posiadających status zakładu pracy chronionej. Liczba ZPCh w ciągu 2019 r. ulegała zmianom: status utraciły 4 podmioty. Ostatecznie, wykaz ZPCh prowadzony przez Wojewodę Małopolskiego na dzień 31.12.2019 r. liczył 46 pozycji (na 867 ZPCh działających w Polsce²⁹).

Najwięcej przedsiębiorstw posiadających status ZPCh w woj. małopolskim w 2019 r. zarejestrowanych było w dwóch miastach na prawach powiatu: w Krakowie (27) oraz w Tarnowie (5). Wśród powiatów ziemskich najwięcej ZPCh na swoim terenie odnotować mógł powiat olkuski (4) oraz krakowski (3). Po 2 ZPCh zarejestrowane były na obszarze powiatów: chrzanowskiego, nowosądeckiego, oświęcimskiego oraz tarnowskiego. W powiatach myślenickim, proszowickim oraz wadowickim zarejestrowanych było po 1 przedsiębiorstwie o statusie ZPCh.

Wykres nr 37. ZPCh w powiatach woj. małopolskim w 2019 r. (z wyszczególnieniem SIN posiadających status ZPCh). Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRS i MUW.

N=50.

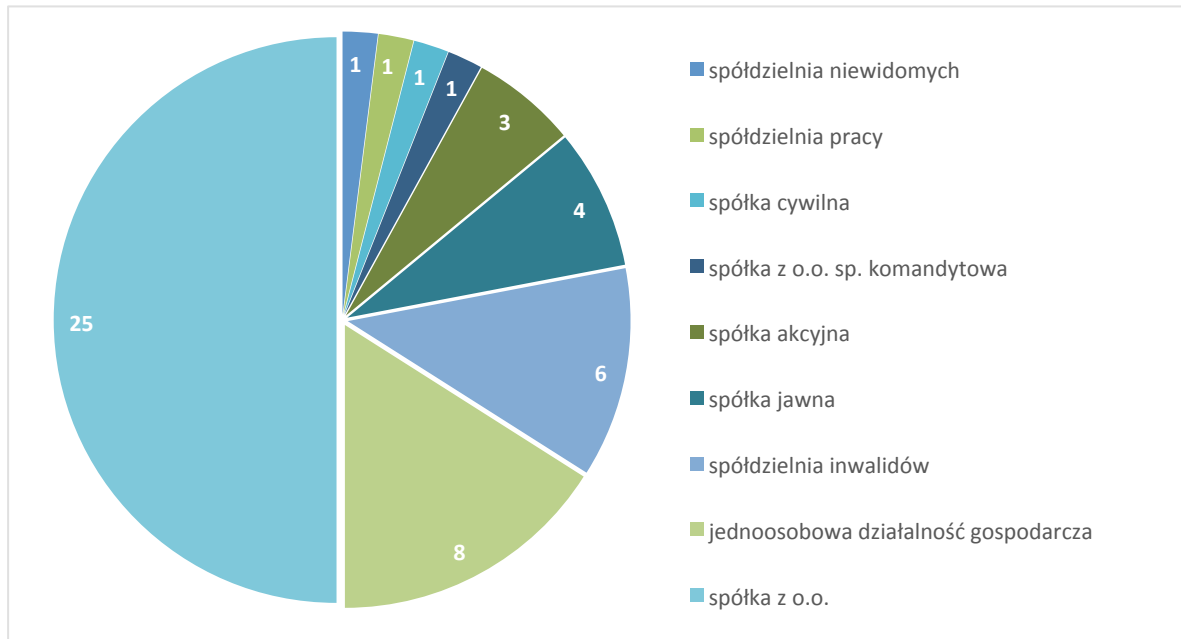
Największa część małopolskich ZPCh w 2019 r. działała w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (25), status ZPCh miało 8 przedsiębiorstw prowadzonych w formule jednoosobowej działalności gospodarczej, 7 w formule spółdzielni inwalidów i niewidomych,

²⁹ Dane za: BPON, Tablica 2. Zatrudnienie i jego struktura w zakładach pracy chronionej według stanu na koniec grudnia 2019 r., <http://www.niepelnospawni.gov.pl/container/niepelnospawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/zpch/2019/ZPCH%202000-II%20pol%202019%20na%20str.xlsx> [dostęp: 27.05.2020], MUW, Wyciąg z rejestru zakładów pracy chronionej działających w 2019 r. oraz, MS-KRS, odpisy aktualne poszczególnych podmiotów z Rejestru Przedsiębiorstw (dalej: KRS).

4 w formule spółki jawnej, 3 spółki akcyjnej. Wśród ZPCh znalazły się po 1 przedsiębiorstwie w formie spółki jawnej, spółki cywilnej oraz 1 spółdzielnia pracy.

Wykres nr 38. ZPCh w woj. małopolskim w 2019 r. – formy prawne.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRS.

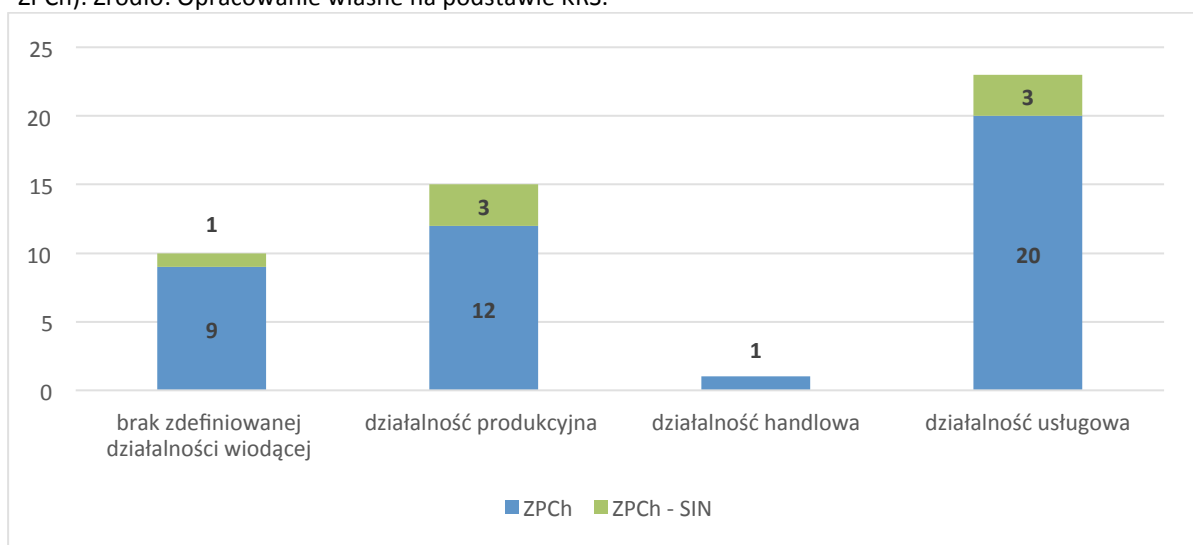

N=50.

Działalność ekonomiczna ZPCh

Zarejestrowane w woj. małopolskim ZPCh to przedsiębiorstwa wielobranżowe - na podstawie wpisów w Rejestrze Przedsiębiorców KRS trudno zdefiniować jednoznacznie profil ich działalności ze względu na dużą liczbę i rozbieżność podanych jej obszarów. Wśród 50 ZPCh aż 11 (w tym 1 SIN) nie zadeklarowało w ogóle przeważającego obszaru działalności gospodarczej. Wśród tych, które to uczyniły, przeważają ZPCh o profilu usługowym (23, w tym 3 SIN).

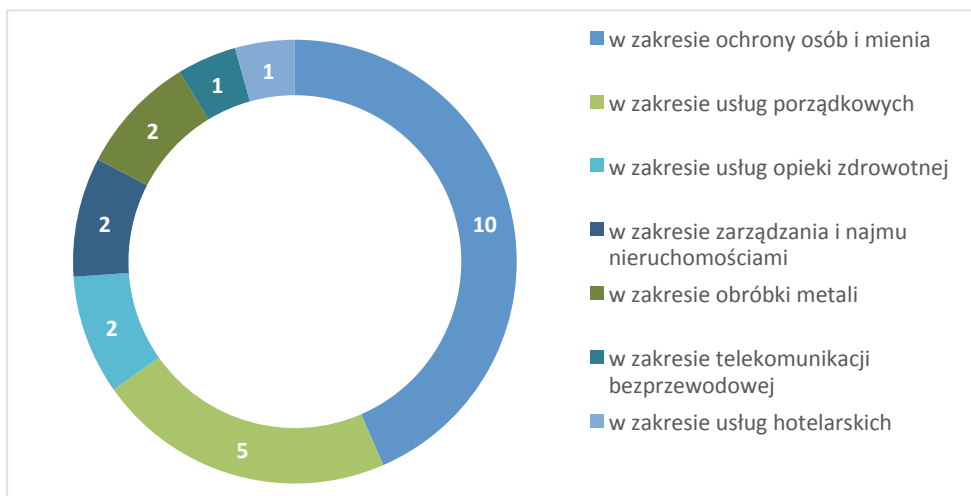
Wykres nr 39. Profil działalności gospodarczej ZPCh w 2019 r. (z wyszczególnieniem SIN posiadających status ZPCh). Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRS.

N=50.

W ramach działalności usługowej ZPCh dominowały **usługi w zakresie ochrony osób i mienia** (10).

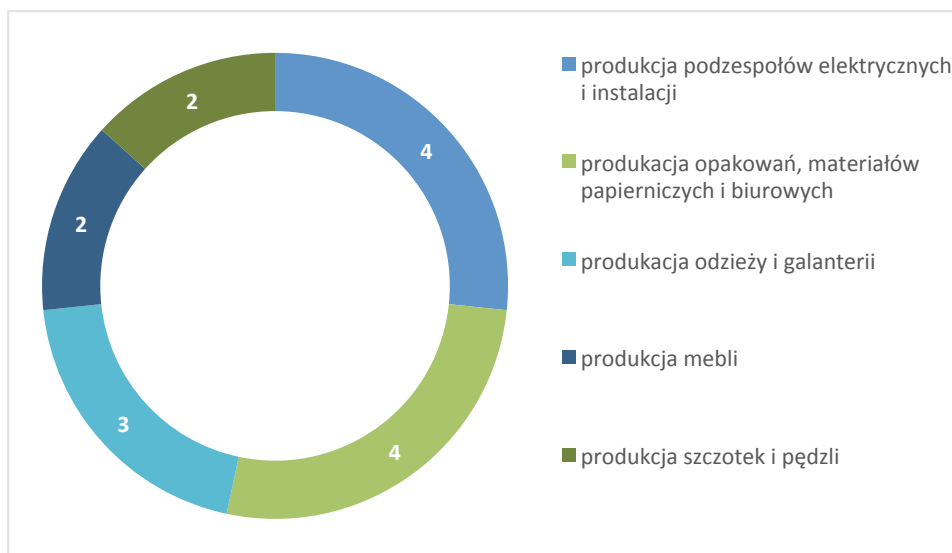
Wykres nr 40. ZPCh deklarujące działalność usługową jako przeważającą formę działalności gospodarczej.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRS.

N=23.

15 małopolskich przedsiębiorstw ze statusem ZPCh posiadało wpis wskazujący na działalność produkcyjną jako przeważający typ działalności gospodarczej. Dominujący charakter w tej kategorii miała **produkcja podzespołów elektrycznych i instalacji oraz produkcja opakowań, materiałów papierniczych i biurowych**.

Wykres nr 41. ZPCh deklarujące działalność produkcyjną jako przeważającą formę działalności gospodarczej.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRS.

N=15.

W przypadku 1 ZPCh zarejestrowanego w Małopolsce w 2019 r. przeważającym typem działalności gospodarczej była działalność handlowa.

Trudno mówić o pewnej korelacji między formą prawną a typem działalności gospodarczej ZPCh, jednak warto zauważyć, że w przypadku ZPCh prowadzonych w formie jednoosobowej działalności gospodarczej wyraźnie przeważają zakłady o charakterze produkcyjnym (6 na 7), a w przypadku ZPCh prowadzonych w formie spółki z o.o., przeważa działalność usługowa (16 na 26). 3 spółdzielnie

inwalidów i niewidomych posiadające status ZPCH w 2019 r. prowadziły działalność usługową, 3 - działalność produkcyjną, a w przypadku jednej z nich nie wskazano przeważającego obszaru działalności gospodarczej.

Wszystkie ZPCH, które wzięły udział w ankiecie i udzieliły odpowiedzi na pytanie o rząd wysokości przychodów, zadeklarowały, że przychód w 2019 r. przekroczył kwotę 2 mln złotych (11 wskazań). Najważniejszym źródłem przychodów byłam, rzecz jasna, działalność ekonomiczna. Według ankiety w dalszej kolejności jako źródła przychodu wskazano środki publiczne rządowe inne niż dotacyjne (np. Fundusz Pracy, PFRON).

Jeśli chodzi o ofertę w ramach reintegracji społecznej, dostępną w zakładach pracy chronionej, to przedsiębiorstwa biorące udział w ankiecie wskazały na organizowanie wyjść do instytucji kultury (4 wskazania), organizację spotkań integracyjnych dla pracowników (3 wskazania), edukację ogólną (3 wskazania). Działania o charakterze samopomocowym realizowane były w 3 z 13 badanych ZPCh.

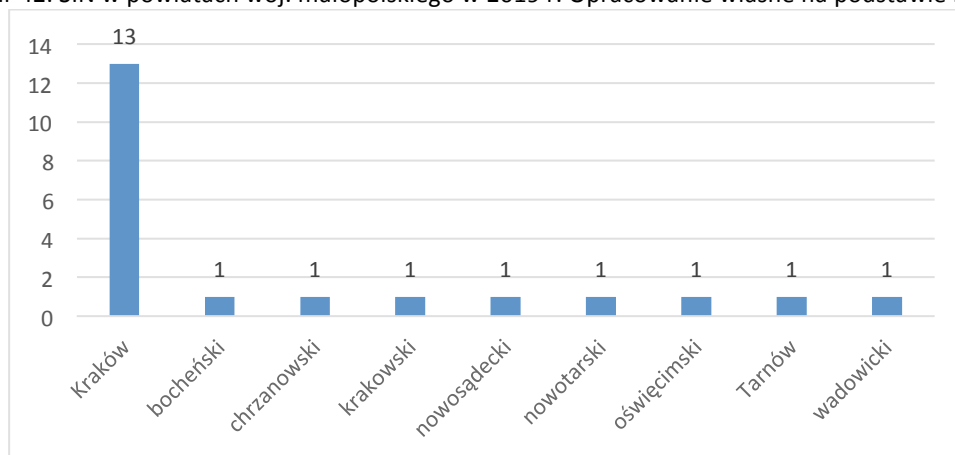
SPÓŁDZIELNIE INWALIDÓW I NIEWIDOMYCH

Liczebność i lokalizacja SIN w regionie

W 2019 r. w województwie małopolskim czynnych było **21 spółdzielni inwalidów**, w tym jedna spółdzielnia niewidomych (na 113 tego typu podmiotów w kraju³⁰). 6 spółdzielni inwalidów oraz jedna spółdzielnia niewidomych w 2019 r. posiadało status zakładu pracy chronionej.

Biorąc pod uwagę lokalizację w 2019 r. SIN obecne były są na terenie 9 powiatów, zdecydowanie najwięcej z nich (13) działało w Krakowie.³¹

Wykres nr 42. SIN w powiatach woj. małopolskiego w 2019 r. Opracowanie własne na podstawie KRS.

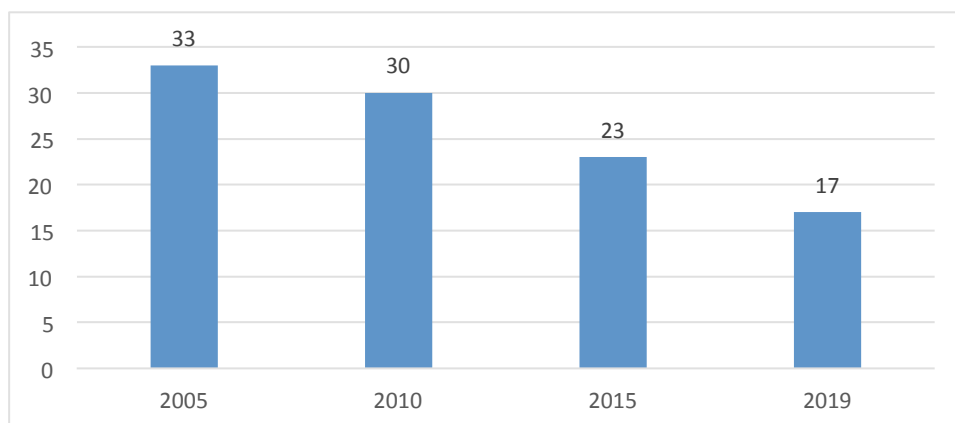

N=21.

Liczba SIN w woj. małopolskich w skali ostatnich lat stopniowo zmniejsza się.

Wykres nr 43. Liczebność sektora SIN w latach 2005-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRS.

Jako niepokojące w kontekście kondycji małopolskiego sektora SIN ocenić należy również zeszlatoroczne dane na temat liczby SIN wykreślonych z rejestru przedsiębiorców w 2019 r. (4) oraz

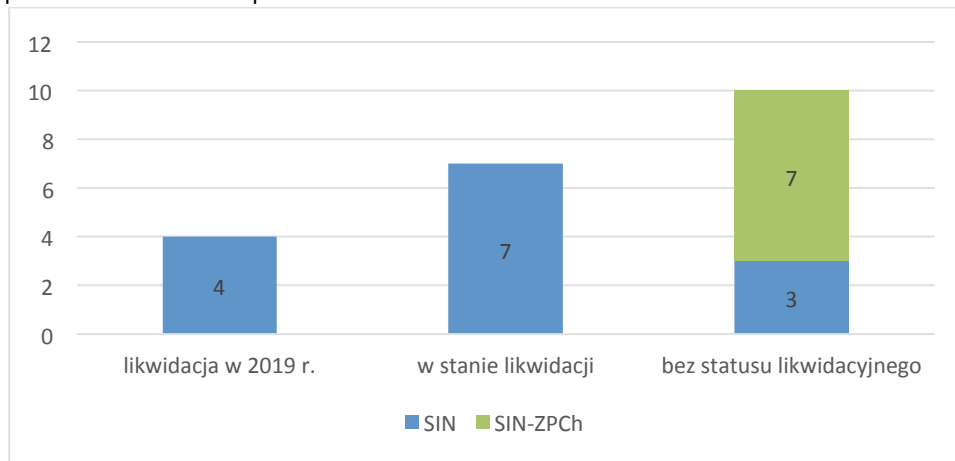
³⁰ BPON, Tablica 3. Zatrudnienie w spółdzielniach inwalidów oraz spółdzielniach niewidomych, <http://www.niepelnospawni.gov.pl/container/niepelnospawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/zpch/2019/ZPCH%202000-II%20pol%202019%20na%20str.xlsx> [dostęp: 27.05.2020]

³¹ Dane opracowano na podstawie MS-KRS, odpisy aktualne poszczególnych podmiotów z Rejestru Przedsiębiorstw (dalej: KRS).

posiadających status „w likwidacji” (7). **Na dzień 31 grudnia 2019 r. liczba spółdzielni inwalidów i niewidomych czynnych na terenie Małopolski wyniosła 17, w tym tylko 10 działało bez statusu likwidacyjnego³².** Warto wskazać, że 7 z nich posiadało status zakładu pracy chronionej.

Wykres nr 44. Liczebność małopolskiego sektora SIN (stan na 31.12.2019 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRS.

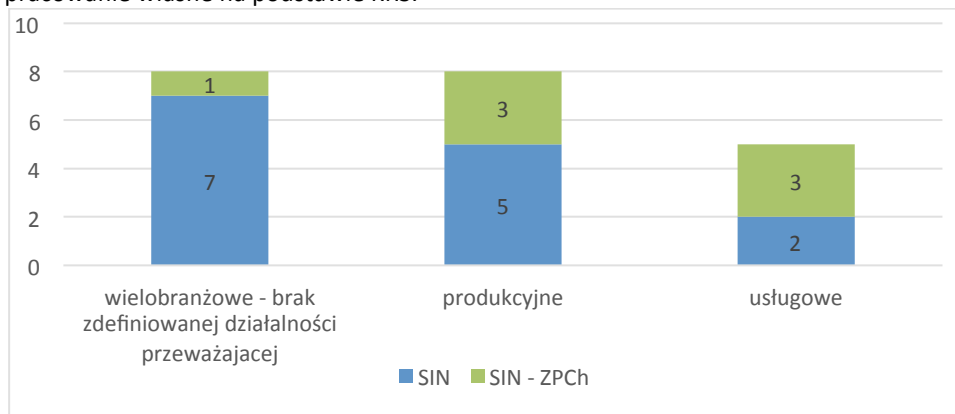
N=17

Działalność ekonomiczna SIN

Podobnie jak w przypadku przedsiębiorstw posiadających status zakładu pracy chronionej, **SIN są przedsiębiorstwami wielobranżowymi.** Biorąc pod uwagę wskazany w Rejestrze Przedsiębiorców przeważający profil działalności gospodarczej, w tej grupie spółdzielnie produkcyjne (8) dominują nad spółdzielniami o charakterze usługowym (5), przy czym 8 podmiotów nie zdefiniowało swej działalności gospodarczej o przeważającym charakterze. **Ze względu na dużą rozpiętość branż, ciężko wskazać dominujący obszar działalności gospodarczej SIN.**

Wykres nr 45. Profil działalności gospodarczej SIN w woj. małopolskim w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRS.

N=21

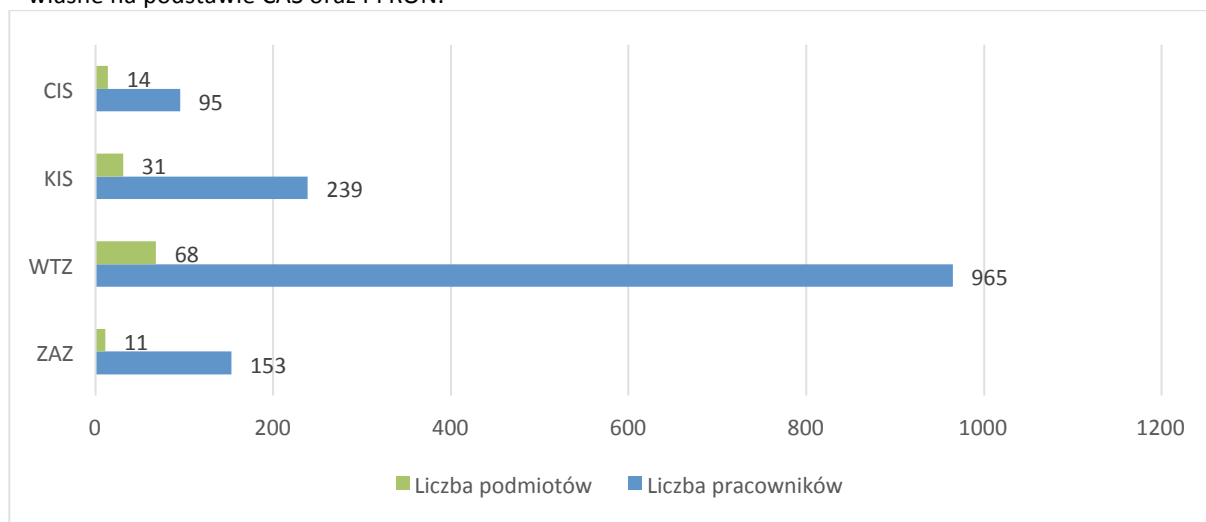
W badaniu ankietowym wzięło udział 6 spółdzielni inwalidów – wszystkie posiadające status ZPCh. Z tego względu zrezygnowano z odrębnego podawania wyników z ankiety dla tej grupy docelowej.

³² Warto nadmienić, że 2 SIN z czynnych obecnie 10 nieposiadających statusu „w stanie likwidacji” doświadczyło w swej historii postępowania upadłościowego, które zakończone zostało umorzeniem.

ZASOBY LUDZKIE W JEDNOSTKACH REINTEGRACYJNYCH

Jednostki reintegracyjne w 2019 r. stanowiły miejsce pracy w sumie dla 1452 osób.³³

Wykres nr 46. Stan zatrudnienia w małopolskich jednostkach reintegracyjnych w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS oraz PFRON.

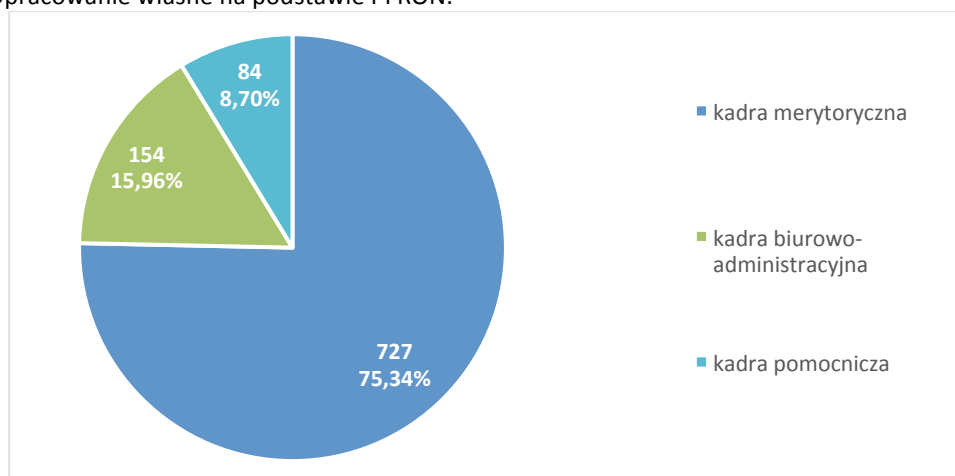
N dla liczby JR=124; N dla liczby zatrudnionych=1452.

Zasoby ludzkie w WTZ

Małopolskie warsztaty terapii zajęciowej w 2019 r. zatrudniały 965 osób (w 2018 r. 951), co przekładało się na 809,1 etatów. Kadra zaangażowana w proces rehabilitacyjny (instruktorzy zawodu, terapii zajęciowej, psycholodzy, rehabilitanci, lekarze, pielęgniarze, pracownicy socjalni) to 727 osób (630 etatów). Kadra biurowo-administracyjna (kierownik, księgową, sekretarka itp.) liczyła 154 osoby (równoważne z 115,3 etatów), natomiast kadra pomocnicza (kucharz, pracownik gospodarczy, administrator budynku, kierowca itp.) – 84 osoby (co przekładało się na 63,1 etatów).

Wykres nr 47. Kadra małopolskich WTZ (stan na 31.12.2019 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

N=965.

³³ Ze względu na brak dostępu do odpowiednich danych nie jesteśmy w stanie oszacować średniego miesięcznego wynagrodzenie pracowników wszystkich typów podmiotów reintegracyjnych. Pewien obraz stanu rzeczy w tym zakresie kształtuje się w świetle danych dotyczących kadry WTZ i CIS, o czym niżej.

Poniższa tabela przedstawia stan zatrudnienia w małopolskich warsztatach terapii zajęciowej w ciągu ostatnich trzech lat. Można zwrócić uwagę, na fakt, że mimo zwiększenia się liczby placówek WTZ, w 2019 r. zmalała liczba kadry pomocniczej w porównaniu z rokiem poprzednim.

Tabela nr 14. Liczebność kadry WTZ w latach 2017-2019. Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

	2017	2018	2019
Liczba WTZ	67	67	68
Kadra WTZ ogółem	943	951	965
Kadra biurowo-administracyjna	154	152	154
Kadra merytoryczna	703	708	727
Kadra pomocnicza	86	91	84

W 2019 r. kwota funduszu wynagrodzeń osobowych brutto w małopolskich WTZ wyniosła w sumie 34 752 742 zł. Oznacza to wzrost wynagrodzeń brutto o 2 984 302 zł w porównaniu z rokiem poprzednim. W 2019 r. pracownik merytoryczny w WTZ zarabiał średnio 34 320 zł w skali roku (32 322 zł w roku 2018), co oznacza, że wynagrodzenie miesięczne wykwalifikowanego terapeuty zajęciowego czy też psychologa w WTZ wynosiło w 2019 r. średnio 2 860 zł brutto. Wynagrodzenia kadry administracyjno-biurowej WTZ były wyższe – zaangażowały kwotę w sumie 47 487 zł w skali roku, co oznacza, że pracownik administracyjno-biurowy odnotował miesięczny przychód w średniej wysokości 3 957,25 zł brutto.

Zilustrowana przez poniższą tabelę skala wzrostu wynagrodzeń pracowników WTZ w ostatnich 3 latach, w szczególności w odniesieniu do kadry bezpośrednio zaangażowanej w proces rehabilitacji społeczno-zawodowej, wydaje się więc nadal niewystarczająca w porównaniu ze wzrostem płac w innych sektorach gospodarki.

Tabela nr 15. Średnie wynagrodzenie pracowników WTZ w latach 2017-2019 w skali roku. Źródło: Opracowanie własne na podstawie PFRON.

Rok	2017	2018	2019
Liczba WTZ	67	67	68
Średnie wynagrodzenie na pracownika (niezależnie od kategorii)	31 701	33 405	36 013
Kadra biurowo-administracyjna	40 069	43 639	47 487
Kadra merytoryczna	30 594	32 322	34 320
Kadra pomocnicza	25 767	24 743	29 634

Zasoby ludzkie w ZAZ

Według danych UMWM w kadra obsługowa małopolskich ZAZ w 2019 r. liczyła w sumie 153 osoby³⁴. Liczba pracowników w tej kategorii w poszczególnych podmiotach wahała się od 5 do 36

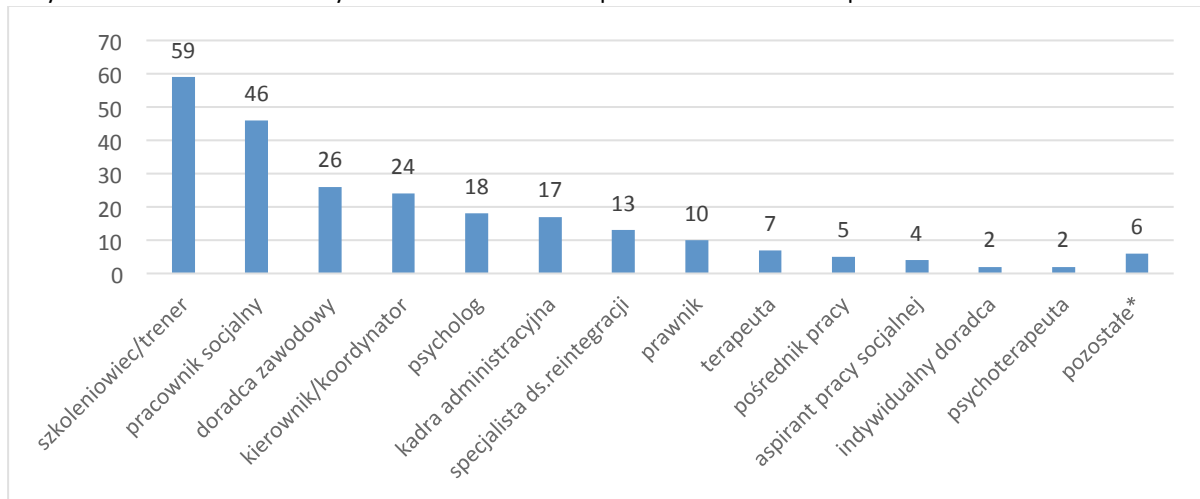
³⁴ Według danych BPON liczba ta wynosiła 118. Ibidem.

osób. Średnio na 1 pracownika ZAZ z niepełnosprawnością przypadało więc 2,63 pracowników obsługi.

Zasoby ludzkie w KIS

Kadra małopolskich KIS w 2019 r. liczyła w sumie 239 osób³⁵ (270 osób w 2018 r.). Charakteryzowało ją znaczne zróżnicowanie struktury stanowisk. Najważniejsze miejsce w strukturze kadry KIS zajmowały stanowiska trenerskie (59), w tym: trenerów prowadzących zacięcia i szkolenia, trenerów kursów zawodowych oraz pracowników socjalnych (46 stanowisk). Kadra administracyjna w KIS liczyła 41 osób (tyle samo co w 2018 r.), z tego 24 to stanowiska kierowników lub koordynatorów KIS. Widoczne miejsce w strukturze zatrudnienia KIS zajmowali doradcy zawodowi (26 stanowisk) psychologowie i psychoterapeuci (25). Inne stanowiska pracy dotyczyły m.in. specjalistów reintegracji społeczno-zawodowej (13), konsultantów ds. prawnych (10).

Wykres nr 48. Struktura kadry KIS w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

* asystent rodziny, coach, główny specjalista, instruktor bhp, pracownik pierwszego kontaktu, specjalista ds. diagnoz.

N=239

W klubach integracji społecznej prowadzonych przez JST dominującą formułą zatrudnienia były umowy o pracę (często w tym przypadku zadania w KIS były częścią zakresu obowiązków pracownika w ramach umowy o pracę w OPS), natomiast w przypadku KIS organizowanych przez NGO – umowy cywilno-prawne. KIS zlecały również część usług firmom zewnętrznym.

Zasoby ludzkie w CIS

Według danych w CAS Małopolskie CIS w 2019 r. były pracodawcą w sumie dla 95 osób. Oznacza to zmniejszenie zasobów kadrowych w porównaniu do 2018 r. (118 osób). Największą część kadry małopolskich CIS w 2018 r. stanowiły osoby pracujące na stanowisku instruktora zawodu (43 stanowiska). Pozostałe stanowiska pracy w CIS obejmowały m.in. doradców zawodowych (11), pracowników socjalnych (12), psychologów i terapeutów (9), pośredników pracy (5). Tylko w 3 CIS

³⁵ Według Sprawozdania KIS 2019 (Część 5 -kolumna I., rząd 44) liczba pracowników KIS to: 236. Wartość ta jest rozbieżna z sumą danych cząstkowych, tj. poszczególnych kategorii pracowników, która wynosi 239. Na potrzeby niniejszego badania przyjęto sumę danych cząstkowych.

istniały stanowiska pracy odpowiedzialne za działalność ekonomiczną (5). Relatywnie nieliczną była kadra administracyjna CIS (4 stanowiska).

- W 2019 r. małopolskie CIS zatrudniało w sumie 58 osób na podstawie umowy o pracę (w 2018 r. – 64). Na pełny etat min. 1 pracownika w 2019 r. zatrudniało tylko 7 CIS - w sumie 20 osób (w 2018 r. – 23). 38 osób pracowało w niepełnym wymiarze czasu pracy³⁶.
- W 2019 r. w widoczny sposób zmniejszyła się liczba osób zatrudnionych w CIS na podstawie umów cywilno-prawnych. Pozostała kadra centrum liczyła w sumie 37 osób (w 2018 r. – 54).
- Zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy dotyczyło takich stanowisk, jak: instruktor zawodu (16), pracownik socjalny (2), pracownicy odpowiedzialni za dany rodzaj działalności wytwórczo-usługowej CIS (4).
- Osoby wchodzące w skład kadry podstawowej CIS (12), odpowiedzialne za prowadzenie reintegracji społeczno-zawodowej (tj. psycholog, terapeuta, doradca zawodowy i pośrednik pracy) zatrudnione były wyłącznie w niepełnym wymiarze czasu pracy lub na podstawie umów cywilno-prawnych.
- W 2019 r. taka sama liczba osób podjęła zatrudnienie w CIS, co zakończyła pracę w centrum (16).
- Przeciętne zatrudnienie w małopolskich CIS w skali roku objętego badaniem wynosiło 40 osób, przy czym średnia liczba pracowników wahała się od 1 do 8 osób. W przypadku aż 6 CIS z przeciętne zatrudnienie dotyczyło zaledwie 1 osoby.
- Ani jedna osoba w 2019 r. nie podjęła zatrudnienia w CIS z tytułu skierowania do pracy w centrum przez PUP.

Wynagrodzenia pracowników CIS w kwocie 1 mln 925 tys. zł (w 2018 r. - 1 mln 820 tys. zł) stanowiły 24,20% ogółu kwoty wydatkowanej na działalność podmiotu (w 2018 r. - 36,77%).

Tabela nr 16. Wynagrodzenie pracowników CIS w latach 2017-2019 w skali roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

Rok	Liczba CIS	Liczba pracowników na pełny etat	Liczba pracowników - niepełny wymiar czasu pracy	Pozostała kadra CIS	Kwota wydatki na wynagrodzenie pracowników z pochodnymi
2017	11	16	54	18	1 700 000
2018	12	23	41	54	1 820 000
2019	13	20	38	37	1 925 000

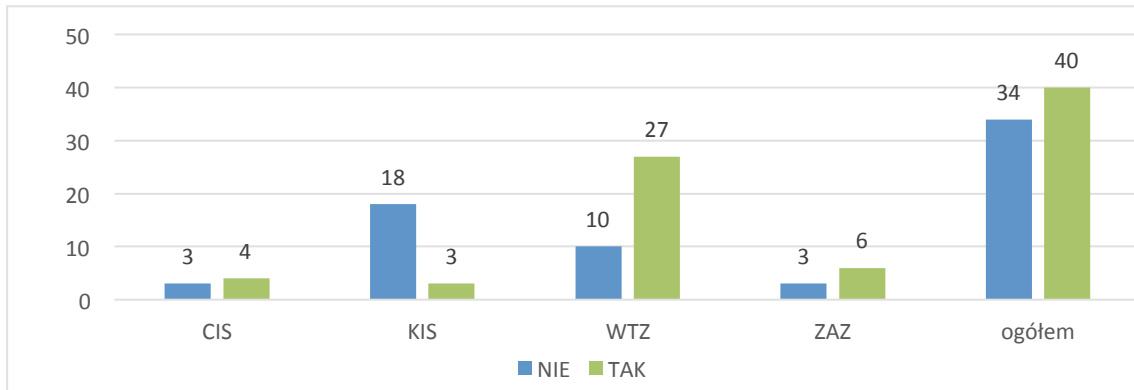
Wolontariat w jednostkach reintegracyjnych

Jeśli chodzi o zaangażowanie wolontariuszy w działalność CIS, KIS, WTZ i ZAZ, dane zastane obejmujące pełną populację jednostek reintegracyjnych w Małopolsce dostarczają nam informacje w tym zakresie wyłącznie w odniesieniu do klubów integracji społecznej. Z pracy wolontariuszy

³⁶ W Sprawozdaniu CIS 2019(Część 4: kol. Y, pkt. 5.4.) osoby prowadzące reintegrację zawodową i społeczną, zaliczające się do kadry Centrum – wartość sumaryczna (13) nie zgadza się z sumą wartości cząstkowych podanych w kol. Z (2), AA (0), AB (6), AC (4), która wynosi: 12. Jeśli przyjąć, że mamy do czynienia z pomyłką rachunkową, liczba pracowników CIS zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy wynosić winna 37 osób, a liczba ogólna osób pracujących w CIS – 94.

w 2019 r. korzystało 6 z 32 KIS (w 2018 r. - 10 z 31), na rzecz których pracowało w sumie 48 (w 2018 r. – 76) wolontariuszy (w tym 29 w jednym podmiocie).

Wykres nr 49. Wolontariat w jednostkach reintegracyjnych w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne.

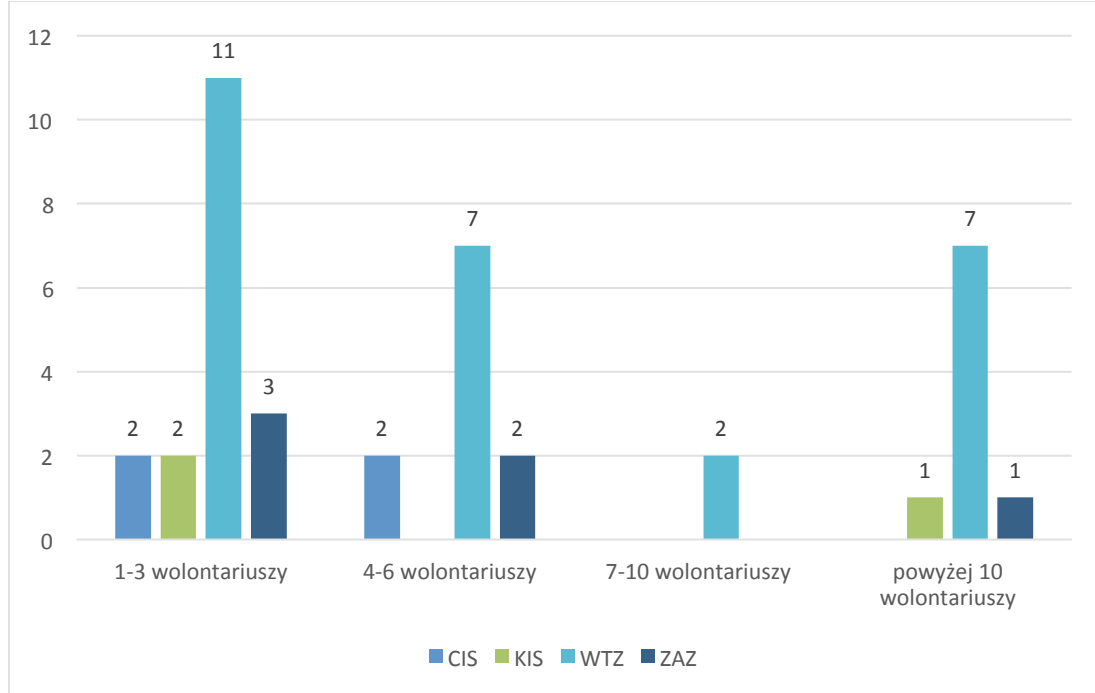

N=74

Dane z badania ankietowego ROPS w Krakowie pozwalają nam rozszerzyć powyższe dane o dodatkowe informacje:

- w 2019 r. z wolontariuszami współpracowało 40 z 74 jednostek, które udzieliły odpowiedzi na pytanie o obecność wolontariatu: 18 z nich zadeklarowało współpracę z nie więcej niż 3 wolontariuszami, a 9 z więcej niż 10;
- w największym stopniu z wolontariatu w 2019 r. korzystały WTZ (27 z 38 badanych podmiotów zadeklarowało współpracę z wolontariuszami, w tym 7 podmiotów współpracowało z większą liczbą niż 10 wolontariuszy), a w najmniejszym stopniu kluby integracji społecznej (18 z 21 KIS stwierdziły brak takiej współpracy);
- niezmiennie z wolontariuszami w większym stopniu współpracowały jednostki reintegracyjne prowadzone przez organizacje III sektora (36) niż przez jednostki samorządowe (4).

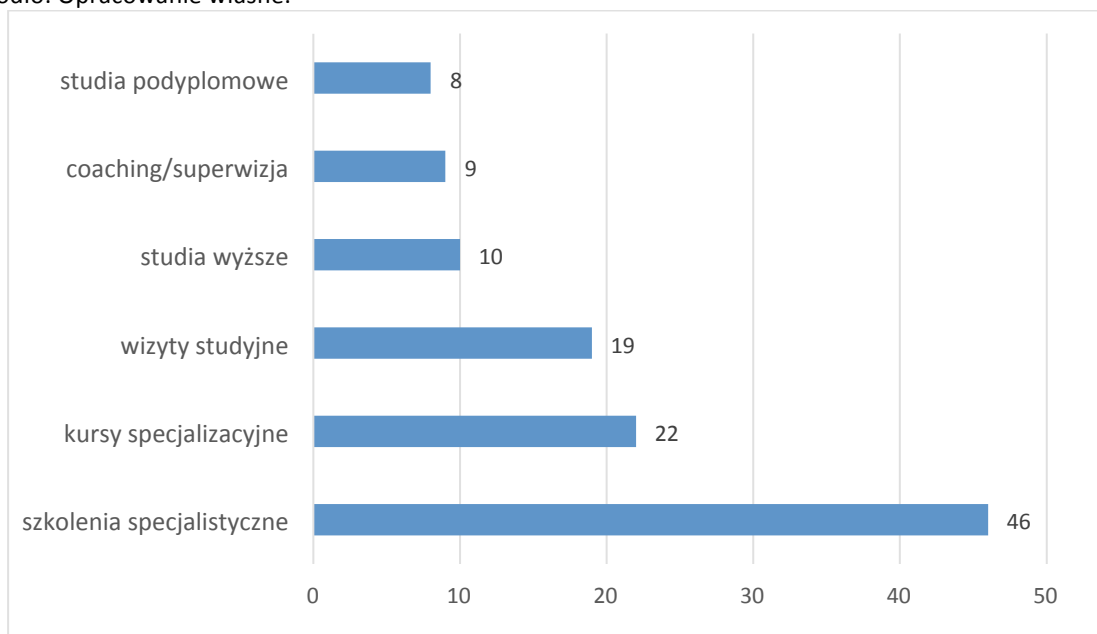
Wykres nr 50. Liczba wolontariuszy w jednostkach reintegracyjnych w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne.

Doskonalenie kadr w jednostkach reintegracyjnych

Mając w perspektywie ostatnie 3 lata objęte badaniem, należy powiedzieć, że nieznacznie zwiększa się liczba pracowników jednostek reintegracyjnych, których dotyczy doskonalenie zawodowe. W 2019 r. z różnych form podnoszenia kwalifikacji zawodowych skorzystali pracownicy 60 z 77 podmiotów. Nie podnosiła kwalifikacji kadra 5 z 8 CIS, 8 z 21 KIS, 3 z 38 WTZ oraz 1 z 10 ZAZ.

Wykres nr 51. Formy podnoszenia kwalifikacji kadr jednostek reintegracyjnych w 2019 r.
Źródło: Opracowanie własne.

N=60. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

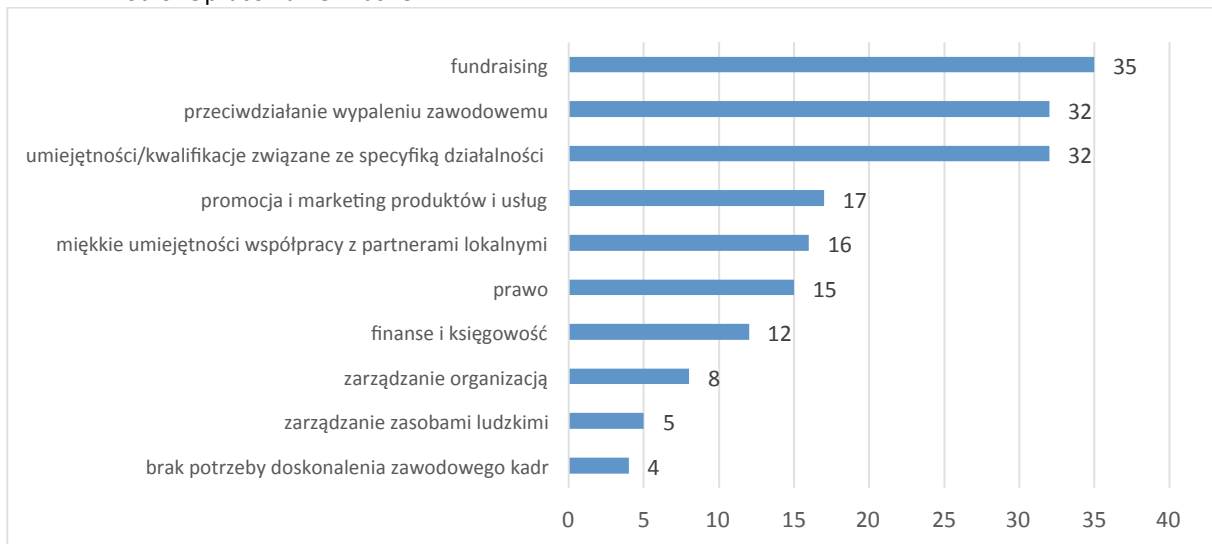
Biorąc pod uwagę wyniki ankiety, możemy stwierdzić, że:

- preferencje jednostek reintegracyjnych dotyczące poszczególnych form doskonalenia zawodowego nie ulegają większym zmianom: podobnie jak w latach ubiegłych najbardziej upowszechnione były szkolenia specjalistyczne, z których w 2019 r. skorzystali pracownicy 46 z 60 JR oraz kursy specjalizacyjne (22 wskazania).
- w rozwój zawodowy kadry w największym stopniu w 2019 r. inwestowały ZAZ i WTZ. Relatywnie najmniej szkolili się pracownicy małopolskich KIS.
- w mniejszym stopniu z aktywności podnoszących kwalifikacje zawodowe korzystali pracownicy podmiotów prowadzonych przez JST (7 z na 27 wskazań) niż przez organizacje III sektora, aczkolwiek zjawisko to wystąpiło w mniejszej skali niż w 2018 r.
- wśród źródeł finansowania doskonalenia zawodowego dominowały środki własne organizacji (43 wskazania) i środka własne pracowników (21 wskazań). 16 ankietowanych zadeklarowało korzystanie ze środków zewnętrznych o charakterze publicznym.

Najczęściej wskazywanymi przez ankietowanych obszarami wymagającymi wsparcia w kontekście wzmocnienia kompetencji i podniesienia kwalifikacji zawodowych kadr podmiotów reintegracyjnych było **pozyskiwanie środków zewnętrznych (35 wskazań na 73 podmioty)**, **przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu (32 wskazania)** oraz **podnoszenie kwalifikacji w obszarze działalności reintegracyjnej (32 wskazania)**. Spośród obszarów wsparcia wskazanych w kafeterii

najmniej istotne okazało się być w kontekście potrzeb JR w 2019 r. aspekty związane z zarządzaniem organizacją (8) i zasobami ludzkimi (5 wskazań). W porównaniu z wynikami badania z poprzedniego roku, ankietowani przywiązywali podobną wagę do miękkich umiejętności współpracy pracowników jednostek reintegracyjnych (w 2018 r. i w 2019 r. - 16 wskazań), a zwrócili większą uwagę na finanse i księgowość jako obszar do doskonalenia (12 wskazań, w 2018 r. – 5). Cztery podmioty (3 KIS i 1 WTZ) zadeklarowały brak potrzeb szkoleniowych.

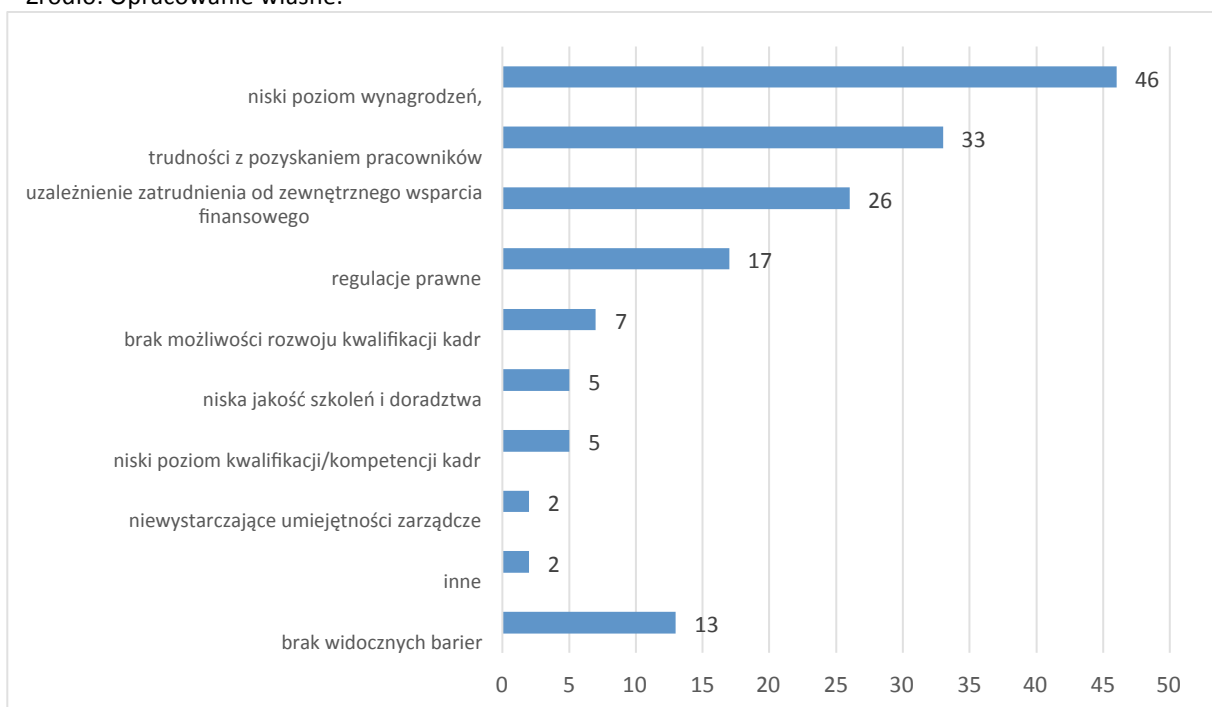
Wykres nr 52. Potrzeby jednostek reintegracyjnych w zakresie doskonalenia kadr.
Źródło: Opracowanie własne.

N=77. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

Bariery rozwoju zasobów ludzkich w jednostkach reintegracyjnych

Wykres nr 53. Bariery rozwoju jednostek reintegracyjnych związane z zasobami ludzkimi.
Źródło: Opracowanie własne.

N=77. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

W kontekście barier rozwoju organizacji wynik obecnej ankiety wskazuje na utrzymywanie się znaczenia **niskiego poziom wynagrodzeń w sektorze jako głównej bariery rozwojowej jednostek reintegracyjnych w kontekście zasobów ludzkich** (46 wskazań na 64). Związane z tym są wskazane na kolejnych miejscach bariery dotyczące trudności z pozyskaniem nowych pracowników (33 wskazania, w 2018 r. - 26 wskazań) oraz uzależnienia poziomu zatrudnienia od pozyskania środków zewnętrznych (26 wskazań). Sytuacja w tym obszarze nie uległa więc zmianie w porównaniu z poprzednimi latami objętymi badaniem. Podobnie, jak uprzednio - najmniej istotną barierą okazują się być niewystarczające umiejętności zarządcze kierownictwa wskazany tylko przez 2 ankietowane podmioty. **13 na 77 badanych podmiotów** (1 CIS, 9 KIS, 2 WTZ, 1 ZAZ) **nie dostrzegło barier rozwoju organizacji w 2019 r. związanych z zasobami ludzkimi** (w 2018 r. - 9).

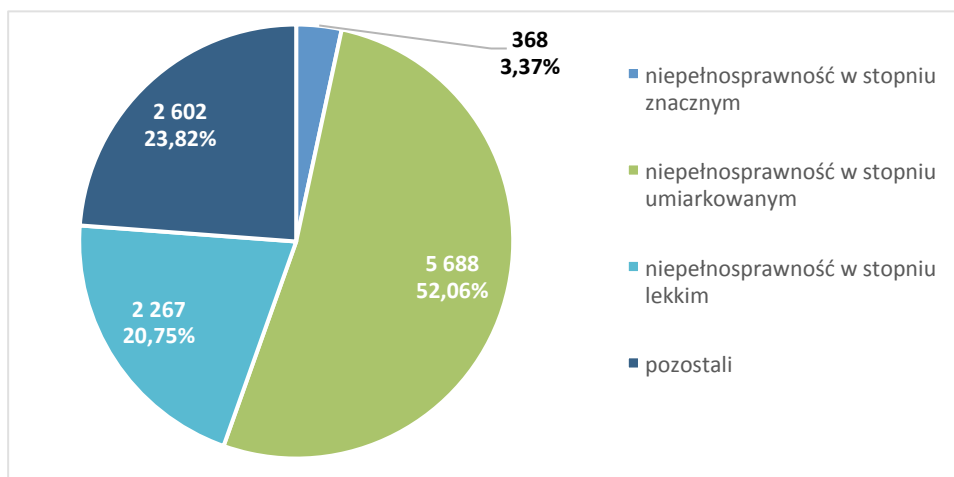

ZASOBY LUDZKIE W ZPCH I SIN

45 małopolskich zakładów pracy chronionej w 2019 r. zatrudniało 10 925 osób, w tym osoby niepełnosprawne to 8 323 osoby³⁷.

Wykres nr 54. Zatrudnienie w zakładach pracy chronionej w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BPRON.

N=10 925.

8 ZPCh, które wzięły udział w ankiecie i odpowiedziały na pytanie o liczbę zatrudnionych, stanowiły miejsce pracy w sumie dla 1033 osób. Liczba zatrudnionych w poszczególnych podmiotach wahała się od 26 do 317 osób. W ZPCh jako podstawa zatrudnienia przeważa umowa o pracę lub spółdzielcza umowa o pracę (w przypadku SIN). Zatrudnienie na podstawie umowy cywilnoprawnej miało charakter drugorzędny (dotyczyło 86 osób pracujących w 5 podmiotach).

Żaden z ankietowanych ZPCh nie współpracował z wolontariuszami.

Pracownicy wszystkich ZPCh, które wzięły udział w ankiecie brali udział w doskonaleniu zawodowym w formie szkoleń specjalistycznych (9 wskazań na 13) i kursów specjalizacyjnych (7 wskazań). Doskonalenie kadr pokrywane było głównie ze środków własnych przedsiębiorstwa (10 wskazań), a tylko w jednym przypadku ze środków publicznych o charakterze dotacyjnym.

Wśród obszarów wymagających doskonalenia pracowników ankietowanych ZPCh wskazano przede wszystkim miękkie umiejętności współpracy z partnerami w środowisku lokalnym, finanse i księgowość, pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych (po 3 wskazania na 12). Jeden z ankietowanych ZPCh zadeklarował brak potrzeby podnoszenia kwalifikacji swoich pracowników.

Według ankietowanych JR i ZPCh bariery w rozwoju organizacji w 2019 r. zakorzenione w obszarze zasobów ludzkich to trudności z pozyskaniem nowych pracowników i niski poziom wynagrodzeń (5 wskazań), niski poziom kwalifikacji kadr oraz otoczenie prawne (po 4 wskazania).

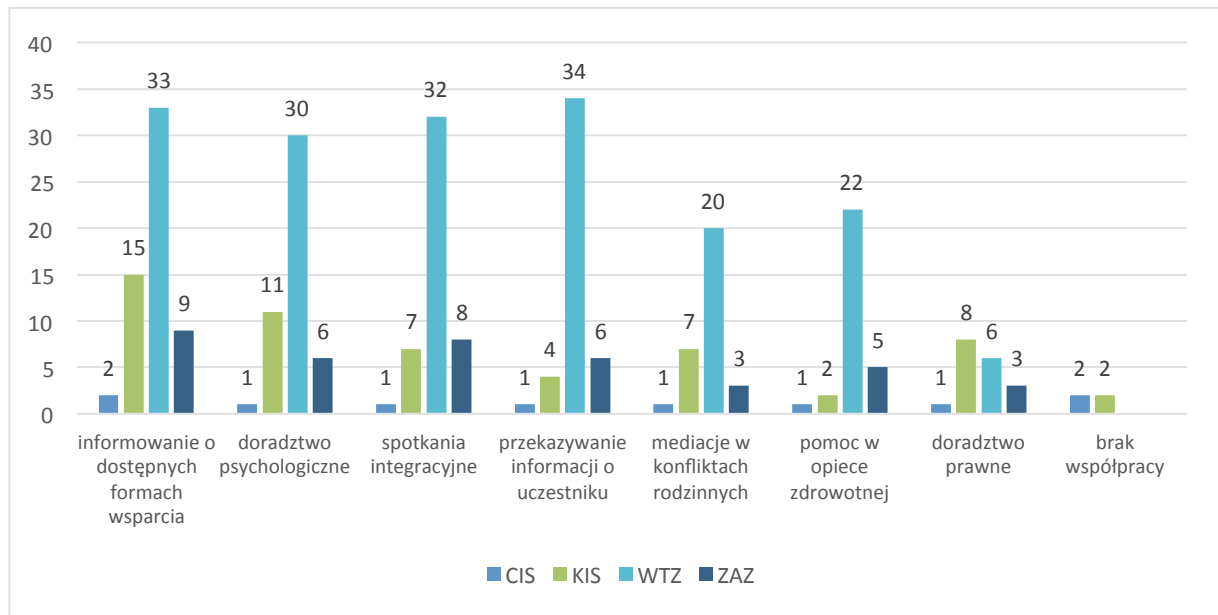
³⁷BPRON, Tablica 2. Zatrudnienie i jego struktura w zakładach pracy chronionej (według stanu na koniec grudnia 2019 r.) <http://www.niepelnospawni.gov.pl/container/niepelnospawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/zpch/2019/ZPCH%202000-II%20pol%202019%20na%20str.xlsx>. [dostęp: 27.05.2020]
Brak jest analogicznych danych dla SIN.

WSPÓŁPRACA W ŚRODOWISKU LOKALNYM

Współpraca z rodzinami beneficjentów

Badanie ankietowe wskazuje na to, że duża część jednostek reintegracyjnych współpracowała w 2019 r. z rodzinami swych beneficjentów. Tylko 4 podmioty wśród 74 ankietowanych (2 CIS i 2 KIS), którzy udzielili odpowiedzi na pytanie o taką współpracę, udzieliło odpowiedzi negatywnej. Były to podmioty prowadzone przez JST.

Wykres nr 55. Formy współpracy jednostek reintegracyjnych z rodzinami beneficjentów.
Źródło: Opracowanie własne.

N=74. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

Najbardziej upowszechnioną formą współpracy JR z rodzinami beneficjentów były działania informacyjne, w tym przede wszystkim informowanie o dostępnych formach wsparcia (59 wskazań) doradztwo psychologiczne oraz organizacja spotkań integracyjnych dla osób z najbliższego środowiska beneficjentów (po 48 wskazań).

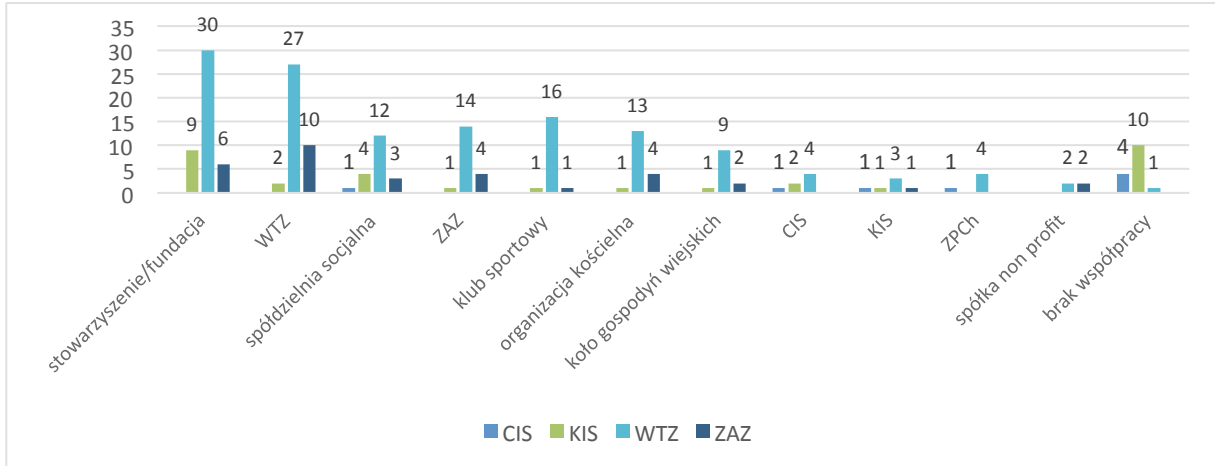
Współpraca z innymi podmiotami ekonomii społecznej

Na pytanie o współpracę z innym podmiotem ekonomii społecznej negatywnie odpowiedziało 15 na 77 ankietowanych przedstawicieli jednostek reintegracyjnych:

- podobnie jak w latach ubiegłych, w najmniejszym stopniu z partnerami sektora ES współpracowały podmioty zatrudnienia socjalnego (10 wskazań na 22 KIS biorące udział w badaniu, 4 wskazania na 7 ankietowanych CIS).
- biorąc pod uwagę kryterium organizacji prowadzącej brak współpracy z innym PES zadeklarowały w większej mierze jednostki prowadzone przez JST (11 wskazań).
- w świetle badania podmioty zlokalizowane na wsi i w małych miastach (do 20 tys. mieszkańców) częściej nie mają partnerów w sektorze ekonomii społecznej (9 na 15 wskazań) niż jednostki działające w większych miastach.

Partnerów w sektorze ES miały wszystkie ankietowane zakłady aktywności zawodowej i niemal wszystkie WTZ (tylko 1 podmiot w tej grupie na 38 uczestników badania zadeklarował brak współpracy wewnątrzsektorowej).

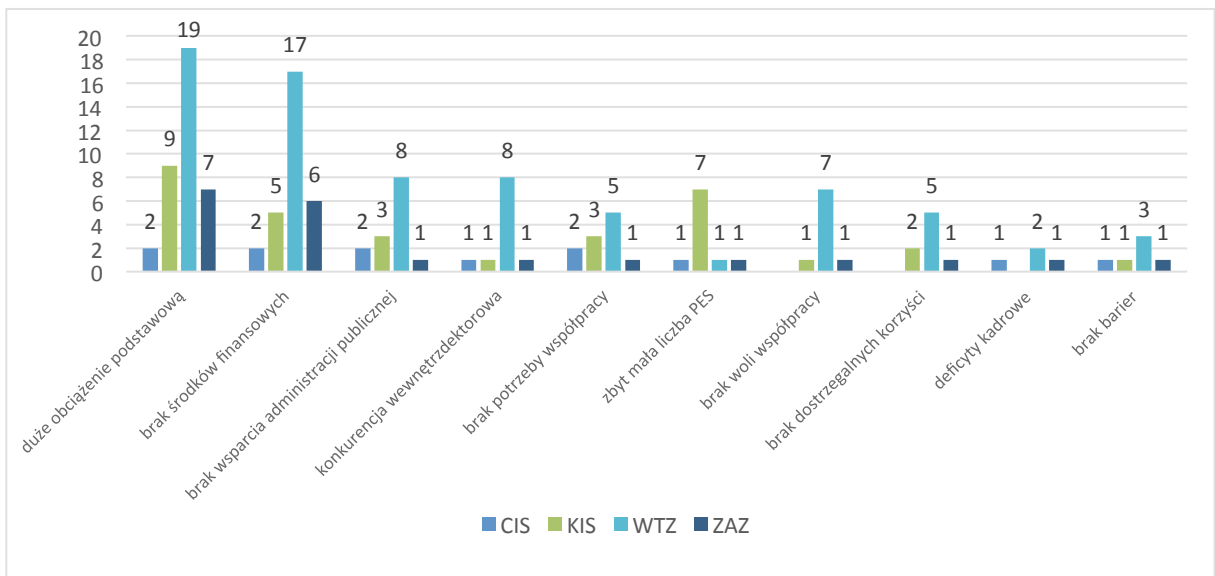
Wykres nr 56. Partnerzy jednostek reintegracyjnych w sektorze ekonomii społecznej. Źródło: Opracowanie własne.

N= 77. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

Najczęściej deklarowanym przez ankietowanych partnerem jednostek reintegracyjnych w obrębie sektora ekonomii społecznej pozostają niezmiennie stowarzyszenia i fundacje (45 wskazań) oraz warsztaty terapii zajęciowej (39 wskazań). W porównaniu z wynikami zeszłorocznego badania **wzrosło znaczenie spółdzielni socjalnych jako partnerów JR** (20 wskazań w 2019 r., 9 wskazań w 2018 r.). Ze spółdzielni socjalnymi współpracowały wszystkie typy JR. Niezmiennie żaden z ankietowanych podmiotów nie zadeklarował współpracy z innym typem spółdzielni. 5 ankietowanych podmiotów (4 WTZ i 1 CIS) wskazało za to na relacje z zakładami pracy chronionej, a 4 kolejne (2 WTZ i 2 ZAZ) ze spółką non-profit (w 2018 r. – 0).

Wykres nr 57. Bariery rozwoju współpracy wewnątrzsektorowej jednostek reintegracyjnych w 2018 r. Źródło: Opracowanie własne.

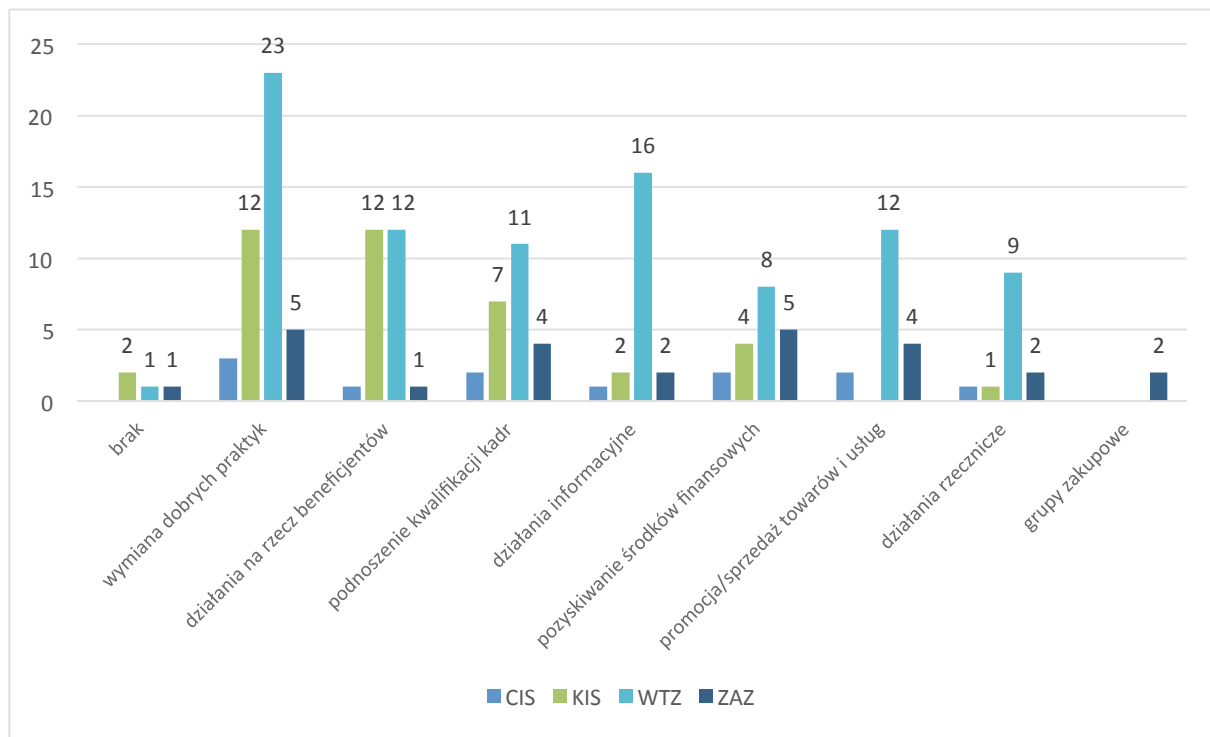
N= 77. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

Najistotniejszą barierą współpracy pozostaje obciążenie bieżącą działalnością statutową (3 wskazań), a najmniej dotkliwą przeszkodą braki kadrowe (4 wskazania). Wzrosło w porównaniu z poprzednim rokiem objętym badaniem znaczenie aspektu wsparcia administracji publicznej dla współpracy jako bariery rozwojowej (w 2019 r. – 14 wskazań, w 2018 r – 7), który został wskazany jako trzeci pod względem dotkliwości. Relatywnie mniejsza niż w poprzednich latach jest natomiast liczba wskazań dotyczących braku widocznych korzyści współpracy oraz woli współpracy potencjalnych partnerów ankietowanych. Na brak barier w rozwoju współpracy wewnątrzsektorowej wskazało w sumie 6 badanych podmiotów (głównie prowadzonych przez NGO i działających na obszarze wiejskim).

W odpowiedzi na pytanie o preferowane obszary współpracy wewnątrzsektorowej, biorąc pod uwagę rozwój swej organizacji w 2019 r., badane podmioty wyraźnie wskazały na **wymianę dobrych praktyk** (43 wskazania). Nieco mniej istotne wydają się ankietowanym **podjęcie wspólnych działań na rzecz beneficjentów, doskonalenia kadr, czy działań informacyjnych**. Nieznacznie, w porównaniu do lat ubiegłych, straciło na znaczeniu współpraca w obszarze fundraisingu. Niezmiennie na marginesie pozostają wspólne działania rzecznicze oraz zakupy grupowe. Na brak istotnych dla rozwoju organizacji obszarów współpracy wewnątrzsektorowej wskazało 4 ankietowanych: 2 KIS, 1 WTZ i 1 ZAZ.

Wykres nr 58. Obszary współpracy wewnątrzsektorowej istotne dla rozwoju jednostek reintegracyjnych.
Źródło: Opracowanie własne.

N= 77. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

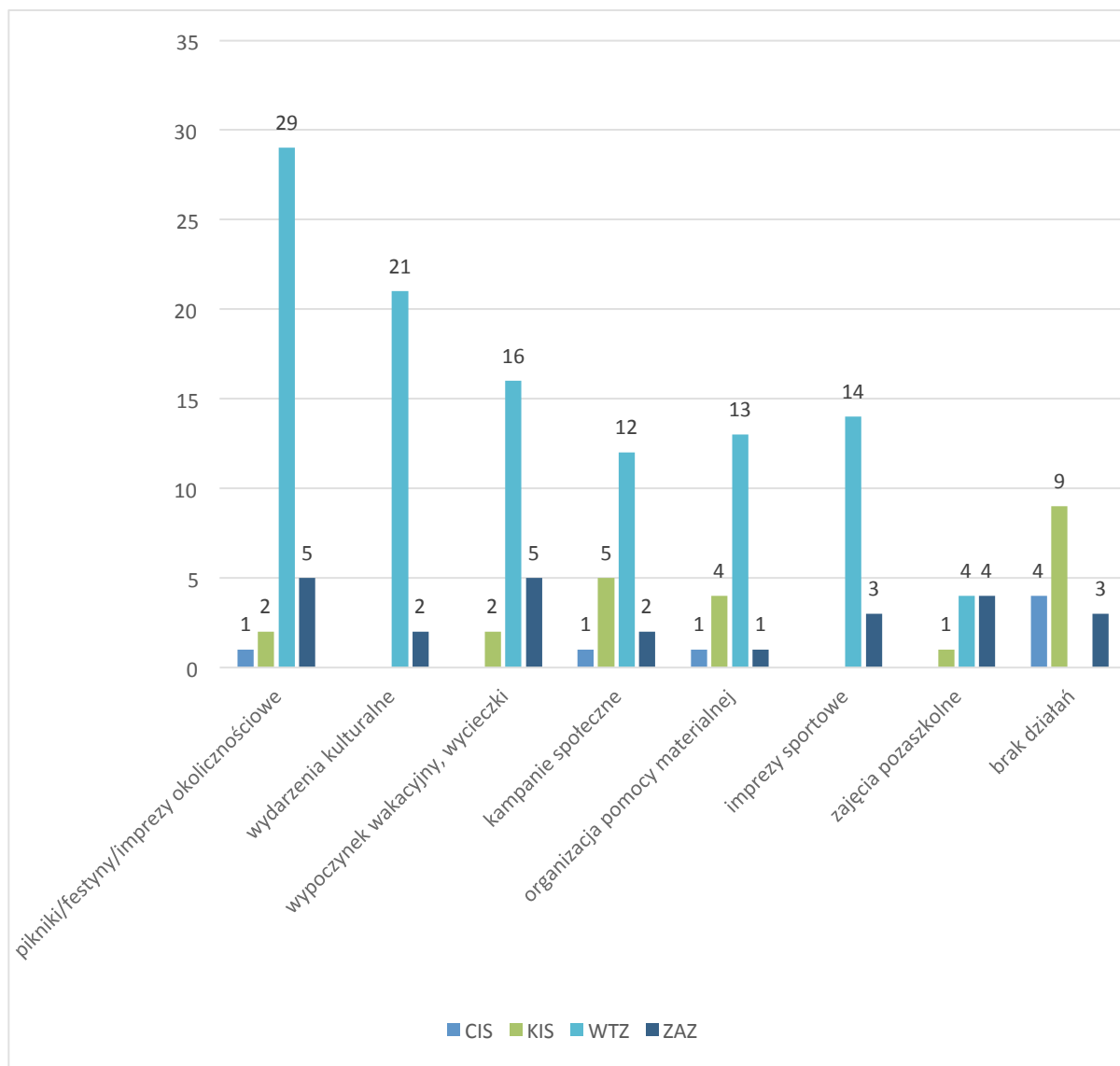
Wśród przedsięwzięć realizowanych przez jednostki reintegracyjne wspólnie z partnerami lokalnymi w świetle ankiety dominowały inicjatywy o charakterze integrującym oraz partnerska realizacja projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych.

W porównaniu z ubiegłym okresem objętym badaniem, w świetle wyników ankiety można wskazać na wzrost aktywności jednostek reintegracyjnych w ich środowiskach lokalnych: brak działań na rzecz społeczności lokalnych zadeklarowało obecnie 16 z 77 ankietowanych JR (w 2018 r. 29 z 72, w 2017 r. 25 z 75 ankietowanych).

Podmioty, które odpowiedziały negatywnie na pytanie o realizację przedsięwzięć na rzecz społeczności lokalnej to na równi jednostki prowadzone zarówno przez JST (8 wskazań), jak i organizacje III sektora (8 wskazań). W najmniejszym stopniu zaangażowane na polu lokalnym były podmioty zatrudnienia socjalnego (13 na 16 wskazań): brak inicjatyw na rzecz środowiska lokalnego zadeklarowały 4 na 7 ankietowanych CIS oraz 9 na 22 badane KIS.

Najbardziej zaangażowane w działania lokalne były warsztaty terapii zajęciowej, w przypadku których aktywność lokalną zadeklarowały wszystkie ankietowane podmioty. WTZ ponadto, tak samo jak w dwóch poprzednich latach objętym badaniem, zadeklarowały realizację wszystkich typów przedsięwzięć zaproponowanych w kafeterii odpowiedzi.

Wykres nr 59. Aktywność jednostek reintegracyjnych na rzecz społeczności lokalnych.
Źródło: Opracowanie własne.

N= 77. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

Wśród przedsięwzięć organizowanych przez jednostki reintegracyjne na rzecz społeczności lokalnych podobnie jak w poprzednich latach przeważają inicjatywy integrujące o charakterze pikników lub festynów (37 wskazań), organizowane przez wszystkie typy jednostek, oraz wydarzenia kulturalne i organizacja wypoczynku dla najmłodszych o charakterze wyjazdowym (po 23 wskazania), organizowane głównie przez WTZ i ZAZ, podobnie jak imprezy sportowe. W większym stopniu niż w latach poprzednich w 2019 r. jednostki reintegracyjne angażowały się w organizację kampanii społecznych i informacyjnych (20 wskazań, w 2018 r. - 7). Ta forma aktywności prowadzona była przez wszystkie typy JR. W porównaniu do lat ubiegłych wzrosła też liczba wskazań dotyczących organizacji pomocy materialnej dla członków lokalnej społeczności (19 wskazań), również realizowanej przez wszystkie typy jednostek. Na marginesie aktywności pozostawała nadal organizacja zajęć pozalekcyjnych (9 wskazań).

Biorące udział w ankiecie zakłady pracy chronionej, stanowiły w 2019 r. środowisko mało otwarte na współpracę w swym środowisku lokalnym:

- zaledwie 1 z 13 ankietowanych ZPCh zadeklarował, że prowadził działania na rzecz lokalnej społeczności w formie kampanii informacyjno-edukacyjnej oraz organizacji wypoczynku wakacyjnego dla najmłodszych;
- 5 z 13 ZPCh (w tym 4 spółdzielnie inwalidów) nie współpracowało z podmiotami ekonomii społecznej,
- wśród partnerów współpracy wewnątrzsektorowej tych ZPCh, które ją realizowały, znalazły się inne zakłady pracy chronionej, organizacje pozarządowe (po 2 wskazania), WTZ, ZAZ oraz spółdzielnia pracy (po 1 wskazaniu);
- 3 ZPCh zadeklarowały, iż nie widzą potrzeby współpracy z innymi PES, tyle samo ankietowanych stwierdziło, że nie dostrzegają realnych korzyści współpracy wewnątrzsektorowej.
- wśród barier rozwoju współpracy wewnątrzsektorowej wskazano na brak środków finansowych, brak odpowiednio wykwalifikowanej kadry oraz brak wsparcia administracji publicznej dla tej współpracy (po 2 wskazania).
- preferowane obszary rozwoju współpracy wewnątrzsektorowej dla ankietowanych ZPCh to: pozyskiwanie środków finansowych na działalność (5 wskazań), podnoszenie kwalifikacji kadr, wymiana doświadczeń i dobrych praktyk oraz działania informacyjno-rzecznicze (po 2 wskazania).

Współpraca międzysektorowa

Brak współpracy w 2019 r. z partnerami spoza sektora ekonomii społecznej zadeklarowało 8 na 77 ankietowanych jednostek reintegracyjnych: 1 CIS, 5 KIS, 1 WTZ oraz 1 ZAZ. Oznacza to **niewielki wzrost zakresu współpracy międzysektorowej jednostek reintegracyjnych w porównaniu do 2018 r.** (8 na 72). Brak współpracy międzysektorowej dotyczył 6 jednostek prowadzonych przez JST i 2 prowadzonych przez organizacje pozarządowe.

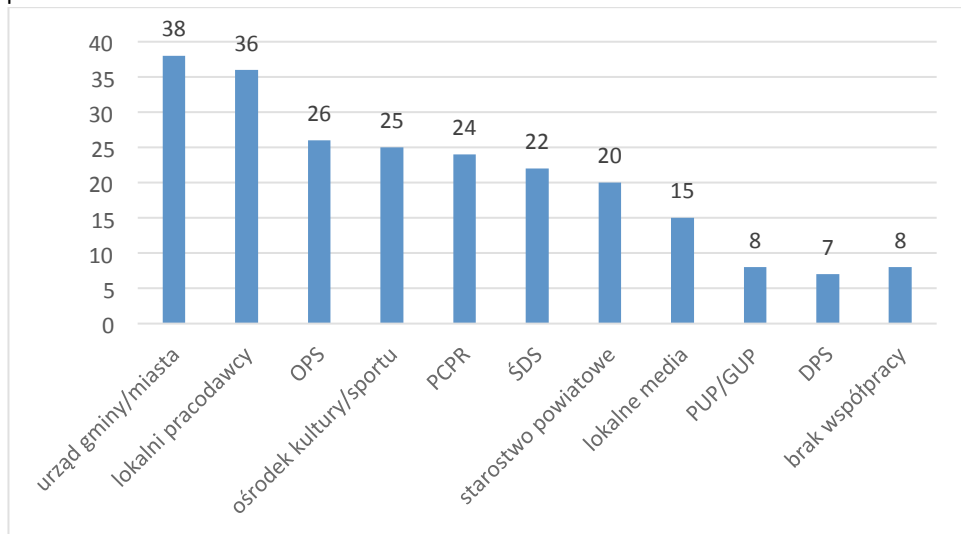
Najczęściej deklarowani partnerzy podmiotów reintegracyjnych spoza środowiska ekonomii społecznej nie ulegli zmianie: to urząd gminy (38 wskazań), lokalni pracodawcy (36 wskazań) oraz lokalny ośrodek pomocy społecznej (26 wskazań).

Ze środowiskiem pracodawców w 2019 r. współpracowało 5 z 7 ankietowanych CIS, 8 z 22 badanych KIS, 16 z 38 WTZ oraz 7 z 10 ZAZ. W kontekście zadań z zakresu aktywizacji zawodowej

realizowanych przez jednostki reintegracyjne szczególnie niepokojący jest spadek w porównaniu do ubiegłego roku objętego badaniem liczby deklaracji dotyczących współpracy powiatowymi urzędami pracy (12 deklaracji w 2017 r., 16 deklaracji w 2018 r., 8 deklaracji obecnie). W 2019 r. żaden z badanych CIS nie zadeklarował współpracy z PUP ani PCPR.

4 ZPCh z 13 podmiotów biorących udział w ankiecie (w tym 2 SIN) nie miało kontaktów z innymi niż PES partnerami w środowisku lokalnym. Wśród partnerów współpracy międzysektorowej ankietowanych ZPCh znalazły się urząd miasta/gminy, PUP (po 2 wskazania), starostwo powiatowe, OPS, PCPR, inny lokalny pracodawca (po 1 wskazaniu).

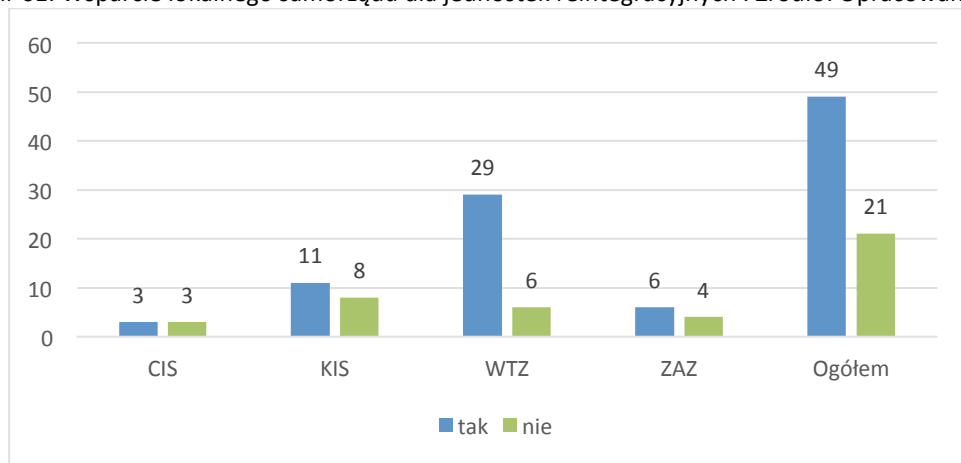
Wykres nr 60. Partnerzy jednostek reintegracyjnych spoza sektora ekonomii społecznej.
Źródło: Opracowanie własne.

N= 77. Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

Wsparcie samorządu dla reintegracji społeczno-zawodowej realizowanej w JR, ZPCh i SIN

Wykres nr 61. Wsparcie lokalnego samorządu dla jednostek reintegracyjnych. Źródło: Opracowanie własne.

N= 49.

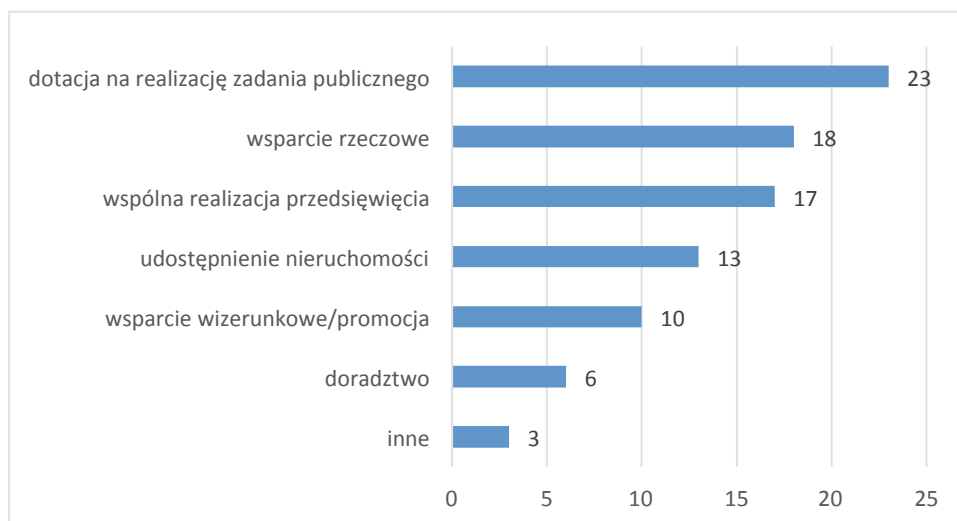
W świetle obecnego badania że **poziom wsparcia samorządu lokalnego dla jednostek reintegracyjnych w ciągu ostatnich 3 lat objętych badaniem utrzymuje się na podobnym poziomie.** Ze wsparcia JST w 2019 r. korzystało 49 z 70 ankietowanych jednostek reintegracyjnych (w 2018 r.: 45 z 71, w 2017 r. 49 podmiotów z 70 badanych). W największym stopniu były to podmioty prowadzone przez organizacje III sektora (33 wskazania). Biorąc pod uwagę miejsce działalności, na

podstawie ankiety możemy stwierdzić, że wsparcie JST było dostępne w największym stopniu dla jednostek zlokalizowanych w Krakowie (11 na 12 wskazań), oraz w średniej wielkości miastach (9 na 10 wskazań). Spośród 31 jednostek reintegracyjnych działających na wsi, które odpowiedziały na pytanie tego dotyczące, blisko 1/3 (10) nie korzystała z pomocy samorządu. Uwzględniając typ JR, możemy zauważyć, że wsparcie JST dotyczyło w największym stopniu badanych WTZ (29 z 35 wskazań).

Najbardziej upowszechnione formy wsparcia jednostek reintegracyjnych przez samorządy lokalne to dotacja na realizację zadania publicznego (23 wskazania) oraz wsparcie rzeczowe (18 wskazań). W porównaniu z poprzednim rokiem objętym badaniem na dalszy plan zeszło więc wsparcie w postaci nieodpłatnego udostępnienia nieruchomości przez samorząd na rzecz JR (w 2018 r. była to najczęściej deklarowana forma wsparcia, obok dotacji), natomiast wzrosło znaczenie wsparcia rzeczowego.

Wykres nr 62. Formy wsparcia jednostek reintegracyjnych przez samorząd lokalny.

Źródło: Opracowanie własne.

N= Liczba odpowiedzi nie sumuje się do N, gdyż można było dokonać kilku wyborów.

KIS, WTZ i ZAZ zadeklarowały korzystanie ze wszystkich dostępnych w kafeterii form wsparcia JST, natomiast CIS wyłącznie z dotacji, nieodpłatnego udostępnienia nieruchomości oraz innego, niż wskazane, wsparcia (po 1 wskazaniu). Najczęściej wskazywaną formą wsparcia dla KIS było wsparcie rzeczowe i wizerunkowe – korzystały z tego odpowiednio 4 i 3 podmioty, dla WTZ – wsparcie dotacyjne (15 wskazań), wspólna realizacja przedsięwzięcia z JST (13) oraz wsparcie rzeczowe (12), a dla ZAZ – wsparcie dotacyjne (5).

W świetle badania jednostki prowadzone przez organizacje III sektora były głównym beneficjentem wsparcia dotacyjnego (20 wskazań na 23), natomiast podmioty prowadzone przez JST korzystały w największym stopniu ze wsparcia samorządu w formie udostępnienia nieruchomości, wsparcia rzeczowego.

Ankietowane ZPCh zasadniczo nie korzystały ze wsparcia lokalnego samorządu (1 wskazanie na inne niż wymienione w kafeterii formy wsparcia PES przez JST).

Niestety podmioty reintegracyjne w niewielkim stopniu są beneficjentami ośrodków wsparcia ekonomii społecznej. W pewnej mierze przyczyną tego stanu rzeczy jest specyfika oferty OWES, która kładzie duży nacisk na działania, mające na celu ekonomizację sektora PES (w nikłym stopniu dotycząca działalności statutowej PES reintegracyjnych) oraz tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych (którymi PES reintegracyjne stać się nie mogą). Niemniej, opracowanie przez OWES oferty dedykowanej dla jednostek reintegracyjnych mogłoby przyczynić się na zwiększenie liczby beneficjentów w tej grupie PES.

Ze wsparcia ośrodków wsparcia ekonomii społecznej w 2019 r. skorzystało 11 z 72 badanych jednostek reintegracyjnych, a więc relatywnie mniej niż w roku poprzednim (12 z 68 badanych). Najczęstszą formą wsparcia OWES wykorzystywaną przez jednostki reintegracyjne pozostają szkolenia (10 wskazań: 2 KIS, 7 WTZ, 1 ZAZ), 2 WTZ skorzystały z dofinansowania na realizację lokalnej inicjatywy w obszarze ekonomii społecznej, 1 WTZ z doradztwa specjalistycznego oraz 1 WTZ ze wsparcia coachingowego. Ze wsparcia OWES w 2019 r. nie skorzystał żaden ankietowany CIS.

Jeśli chodzi o ocenę OWES przez ankietowane JR, którym udało się skorzystać z ich wsparcia, generalnie wypada ona bardzo dobrze. Najwyżej ocenione zostały komunikacyjne aspekty współpracy (10 na 11 podmiotów wskazało ocenę najwyższą w 5-punktowej skali, a 1 dobrą) oraz indywidualne podejście do klienta (9 wskazań na ocenę bardzo dobrą, 2 – na ocenę dobrą). W ankiecie nie padła żadna ocena negatywna.

Tabela nr 17. Ocena wsparcia OWES dla jednostek reintegracyjnych w 2019 r. Źródło: Opracowanie własne.

	kompetencje pracowników OWES	sposób informowania o ofercie	aspekty komunikacyjne współpracy	wymierne efekty wsparcia	indywidualizacja podejścia do klienta
bardzo źle	0	0	0	0	0
źle	0	0	0	0	0
ani dobrze, ani źle	1	1	0	0	0
dobrze	1	0	1	4	2
bardzo dobrze	9	10	10	7	9

N=11.

Badane ZPCH i SIN nie korzystały ze wsparcia OWES w 2019 r.

REKOMENDACJE

Problem: Zróżnicowana skala dostępności wsparcia w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej w regionie.

Rekomendacje:

- a) przyznanie priorytetu dla tworzenia nowych centrów integracji społecznej i zakładów aktywności zawodowej w woj. małopolskim z wykorzystaniem środków Unii Europejskiej i środków krajowych (powoływanie nowych jednostek reintegracyjnych poprzedzone być winno szczegółową diagnozą potrzeb w społecznościach lokalnych);
- b) wzmocnienie wiedzy przedstawicieli samorządów lokalnych dotyczących instrumentów ekonomii społecznej i reintegracji społeczno-zawodowej;
- c) zwiększenie zakresu działań animacyjnych OWES na rzecz tworzenia jednostek reintegracyjnych.

Problem: Mało drożna ścieżka wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem instrumentu zatrudnienia socjalnego, skutkująca niskim poziomem efektywności zatrudnieniowej i zarazem efektywności finansowej działań KIS i CIS.

Rekomendacje:

- a) zwiększenie stopnia wykorzystania instrumentu zatrudnienia wspieranego jako planowego elementu ścieżki wsparcia absolwentów CIS poprzez:
 - usprawnienie komunikacji między KIS i CIS oraz podmiotami zatrudnienia socjalnego a powiatowymi urzędami pracy (pomocne w tym względzie może być zwiększenie roli pracownika socjalnego jako łącznika między OPS – KIS i CIS oraz wypracowanie mechanizmów/procedur umożliwiających włączenie CIS z danego powiatu do procesu preeliminowania środków w budżecie PUP na realizację zatrudnienia wspieranego,
 - zwiększenie atrakcyjności instrumentu zatrudnienia wspieranego dla pracodawców (wyższa i stała kwota dofinansowania do wynagrodzenia pracownika);
- b) umożliwienie kontynuacji realizacji reintegracji społecznej przez absolwentów KIS i CIS, którzy podjęli zatrudnienie, poprzez:
 - uruchomienie dodatkowych instrumentów wsparcia dla pracodawców z otwartego rynku pracy zatrudniających beneficjentów KIS i CIS,
 - promowanie (również za pomocą instrumentów finansowych) tworzenia miejsc pracy dla absolwentów podmiotów zatrudnienia wspieranego w przedsiębiorstwach społecznych,
 - urealnienie instrumentu wsparcia reintegracyjnego dla pracowników PS, dostępnego obligatoryjnie w ramach oferty OWES;
- c) stworzenie stabilnego mechanizmu finansowania działalności funkcjonowania podmiotów zatrudnienia socjalnego;
- d) ustanowienie minimalnego zakresu standardów usług reintegracyjnych świadczonych przez CIS i KIS.

Problem: Niski wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, korzystających ze wsparcia WTZ.

Rekomendacje:

- a) usprawnienie procesu przechodzenia osób niepełnosprawnych przez kolejne etapy edukacji i rehabilitacji społeczno-zawodowej, tj. szkoła specjalna – WTZ – ZAZ – sytuacja zatrudnienia, poprzez wprowadzenie jednolitego orzecznictwa w zakresie stopnia niepełnosprawności, odzwierciedlającego faktyczny stan zdrowia i możliwości w zakresie zatrudnienia osoby z niepełnosprawnościami;
- b) upowszechnienie tworzenia zakładów aktywności zawodowej przy warsztatach terapii zajęciowej (na bazie już funkcjonujących, wybranych pracowni WTZ) oraz przedsiębiorstw społecznych przez organizacje prowadzące WTZ;
- c) stworzenie systemu zachęt dla pracodawców, motywujących do zatrudniania absolwentów WTZ, o charakterze niefinansowym (m.in. zapewnienie wsparcia ze strony trenera pracy, dostarczenie odzieży ochronnej dla osoby niepełnosprawnej, nienakładanie dodatkowych obowiązków na pracodawcę związanych z zatrudnieniem osoby niepełnosprawnej).

Problem: Ograniczone możliwości wypracowania dodatkowych środków finansowych na działalność poprzez rozwój działalności ekonomicznej jednostek reintegracyjnych

- a) opracowanie jednolitej wykładni przepisów prawa podatkowego dotyczącego działalności ekonomicznej WTZ;
- b) poszerzenie katalogu kosztów działalności ZAZ oraz zwiększenie swobody wydatkowania środków ZAZ wypracowanych z działalności wytwórczo-usługowej;
- c) zwiększenie wiedzy decydentów w samorządach lokalnych na temat możliwości zlecenia CIS i ZAZ realizacji usług społecznych użyteczności publicznej.

Problem: Niedoszacowanie wynagrodzeń pracowników jednostek reintegracyjnych, skutkujące dużą rotacją kadr.

Rekomendacje:

- a) przyznanie dodatków specjalnych dla pracowników WTZ na wzór dodatków dla nauczycieli w szkołach specjalnych;
- b) wprowadzenie instrumentu systemowego finansowania CIS i KIS;
- c) wypracowanie mechanizmu zwiększającego kwotę dofinansowań dla WTZ i ZAZ ze środków PFRON proporcjonalnie do dalszego wzrostu płacy minimalnej, ściśle powiązanego z tym wskaźnikiem.

Problem: Niski poziom partycypacji ZPCh i SIN w systemie wsparcia tworzonym w oparciu o instrumenty ekonomii społecznej

- a) podnoszenie wiedzy o instrumentach ekonomii społecznej wśród pracodawców posiadających status ZPCh;

- b) włączanie ZPCh i SIN do sieci współpracy w regionie poprzez współdziałanie w tym zakresie ROPS, OWES i oddziału regionalnego PFRON;
- c) na poziomie programowym i legislacyjnym należy rozważyć zasadność włączenia ZPCh do sektora ekonomii solidarnej.

Problem: Niski poziom wykorzystania przez jednostki reintegracyjne oferty wsparcia OWES.

Rekomendacje:

- a) intensyfikacja działań podnoszących wiedzę pracowników OWES na temat specyfiki działalności JR;
- b) wypracowanie standardu wsparcia jednostek reintegracyjnych i dedykowanej oferty OWES dla poszczególnych typów JR;
- c) rozwój współpracy OWES-ROPS w obszarze działań informacyjno-diagnostycznych wśród jednostek reintegracyjnych;
- d) usprawnienie działań promocyjno-informacyjnych dotyczących działań OWES, w których mogą brać udział JR.

Opracowanie:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie – Dział Ekonomii Społecznej

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonane z podaniem źródła

Kraków 2020